34-3-2-G-

HIERONYMI MARCELLI

Comitis de Gubernatis, Conſiliarii Status, & in Senatu Nicienſi Præſidis

RESPONSUM PRO VERITATE,

In quo facti, & Iuris allegationes à Dataria Officialibus promulgatæ ad excludendas à Pontificiis Promiſſionibus, & Indultis favore Regiæ Sabaudiæ Domus, Nominationes Abbatiarum, in Principatu Pedemontano conſiſtentium,

In Criſim vocantur, & excutiuntur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
CAPITUM, ET PARAGRAPHORUM.
CAPVT PRIMVM.

Oſtenditur quid invincibilis ratio, & communis recti judicii ſenſus circa comprehenſionem Pedemontis in Pontificia Nicolai Quinti Promiſſione firmaverint ab anno 1451. uſque ad annum 1600. à num. 1. uſque ad num. 33. pag. 15.

CAPVT SECVNDVM.

Inconcuſſa huic veritati, ex ſeipſa loquenti non nocet concepta anno 1600. in mente Cardinalis Petri Aldobrandini ad Sabaudiam Ultramontanam Pontificia Promiſſionis reſtrictio, uſque tunc inaudita, & ſoli Nuncio communicata, nec unquam in quaſtionem deducta, quamvis dein anno 1659. ab Officialibus Dataria celebrata, & nunc ad eludenda Sua Regia Celſitudinis Iura, acriter inſtaurata à num. 33. uſque ad num. 56. pag. 23.

§. *Primus. Reſolutio Congregationis habita in Dataria, & pro Dataria ſub die 25. Septembris 1659. ad legalem facti, & Iuris trutinam revocatur à nu. 56. uſque ad num. 73. pag. 30.*

§. *Secundus. Excogitata ab Adverſantibus motiva ad colorandam pradicta reſolutionis vanitatem, nec ratione, nec jure, nec authoritate ſubſiſtunt à nu. 73. uſque ad num. 97. pag. 39.*

CA-

Digitized by Google

CAPVT TERTIVM.

Nulla de Iure dari poteſt ex actibus ſubſequutis obſervantia interpretativa ad inducendam excluſionem Pedemontis à Pontificia Promiſſione à num. 97. uſque ad num. 104. pag. 43.

CAPVT QVARTVM.

Deficit in facto, & non ſubſiſtit in Iure omnis exceptio, quam ex actibus ſubſequutis Adverſantes expendunt, ad inducendam, vel præſumendam excluſionem Pedemontanæ Regionis à Pontificiis Promiſſionibus, & Indultis à num. 104. uſque ad n. 155. pag. 63.

CAPVT QVINTVM, ET FINALE.

Recollectis inanibus adverſus hujuſmodi Pontificia Promiſſa, & Indulta contentionibus pro tempore excitatis, earumdem cauſæ nutrici, uſque nunc neglectæ remedium expoſcitur à num. 155. vſque ad finem.

CAPUT PRIMUM

Oſtenditur, quid invincibilis ratio, & communis recti judicii ſenſus circa comprehenſionem Pedemontis in Pontificia Nicolai Quinti Promiſſione *firmaverint ab anno 1451. uſque ad annum 1600.*

1 OFFICIALES Datariæ ſuper eo tenaciter inſiſtunt, quòd *Pontificia Nicolai Quinti Promiſſio* ergà *Ludovicum* Sabaudiæ Ducem, quoad Abbatiales dignitates intelligenda ſit de ſolo *Ducatu Sabaudiæ* ultra montes geographicè ſumpto, nulla habita ratione ad *Principatum Pedemontanum*, cujus vanæ reſtrictionis ſubauditio ex diametro pugnat contra prima utriuſque juris principia, in quibus habetur, nullam rationabilem cadere poſſe dubiæ voluntatis quæſtionem, & ceſſare quodlibet obliquæ interpretationis commentum, quoties in humanis actibus diſponentis mens, & verba conveniunt, cujus unionis indiſſolubile fœdus, apertiſſimè continet prædicta promiſſio, dum expreſsè loquitur de omnibus, & quibuſcumque Epiſcopatibus, & Monaſteriis, exiſtentibus in *Diſtrictu Temporalis Dominii* ad ipſummet *Ducem* ſpectantis, & de perſonis, quæ ſint de *Dominio*, *Ditione*, ſeù *Statu* ipſius *Ducis*, alienigenis, vel extraneis penitùs excluſis; atque cauſa finalis Promittentis mentem exponens, ea ibidem eſſe dignoſcitur, ne *Status ſui diſpendia ſubeant, & quævis ipſos conturbet adverſitas inteſtina*, prout utroque ponderato demonſtravi in mea *Enucleat. cap. fin. per tot.*

2 Facti pro Dataria Compilator, ad cohoneſtandam excitatæ quæſtionis incongruitatem præmiſit in ſuis allegationibus *fol. 1. à tergo §. (ſuper intelligentia)* nihil novi adversùs hujuſmodi Indulta proponi, duos olim agitatæ hujus controverſiæ caſus allegando, unum anno 1600. in Pontificatu *Clementis VIII.* & alium anno 1659. in Pontificatu *Alexandri VII.* de quibus ſuo loco rationem reddam, ea ante omnia ad facti dilucidationem adducens, ex quibus in retroacta centum, & quinquaginta annorum ſerie, poſt contractam à *Nicolao V.* Promiſſionem, frivolæ hujus exceptionis abſurditas oſtenditur, quæ ſi placuiſſet Adverſantibus retroſpicere, facilè poterant ab hac irrationabili diſputatione inſtauranda removeri.

3 Fatentur unanimitèr *Adverſantes* poſt facti Compilatorem *fol. 9. §. (& licet)* Sixti IV. Indultum ſub die 9. Martii 1474. favore *Philiberti* Sabaudiæ Ducis, cujus veram cauſam, & ineluctabilem vim, ſuperſtitioſa ſubtilitate contra communem ſani judicii rationem, ex adverſo ad gra-

tias dumtaxat expectativas reſtrictam expoſui in *Enucleat.n.14.* reſpicere æqualiter *Sabaudiam*, & *Pedemontium*, quamvis Summus ille Pontifex, aliqua dumtaxat ex verbis illis generalibus adhibuerit ibidem (*Nos igitur pro Eccleſiarum, & Monaſteriorum, aliorumque Regularium locorum Ducatus, & Dominii hujuſmodi venuſtate, &c, ut nullus alienigena, ſive alterius Nationis, & Dominii Clericus, qui non ſit de Ducatu, Ditione, vel Dominio hujuſmodi oriundus*) quibus vigintitres ante annos uſus fuerat *Nicolaus*; unde quoties linguæ Latinæ ſignificatus uniformiter cenſendus non ſit in utriusque Pontificis ore, chimericam omninò fateri neceſſe habent in promiſſione *Nicolai V.* hanc ad *Sabaudiæ ultra montes* reſtrictionem, ex eo præcipuè, dum *Sixtus* poſt enunciatam Ducis ſupplicationem, in qua facta fuerat mentio de *Ducatu*, *Diſtrictu*, *Ditione*, Comitatibus, *Terris*, *Locis*, & *alijs Dominiis Sabaudiæ ultra*, & *Citramontanis*, *Dominio ipſius Ducis* mediatè, vel immediatè ſubjectis; nihilominùs in parte diſpoſitiva ſatis exiſtimavit, ea omnia in adhibito verborum ſenſu complecti, prout ſubſequuti Pontifices, *Innocentius VIII.* & *Julius II.* hoc *Sixti IV.* Indultum ſpecificè confirmantes in ſuis *Apoſtolicis literis* cenſuerunt, de quibus *in Enucleat. n.16.*

4 Hujus imaginariæ præſciſionis vanitatem manifeſtam effecerant *Leo X.* *Clemens VII.* *Julius III.* & *Gregorius XIII.* dum *Nicolai* promiſſionem in ſuis Apoſtolicis literis, pro maiori firmitatis robore ad perpetuam rei memoriam innovantes, & ampliantes, in Sabaudia ultra montes *Epiſcopos*, *Maurianenſem*, & *Bellicenſem*, in Pedemontio citra montes, *Archiepiſcopum Taurinenſem*, *Auguſtenſem*, & *Aſtenſem Epiſcopos*, atque in maritimis Alpibus *Nicienſem Epiſcopum* reſpectivè delegarunt, non ſimplices *Bullarum* executores, ſicuti ex adverſo ſupponitur *pag. 10. §. (tertiò opponitur)* ſed perpetuos renovatæ promiſſionis Defenſores, & Conſervatores, toties quoties à *Duce* tunc dominante, & ſuis pro tempore in *Principatu ſucceſſoribus* requirerentur, juxtà tradita *in Enucleat. n. 221*, ex qua diſcretiva Epiſcoporum delegatione in tribus illis Provinciis, quarum membra integrum corpus *Sabaudiæ Ditionis* componunt, ſatis edoceri poterant, hanc Pontificiam proviſionem æqualitèr, non tam *Sabaudiam ultramontanam*, quàm Principatum *Pedemontanum*, & *Subalpinam Provinciam* reſpexiſſe; Ab omni namque ſano judicio alienum eſt dicere, quòd poſtquam Sũmi Pontifices in ſuis conſtitutionibus ad exoptatam contractæ promiſſionis obſervantiam de duobus Comprovincialibus Epiſcopis Maurianen; & Bellicen; ultramontanam Provinciam abundè providerant, voluerint ad eundem finem, pro iiſdem locis delegare citra montes, Archiepiſcopum Taurinenſem, & Epiſcopum Aſtenſem in Italia degentes, ab ultramontanis loquela, moribus, & Eccleſiaſtica diſciplina diſcrepantes, Alpibus, & Montibus longo, & difficili itinere diſſitos, aut Epiſcopum Nicienſem, ultra tercentum milliaria ab extremis Allobrogum finibus, terra, marique diſtantem, nec præſumendum eſt, Sabaudiæ Duces, rem adeò incongruam, inutilem. & penè ridiculam poſtulaſſe.

5 Minus autem rectè ab Adverſantibus aſſeritur, *Gregorium XIII. in ſua conſtitut. 7. §. 10.* delegaſſe Archiepiſcopum Taurinenſem, Nicienſem, & Montis regalis Epiſcopos, quamvis ibidem ageretur de re, ad *Sabaudiam* dumtaxat *ultra montes* pertinente; etenim facti veritas totum

tum

351

rum contrarium oſtendit, juxtà quam Summus ille Pontifex in *conſtitutione* præcedenti *n. 6.* Equeſtrem *Sancti Mauritii* militiam inſtituit ſub perpetuo, & ſupremo regimine, ſeù Magiſterio Sereniſſimi tunc Emanuelis Philiberti Sabaudiæ Ducis, & ſuorum pro tempore in Principatu Succeſſorum, ad tuendam, & ampliandam Catholicæ Religionis cauſam adversùs Hæreticos, & Infideles, non ſolùm in Ditione ipſius Ducis, & ſpecialiter in *Pedemontio*; ſed etiam in omnibus Italiæ, & Chriſtianæ Reipublicæ Partibus, inter alia ſtatuens, ut ejusdem Militiæ Suprema Sedes, & Militum Conventus ab eodem Duce, in aliquo *Sabaudiæ loco* aſſignaretur; cui militiæ de novo inſtitutæ dein paucos poſt dies antiquiſſimam, & in toto Orbe diffuſam Sancti Lazari Jeroſolimitani favore Ducis univit, prout habetur in *conſtitutione* ab Adverſantibus allegata, immediatè ſubſequenti in eodem *Bullario*, ubi §. 1. præcedentem enuncians, illud etiam refert, quod ibidem de Suprema Sede, & Militum Conventu à Duce Magno Magiſtro, in *Sabaudia* aſſignando præceperat: Cujus facti veritas manifeſtè convincit, *Gregorium XIII.* nō improvidè, & contra ſanam providendi rationem delegaſſe Archiepiſcopum Taurinenſem, Nicienſem, & Montis regalis Epiſcopos perpetuos rerum in prædictis *Conſtitutionibus* contentarum executores, & defenſores; ſed quia non minùs, quàm dictum eſt de *Nicolai V.* Promiſſione, pari ſollicitudine, & providentia in iiſdem reſpexerat Principatum *Pedemontanum*, & *Subalpinam Provinciam*, in qua debuit præcipuum illius equeſtris Militiæ opus impleri: & tantum abeſt, quòd hæc abſurda, & irrationabilis delegatio pro tuendis, & conſervandis literis Apoſtolicis reperiatur in aliqua *conſtitutione Pontificia* ex recollectis in *Bullario* Romano, ut potiùs iſta *Gregorii*, quam Adverſantibus placuit in exemplum detorquere ad elidendam vim invincibilis argumenti pro comprehenſione *Pedemontis*, aliam hujus irrefragabilis veritatis probationem inducat, dum ipſe Dux Emanuel Philibertus ſuſceptum ab eodem Pontifice mandatum de conſtituendo Supremam Sedem, & Militum Conventum in *Regione Sabaudiæ*, ſtatim implevit juxtà Pontificiam mentem in *Urbe Taurinenſi*, ubi adhuc Suprema hujus Sacræ Militiæ Sedes permanet, & Militum Conventus exiſtit; unde Officiales Datariæ jam certi eſſe poterant, Summos Pontifices loquentes de *locis Sabaudiæ* comprehendere etiam *Principatum Pedemontanum*; quidquid ſit, quoties Sabaudia non refertur ad deſignandam *Sabaudi Principis Ditionem*, *ſeù temporale Dominium*; ſed dumtaxar ad Sabaudæ Provinciæ geographicam, aut localem deſcriptionem; & hoc eſt quod juxtà communem uſum loquendi, & omnem rationem recti ſermonis allegaſſe Patribus Baſileenſibus Græcos Antiſtites refert *Panormitanus in ſuo tractatu de Concil. Baſil. cap. 1. n. 5.* de quo *in Enucleat. n. 232.* atque nihil frequentius in ore omnium Scriptorum verſatur, quoties loquuntur de omnibus Provinciis ſpectantibus ad Sabaudiæ Ducem, utentium illis verbis in Gallico idiomate (*l'Eſtat de Savoye*) Italico (*il Stato di Savoja*) & Latino (*in Ditione, ſeù Dominio Sabaudiæ*); unde omnes ſubditi ſuæ Regiæ Celſitudinis, tàm citra montani, quàm ultramontani, vulgò *Sabaudi* nuncupantur.

6 Inter prædictos Pontifices, qui hanc *Nicolai* promiſſionem innovarunt, ſingulariter animadverti poterat ab Adverſantibus *Julii III. conſtitutio* ſub die 6. Idus Octobris 1554. Summario fol. 24. quæ cum ema-

 naſſet

naſſet in tempore, quo Galli Sabaudiam ultra montes occupabant; proſpexit quidem univerſaliter indemnitati ipſius Ducis, ne videretur irreparabile detrimentum fuiſſe ipſi illatum ex communicatione, ſeù confirmatione eorumdem jurium, ab eodem Pontifice in anno præcedenti ſequuta erga *Regem Henricum*; ſed quia inane, & ſupervacuum in tunc præſenti rerum ſtatu fuiſſet, pro Pontificiæ promiſſionis obſervantia favore ejusdem Ducis defenſores, & executores, tàm citrà, quàm ultrà montes conſtituere, ſolùm eosdem deſignavit in Sabaudia citra montes, & ſingulariter Epiſcopos illarum Civitatum, quæ adhuc manebant in actuali dominio, & poteſtate ipſius Ducis, videlicet Auguſten., Aſten., & Nicien; quinimò cùm ultra montes, omnes Principes hoc jure nominandi fruantur, & Magiſtratus ea lege inevitabili utantur, ut nemo, niſi ex *prævio Principis conſenſu*, ſeù *nominatione*, atque *Bullis* originaliter exhibitis, & verificatis Epiſcopalium, aut Abbatialium Dignitatum, tàm in ſpiritualibus, quàm in temporalibus exercitium, aut poſſeſſionem obtineat; ideò ſuperfluum quandoque cenſuerunt Sabaudiæ Duces, aliquam pro hujusmodi Pontificiæ promiſſionis defenſione, & manutentione, Illorum Epiſcoporum opem expetere, ſatis rati ad id ſufficere, vigilantiſſimi illius Senatus zelum, & operam. Hinc in Indulto à *Gregorio XIII.* ad Ducis Emanuelis Philiberti ſupplicationem obtento, ſoli, ubi opus eſſe poterat, Epiſcopi cismontani adhibiti fuerunt, videlicet Taurinen., Auguſten., & Nicien.

7 Latum eidem veritati amplectendæ locum præbebant prædictæ Pontificum *Conſtitutiones*, hanc comprehenſionem in *Nicolai* placitis ſine aliqua modificatione ratam habentes; nam eo ipſo, quod à *Nicolai* mente, & verbis, tàm de *Sabaudia*, quàm de *Pedemontio* prædicabilibus nihil in ſuis Apoſtolicis literis exceperunt, manifeſtè demonſtrant, omnem Ducis *ditionem* fuiſſe in eadem Pontificia promiſſione comprehenſam, ſicuti habetur *in cap. quo circa 22. ſub tit. de privileg.* ubi *Celeſtinus* Tertius Archiepiſcopo Londinenſi reſpondit, ſi indultum fuerit per *verba indeſinita* conceptum, dum nihil excipitur de eo, quod Indulgens excipere poterat, pleniſſimam interpretationem faciendam eſſe, nec debere unam, eandemque ſubſtantiam *diverſo jure* cenſeri, & maximè in ſubjecta Pontificiæ promiſſionis ſpecie, nàm contra eum, qui apertiùs legem dicere potuit, eſt ſemper interpretatio facienda; prout de jure Canonico ſtatutum legitur *in cap. contra eum 57. ſub tit. de reg. jur. in ſexto*, & de jure Cæſareo *in l. veteribus quarta, ff. de pactis*; neque relinquebatur de hoc aliqua dubitandi ratio, dum *Leo X.* in Privilegio, ſeù Indulto paucos poſt menſes concesſo favore Caroli Archiducis Auſtriæ de quo diſſervi *in Enucleat. num. 144. & 145.* ſuper eadem forma ſervanda circa proviſiones dignitatum Abbatialium in eiuſdem Principis temporalibus Dominijs exiſtentium ibidem, Neapolis, & Hiſpaniarum Regna, & dein Ducatum Mediolanenſem nominatim excepit, & ita exploratum eſt; Nec ignorare poterant Officiales Datariæ, idem ſemper conſueviſſe Summos Pontifices, quotieſcumque ab Indultis, vel Cōcordatis, aliiſque conſtitutionibus reſpicientibus per verba abſoluta, & indefinita *Ditionem*, ſeu *Dominium*, *Diſtrictum*, vel *Statum* alicuius Supremi Principis habuerunt in animo aliquam eiuſdem *Dominij* partem excludere, quamvis à reliquis totaliter diſtinctam, & longo Terrarum ſpatio disiunctam.

8 Jam ſatis hujus Comprehenſionis Pontificiarum Promiſſionum in Sabaudia, tàm citra, quàm ultra montes irrefragabilem veritatem anteà firmaverat ipſemet *Julius III.* Etenim cum Rex Galliarum *Henricus II.*, ut jam dixi, integram Sabaudiam ultramontanam, & totam ferè Pedemontanam Provinciam detineret, conſtat in primis, eumdem Regem in ſuis uniformibus *Edictis* ad Parlamenta Sabaudiæ Pedemontis, Nannetenſe, & Aquenſe ſub die 14. Junij 1549., & 29. Julij 1550. varias favore S. mem. *Pauli III.* & Apoſtolicæ Sedis declarationes iniiſſe in Sabaudia, Pedemonte, Ducatu Britaniæ, & Comitatu Provinciæ reſpectivè ſervandas, quarum tenorem in diſtinctis capitibus ad literam refert *Pinſſonius de regal. tom. 2. in Invent. fol. mihi* 455. *Doviat ſpecimen Juris tom. 2. fol.* 62.

9 Hujuſmodi declarationibus uniformiter, & eadem die ad prædicta Parlamenta directis non obſtantibus, Rex *Henricus* anno 1550. in menſe Octobris petiit à *Julio III.* Pauli ſucceſſore, ut admitteretur ad nominandos Epiſcopos, & Abbates Sabaudiæ, & Pedemontis, prout aſſerebat ex Pontificiis Indultis datum fuiſſe Sabaudiæ Ducibus, & Pedemontium Principibus ſuis Prædeceſſoribus: Huic petitioni quid reſponderit Summus Pontifex eidem Regi in ſuo *Brevi Apoſtolico* ſub die 28. Octobris 1550. ſigillatim refert eruditiſſimus Cardinalis *Oſſatus ep.* 301. *ad Villaregium verſic.* (*outre cela*) in illis verbis, quæ ex Gallico idiomate hic tranſcribere non piget (*oltre queſto hò ritrovata la copia d'un Breve ſpedito dal ſudetto Papa al medemo Rè delli* 28. *Ottobre* 1550. *per il quale non oſtante, che il medemo Rè haveſſe fatta un'altra dichiaratione*, nam ſupra Cardinalis meminerat de ſimili pariter facta intuitu Ducatus Britaniæ (*à favore della Santa Sede nel toccante li Paeſi della Savoja, e del Piemonte; nulladimeno pretendeva, che li Duchi ſuoi Predeceſſori haveſſero ottenuti Indulti, de' quali eſſo doveva gioire: Sua Santità riſpoſe, che Sua Maeſtà non haveva coſa alcuna da eſſibire de i ſudetti Indulti nel tempo di Paolo III. mentre del ſuo, e niente di meno promette in parola di Papa per ſe, e ſuoi ſucceſſori Papi, e per la Santa Sede, che ſe Sua Maeſtà proverà frà diciotto meſi, che ſiano ſtati conceſſi Privilegij, & Indulti Apoſtolici à i ſudetti Duchi, e che tali Privilegii, & Indulti ſiino ſtati validi, & in uſo, e che à ragione di ciò il detto Rè habbia qualche diritto in riguardo de i Veſcovadi, ed Abbazie de i ſudetti Paeſi, gli verranno fatti buoni.*)

10 Facilè fuit Regi *Henrico* ſuam intentionem juſtificare, exhibendo promiſſionem à *Nicolao V.* contractam erga *Ludovicum* Sabaudiæ Ducem, & ampliſſima Indulta jam tunc à *Leone X.* & *Clemente* VII. favore Ducis Caroli III. emanata, atque de cæteris edocere, quæ Pontifex in ſuo *Brevi* præceperat, ſicuti probavit eventus, nam in fine anni 1552. ſeu in principio ſubſequentis anni 1553. ipſemet Rex obtinuit ab eodem Pontifice *Iulio Tertio* confirmationem eorundem Indultorum pro nominandis Epiſcopis, & Abbatibus, tàm in Provincia *Sabaudiæ*, quàm *Pedemontii* conſiſtentibus, eodem modo, quo *Sabaudiæ* Duces, & *Pedemontium* Principes ſui Prædeceſſores nominare conſueverant, cujus gratiæ ultra modum ſpecialis intuitu, Rex *Henricus* eidem Pontifici reciprocè promiſit, quòd prædictæ declarationes, ut ſupra ab eodem jam factæ favore Apoſtolicæ Sedis anno 1549. & 1550. in Sabaudia, & Pedemontio, prout in Ducatu Britaniæ, & Comitatu Provinciæ à Parlamentis in verificatione, ſeu regiſtratione Regiorum *Edictorum* limitatæ, novis *Edictis*, & *juſſionibus* ad integram,

& in-

& inviolabilem obſervantiam redigerentur.

11 Hanc facti veritatem hiſtorica narratione proſequitur Cardinalis *Oſſatus* ad Villaregium ubi ſupra in illis verbis; *Et à fine che voi poſſiate in ciò meglio giudicare di tutte le coſe, Io vi traſmetto copia delle ſudette ſcritture, dal ſeguito delle quali, e dal contenuto ne i loro atti è facile à giudicare, che dopò il ſudetto Breve di Giulio Terzo del 1550. ſino all'ultima dichiaratione d'Henrico Secondo delli 18. Aprile 1553. il ſudetto Rè in queſto ſpatio di tempo di due anni, e cinque meſi fece apparire delli Indulti conceſſi à i Duchi di Savoja, e ne ottenne la confermatione per ſe, la quale deve eſſer ſtata conceduta poco tempo innanti li 18. Aprile 1553. mentre che le parole del Rè ſono (Noi in queſti giorni paſſati liberalmente, &c. di maniera, che potrà quella eſſer ſtata ſpedita ſu'l fine del 1552. o pure nel principio del 1553, il che vi ſervirà per trovarne coſtì più prontamente le Bolle, ò il Breve: Noi non laſciaremo per tanto di farle ricercare quivi ne i regiſtri, ſe vi potremo penetrare, il che ci ſarà, può eſſer, difficile.)*

12 Prædictæ hiſtoricæ narrationis plenam, & indubitatam fidem faciunt eadem publica ipſiuſmet *Henrici* Regis *Edicta* ad Parlamentum Nannetenſe ſub die 18. Aprilis, & 29. Octobris 1553. à prædicto *Pinſonio* recollecta *cit. tom. 3. à fol. mihi 457. uſque ad fol. 463.* ubi Rex ipſe hanc veritatem enixè teſtatur à præmemorato Nannetenſi Parlamento, ſine aliqua modificatione verificatam, ſeu regiſtratam, quod prædictus Rex *Henricus* Parlamento Sabaudiæ ſimili *Edicto*, & per eadem verba concepto ſignificavit, cujus tenorem ab illius Supremi Senatus Archivio tranſumptum, prout jacet hic de verbo ad verbum tranſcribere Gallico idiomate neceſſarium exiſtimo.

13 *Henry par la grace de Dieu Roy de France, A Nos Amès et feaux les Gens de noſtre Cour de Parlement de Savoye ſceant a Chambery ſalut, & dilection. Comme par nos lettres patentes en forme d'Edit, & declaracion du 14. Iuin 1549. & du 29. Iuillet 1550. par nous octroiées tant du Pontificat de feue recommandable memoire Pape Paul III. comme encor au preſent Pape Iules III. nous avons fait ample, & expreſſe declaration au Saint Siege Apoſtolique des autoritès, prerogatives, preeminences, pouuoirs, puiſſances, & facultez pretendus par Sa Saintetè en nos Pais de Savoye, & de Piedmont ſelon, & ainſi que ſes predeceſſeurs Papes en ont iouis, & uſè, c'eſt a ſcauoir quant aux reſerues des mois Apoſtoliques, & autres generales, & ſpeciales conſtitutions, Ordonnances, & Regles de ſa Chancellerie de benefices, coadiutories, mandats de prouidendo, expectatiues, & autres ſemblables graces, mèmes preventions, aſſignations de penſions ſur benefices, receptions, & obſervations des monitions, cenſures, interdits, & ſentences de la Cour de Rome, devolution en cauſes ſpirituelles, & beneficielles, & autres particularitès a plein contenües, & ſpecificès par nos dites lettres, & declarations; les quelles auroient eſtè leües, publièes, & verifièes en noſdites Cours de Parlèment, & Conſèl des dits Pais, & toutesfois le Nonce de Noſtre Saint Pere reſident auprès de nous, nous a remonſtrè de la part de Sa Saintetè qu'il a eſtè auertì, qu'en nos dites Cours procedentes a la lecture, & publication de noſdites lettres ont fait certains Regiſtres ſecrets contenants pluſieurs reſtrictions, & modifications contre la teneur de noſdites lettres, dont par ce moien vous ne voulez permettre l'execution la quelle auſſy noſtre Procureur General empeche de ſon coſtè, & par ce moien les dits droits, autoritès, prerogatiues, & preeminences de noſtredit Saint Pere, & S. Siege ſont a tout propos contemnès, impugnès, & debattus para Ceux qui le veulent entreprendre ſans qu'il aye eſtè, ny ſoit faite aucune demonſtration, ny exception en iuſtice pour reparer les attentats, & faire enſuiu-*

ſuiure nos vouloirs, & intentions. Nous requerant a cette cauſe le n... once ſur ce vouloir pour voir de remede cõvenable, conſiderè qu'a noſtre requiſition NOSTRE DIT SAINT PERE NOVS A CES IOVRS paſſes liberalemẽt cõcedè, & oltroiè la cõfirmation qu'auoient Nos Predeceſſeurs Ducs de Sauoye Princes de Piedmõt de nommer, & preſenter aux benefices Conciſtoriaux des dits Pais, auec autres graces, & conceſſions continuès aux dits Indults, s'aſſeurant Sa Saintetè qu'ayant fait pour nous quant a la dite cõfirmation nous faſſions ſemblablement pour elle quant a l'execution de noſdites lettres, & declarations pour la iouyſſance des dits droits, autoritès, prerogatiues, preeminences, pouuoirs, puiſſances, & facultez, & a cette conſideration nous ont par elle les dits Indults eſtè confirmès. Pour ce eſt, que nous voulant non ſeulement obſeruer a Noſtre Saint Pere le reciproque, mais dauantage faire tout ce que nous pouuons pour le gratifier, & complaire affin qu'il connoiſſe par evident effect l'affection, & devotion filiale que nous luy portons, ne luy ayant promis aucune choſe que nous ne voulions de bien bon coeur entretenir, & gardes a Sadite Saintetè. Pour ces cauſes, & autres, & bonnes conſiderations ace nous mouuant avons derechef entant que de beſoin ſeroit dit, & declarè, diſons, & declarons, voulons, & nous plait de noſtre propre mouvement, certaine ſcience, pleine puiſſance, & autoritè Royalle que nos dites lettres, & declarations du 14. Iuin 1549. & 20. Iuillet 1550. ayent lieu, ſortent leur plein, & entier effect, & ſoient entretenus, gardès, & obſervès ſelon leur propre forme, & teneur ſans aucune reſtriction, modification, ny difficultè, non obſtant les contradictions, & empechements de noſtre Procureur General, auquel & a tout autre nous impoſons ſilence. Et ſi nous avons prohibè, & defendu, prohibons, & defendons par ces dites preſentes a tous autres nos Iuges, & Officiers que ſoubs peine de nullitè de nos arreſts, iugements, & procedeures, ils n'ayent a iuger, attenter, ny innover en quelque maniere que ce ſoit contre, ny au preiudice du contenu a icelles nos deux lettres de declaration pour le regard des dits droits, autoritès, prerogatiues, preeminences, & facultez de noſtre S. Pere, & Siege Apoſtolique en nos Pays de Savoye, et Piedemont, voulons en outre que les arreſts, & iugements que l'on pourroit pretendre avoir eſtè donnès en noſtre dite Cour de Parlement, ou par autres nos Iuges contre, & au preiudice de noſdites declarations, ſpecialement en ce que concerne la reſeruation des huit mois, & autres particularitès des ſuſdits ſerout apportès par devers nous en noſtre Conſeil privè par iceux, veus eſtre ordonnè ſur la caſſation, & annullation ainſi que de raiſon & au regard des Regiſtres ſecrets que l'on pretend avoir eſtè faits en noſtre dite Cour de Parlement, ainſy que dit eſt nous les avons par les dites preſentes caſsès, & annullès, caſſons, & annullons, ny entendons que l'on aye aucun egard pour le preſent ny advenir en quelque maniere que ce ſoit: Voulons, nous mandons, & tres expreſſement commandons, & enioignons à chaſcun de vous, endroit ſoy, et cõme luy appartoient, que nos precedẽtes declarations, pacts, & tout le cõtenut cy deſſus vous entreteniès gardiès, & obſerviès, faites de point en point avec nos precedentes dont eſt queſtion entretenir, garder, & obſerver, lire, publier, & enregiſtrer ſi beſoin eſt ſans aller ny venir, ſans ſoufrir eſtre allè ny veun directement, ou indirectement, aucontraire en quelconque maniere que ce ſoit. En outre nous mandons par ces dites preſentes que vous ayez à exorter, & defendre par nous aux Eveſques, Abbès, & autres Collateurs Ordinaires des dits Pais de Savoye, & Piedmont, de ne conferer les dits benefices reſervè comme deſſus, ſpecialement dans les huit mois a la reſeruation Apoſtolique, & de n'attenter, ny innover au preiudice de nos dites declarations, & de ces preſentes en quelque maniere, que ce ſoit, & a ce faire ſoufrir, & obeir, contraigniès, & faiſiès contraindre les dits Prelats, et Collateurs par ſaiſiſſement de leur

tempo-

temporel en noſtre main iuſqu'ace qu'ils ayent obey et autres manieres deües, et en tel cas requiſes, car tel eſt noſtre plaiſir non obſtant quelconques ordonnances, reſtrictions, mandements, defences a ce contraires. Donnés a S. Germain en Laye le dixhuitième iour d'Avril l'an de grace mille cinq cents cinquante trois, & de noſtre Reyne la ſeptieme. Ainſy ſignè ſur le repli Par le Roy eſtant en ſon Conſeil Du Thier, & ſcellè de cire iaune a ſimple queue pendant, & au blanc des dites lettres eſt eſcrit ce que s'enſuit.

Leües, publièes, & enregiſtrèes ce requerant les Gens du Roy a Chambery *le 2. 7mbre 1553.*

14 Petunt Officiales Datariæ, quod præ manibus habent, & Cæſareo in hac re magis rigori, quàm canonicæ æquitati inhærentes nimis grave putant, quod ex reconditis *Vaticani Archivys* hoc antiquiſſimum originale Indultum Regi *Henrico* à Pontifice *Julio* Tertio conceſſum in lucem prodeat: Verumtamen ſatis de illius veritate, & exiſtentia conſtare nullus niſi temerè ambigere poterit, poſtquam de eo in facto proprio tunc indubitatam fidem fecit *Henricus* 2. Rex Chriſtianiſſimus in publicis *Edictis* à Parlamento Nannetenſi, & Senatu Sabaudiæ verificatis, & de illius realitate plenè teſtantur poſt Cardinalem de *Oſſat*, ubi ſupra *Thomaſſinus de benef. lib. 2. cap. 40. num. 11. Puſſonius de regal. tom. 1. cap. 14. num. 10. fol. mihi 286. Doviat ſpecimen juris in præfat. cap. 9. num. 3. Advocatus de* Patrù *in ſua celebri diſputatione* in magna aula *Curiæ Pariſienſis* ſub die 10. Septembris 1643. & maximè dum hujus Indulti correſpectivitas à prædicto Rege in ſuis *Edictis* aſſerta, hanc facti permanentem veritatem oſtendit in illis Cancellariæ regulis, quibus actualiter ùtitur adhuc *Dataria* circa proviſiones beneficiales in Ducatu Britaniæ in Provincia Sabaudiæ, & Comitatu Provinciæ, de quarum obſervantia intuitu Britaniæ conqueritur laudatus de *Patrù* in *præallegata diſputatione*.

15 Iſtis minimè obloquitur *Henrici* Regis *Edictum* ſub die 29. Julii 1550. *in ſumm. num. 43.* cujus informem copiam in latino idiomate à perſona ſibi fida ex Archivio Sabaudiæ non ſine ſingulari induſtria habuiſſe jactat Nuncius Taurinenſis in epiſtola ibidem ſub die 10. Februarii 1671. ab Adverſantibus exhibita, in cujus tènore fit mentio de Epiſcopatibus, & Abbatiis, ultra ea, quæ ipſemet Rex *Henricus* in hoc eodem *Edicto* olim declaraſſe favore Apoſtolicæ Sedis teſtatur in poſteriori *Edicto* de anno 1553. ſupra ad literam exhibito, ubi non fit alia mentio, niſi de illis, quæ declaraverat ſub iiſdem anno, & die 1550. intuitu Ducatus Britaniæ, & Comitatus Provinciæ: Etenim dato citra præjudicium veritatis, quòd Rex *Henricus* præter expreſſa in præallegatis *Edictis* de anno 1549. 1550. & 1553. ea ulteriùs intuitu Sabaudiæ, & Pedemontis circa proviſiones Eccleſiarum, & Monaſteriorum declaraverit favore Apoſtolicæ Sedis, quæ habentur in exemplari ab Adverſantibus producto; nihilominùs nullius adhuc momenti cenſenda eſſent omnia illa, quæ ſuper tali ſuppoſito facti compilator aſtruxit in ſuis allegationibus *fol.* 11. §. *quintò ſupponitur*, & fusè proſequutus eſt pro Dataria ſcribens Illuſtriſſimus D. Marcellus Severolus in ſuo eruditiſſimo reſponſo *fol.* 21. *à tergo*, §. *Jus verò*, & *ſeqq.* ubi animadvertens ex prædictis actis *Iulii Tertii*, cauſam ſuæ Regiæ Celſitudinis ab omnibus Datariæ ſubterfugiis vindicari, ad ea infringenda, vel ſaltem enervanda, omnem lapidem movit, ſed inani conatu; nam in primis quamlibet à luce veritatis

nebulam

nebulam fugat Cardinalis *Oſſatus* in præmemorata *epiſt.* 301., narrans Regem *Henricum*, non obſtante declaratione facta ad favorem Apoſtolicæ Sedis intuitu rerum beneficialium *Sabaudiæ*, & *Pedemontis*; nihilominùs nondum lapſis tribus menſibus à die ejuſdem declarationis, videlicet in menſe Octobris 1550. apud prædictum Pontificem inſtetiſſe pro uſu, & participatione eorundem Indultorum, quibus Duces Sabaudiæ ſui prædeceſſores fruebantur: Quo intellecto ipſemet Pontifex *Julius* 3. in ſuo *Brevi epiſtolari* ſub die 28. Octobris 1550. promiſit eidem Regi, quòd facta fide de allegatis Indultis, in ordine ad Eccleſias Cathedrales, & Abbatiales, tàm *citra*, quàm *ultra* montes favore Ducum Sabaudiæ, idem Ius ipſimet Duci concederet, prout latiùs habetur in eodem *Brevi*, cuius exemplar tunc penes ſe habuiſſe teſtatur ibidem prædictus Cardinalis de *Oſſat*, ipſius tenorem referendo.

16 Hinc exhibitis ab eodem Rege *Henrico* Indultis, olim conceſſis *Sabaudiæ Ducibus*, ſicuti proſequitur ibidem ipſemet Cardinalis, emanavit Indultum favore *ejuſdem Regis*, quod cauſam dedit *Edictis* dein ſubſequutis favore Apoſtolicæ Sedis ſub die 18. Aprilis 1553. & ſingulariter illi, quod ſupra *nu.* 13. ad literam exhibui, directum ad *Parlamentum Sabaudiæ*; ex cujus facti irrefragabili contextu ſuperfluum eſt quærere, quid contineatur in declaratione præcedenti ſub die 29. Aprilis 1550. cum ex poſt fuerit eidem derogatum, aut potiùs in hac parte reſpiciente Epiſcopatuum, & Abbatiarum proviſiones in Provinciis *Sabaudiæ*, & *Pedemontis*, ex Indultis dein exhibitis affatim deleta.

17 Animadvertit *D. Severolus* ubi ſupra, *verſic.* (*Secundò ponderandum*) Henricum 2. in prædictis declarationibus de anno 1553. non dixiſſe ſibi fuiſſe conceſſum aliquod novvm Indultum, ſed dumtaxat confirmationem Indultorum, quæ anteà habebant *Duces Sabaudiæ*, *Principes Pedemontium*, quod veriſſimum fateor, nec ego in mea *Enucleatione* unquam loquutus ſum de aliquo novo Indulto, tunc emanato ad favorem *Regis Henrici*, ſed ſimpliciter illam confirmationem ſub nomine Indulti recenſui ibidem *à num.* 147. *uſque ad num.* 159. ubi in hac re ſatis ſenſum meum aperui.

18 Reijciendam tamen exiſtimo illationem illam, cui ex hac Indultorũ transmiſſione, ſeu communicatione in perſonam *Regis Henrici* nititur *D. Severolus* arguens illam confirmationem, quæ tunc referri non poterat, niſi ad Promiſſionem *Nicolai Quinti*, & Indulta *Sixti* 4. *Leonis* 10. & *Clementis* 7. nihil ad impugnatam *Pedemontis* comprehenſionem influere, ſingula ſingulis congruè referendo, nempè, ut quoad Epiſcopatus, & Abbatias *Sabaudiæ* fuerit confirmatum Indultum *Sixti* 4. Etenim hæc illatio, iuxta quam ſupervacuum in eo, quod pertinet ad rem noſtram, redderetur Indultum à Summo Pontifice *Iulio* 3. Regi *Henrico* conceſſum, totaliter excluditur à præcedentis ſubſtantia facti, undè deſumitur, & primò ex eadem declaratione prædicti *Regis*, qua *Adverſantes* utuntur, ubi ſpecialiter habetur in eo præcipuè Summum Pontificem ſtetiſſe, vt *Rex Henricus* ſe abſtineret à nominationibus ad Cathedrales Eccleſias, & Abbatiales dignitates, tàm in *Sabaudia*, quàm in *Pedemontio* conſiſtentes, ex quo Rex *Henricus* nondum conſcius Indultorum Ducis Sabaudiæ primo loco ibidem declaravit, quòd in *Ducatu Sabaudiæ* & *Principatu Pedemontano* ſe à prædictis nominationibus abſtineret, & ea liberè ad Sedis Apoſtolicæ diſpoſitionem relinqueret.

19 Illud certum eſt, hanc declarationem, quam Officiales Datariæ in relatis terminis conceptam ſupponunt, dein cauſam dediſſe ipſimet *Regi* poſt habitam Indultorum notitiam reclamandi ad eumdem Pontificem, ad effectum, ut gauderet Iure nominandi ad Epiſcopales, & Abbatiales dignitates, tàm in *Sabaudia*, quàm in *Pedemontio*, à quo, Indultorum ſui prædeceſſoris inſcius receſſerat, & ideò ab eodem Pontifice certiorato de præcedentibus favore Ducum Sabaudiæ *Pontificiis Promiſſionibus, & Indultis*, eorumdem confirmationem, ſeu tranſmiſſionem obtinuiſſe, juxta tradita per Cardinalem de *Oſſat cit. epiſt.* 301. de quibus *in Enucleat. num.* 148.; ſed quod magis eſt, ipſemet Rex *Henricus*, in tribus publicis *Edictis*, & ſingulariter in directo ad Parlamentum Sabaudiæ, conquerente Nuncio Apoſtolico apud ipſum commorante, nomine Summi Pontificis, quòd in Sabaudia, & Pedemontio prædictum *Edictum* ſub die 14. Iunij 1549. relatum à *Pinſſonio cit. tom. 2. fol.* 455. & aliud ſub die 29. Iulii 1550., quod recenſet *Doviat. in ſuo ſpecim. Iur. tom. 2. fol.* 61. ab eodem Parlamento Sabaudiæ, ex ſecretis reſtrictionibus, & modificationibus in regiſtratione adhibitis contemnerentur, ſtatuit, & eidem Parlamento præcisè mandavit; prout ſequitur, in illis verbis, quæ hic verſa ad italicum ſermonem iterum refero: *Conſiderato, che à noſtra richieſta ci hà il Noſtro Santo Padre ne giorni paſſati liberalmente data, e conceſſa la confermatione, che havevano i noſtri Predeceſſori Duchi di Savoja, Prencipi del Piemonte di nominare, e preſentar: à i beneficij Conciſtoriali de i ſudetti Paeſi, con altre gratie, e conceſſioni contenute ne i medeſimi Indulti, aſſicurandoſi Sua Santità, che havendo fatto per Noi quanto alla detta confermazione, Noi faceſſimo parimente per eſſa quanto all'eſſecuzione delle noſtre ſudette lettere patenti, e dichiarazioni per l'oſſervanza, & uſo de i detti diritti, autorità, prerogative, preeminenze, poteri, e facoltà, e che à queſta conſiderazione ci ſono per la medema li ſudetti Indulti ſtati confermati. Per ciò volendo Noi, &c.*) Et ideò quoties à Summis Pontificibus renovabantur favore Regum Franciæ Indulta, pro nominationibus ad beneficia conciſtorialia Ducatus Britaniæ, & Comitatus Provinciæ, neceſſe habebant ipſimet Reges ſupradictas declarationes, tanquam correſpectivas innovare ad favorem Apoſtolicæ Sedis, quod ſervatum ſemper fuiſſe uſque ad *annum* 1586. teſtatur Cardinalis de *Oſſat. cit. epiſt.* 301. *in fin.* ibidem §. (*en liſant*) *nel leggere le ſudette dichiarazioni d'Henrico 2. in favore della Santa Sede, tanto per la Savoia; & il Piemonte, che per la Bretagna, ſi deve notare, che tutte le volte, che i Papi rinovavano gl'Indulti per la Bretagna, e per la Provenza, eſſigevano ſimili dichiarationi da i Rè ſino all'anno 1586. in cui Siſto V. havendo poſto nella Dataria perſone totalmente nuove, il Signor Cardinale d'Eſte, col quale io dimoravo, trovò mezzo d'havere l'Indulto di Bretagna, e della Provenza per il fù Rè, ſenza che faceſſe alcuna dichiarazione, il che poi è ſtato pratticato dal Rè preſente, quando ottenne un ſimile Indulto per ſe medemo, &c.*

20 Nullo ſanè Iure ſubſiſtit, quod poſt admiſſam hujuſmodi Indultorum confirmationem, ſeu tranſmiſſionem favore Regis *Henrici*, ſcribens in facto pro Dataria minùs aptè concludit *fol.* 11. §. (*Quinto ſupponitur*) videlicet, in omnem caſum ſufficere reſponſionem, quod Privilegium uni perſonæ conceſſum, ad aliam extendi non debeat, cui inhæret D. Advocatus de *Jandis* in ſua conſultatione §. (*nec pariter*) ex vulgata illa Juris regula, ex qua habetur, *Privilegia non extendi de perſona ad perſonam*: Etenim Dux Sabaudiæ non utitur alieno Iure, ſed proprio; at

quia

quia hoc idem Ius fuit communicatum Regi *Henrico* à Pontifice *Julio 3.* ideò eamdem confirmationem, & participationem adducit, ut pateat, qualis fuerit prædicti Pontificis ſenſus circa veram, & indubitatã ipſorummet Indultorum intelligentiam, ut contradicentes, quibus non ſufficit apertiſſima *Nicolai* V. verborum, & mentis declaratio, ſaltem ab expreſſo Pontificis *Julii* oraculo propoſitam veritatem fateri cogantur.

21 Ex hujus facti contextu rejectis inſubſiſtentibus illationibus ex adverſo allegatis patet ad oculum, *Julium 3.* in illa communicatione, ſeu confirmatione facta *Henrico 2.* de illis, quæ *Nicolaus V. Ludovico Sabaudiæ Duci* promiſerat, & *Leo X.* atque *Clemens 7.* eamdem promiſſionem innovãtes, atque ampliantes *Duci Carolo 3.* indulſerant circa modum ſervandum in proviſionibus omnium, & quarumcunque Cathedralium Eccleſiarum, & Abbatialium dignitatum, *in diſtrictu ſui temporalis Dominij* conſiſtentium, proprio, & infallibili oraculo firmaſſe, & declaraſſe, quòd in iiſdem Promiſſionibus, & Indultis non ſolùm comprehenderentur Eccleſiæ, & Monaſteria *Sabaudiæ, & Pedemontis*; ſed etiam, quòd eadem Promiſſa, & Indulta, verum, & indubitatum Ius nominandi ad prædictas Eccleſias, & Monaſteria continerent, licèt meo judicio, præciſa neceſſitas, quam ſibi impoſuerunt Summi Pontifices habendi præviam, atque paſſivam intentionem, atque conſenſum *Ducis*, de perſonis ad Epiſcopatum, vel ad Abbatiam promovendis, aut de quibus perſonis tales proviſiones eſſent faciendæ, importet aliquid etiã magis noſtris Principibus amplum, & favorabile, quàm Ius expreſſum nominandi, à Iure Canonico, certis, & individualibus legibus limitatum, ſicuti latè probavi in *Enucleat. cap. 5. & ſeqq.* ultra ea, quæ ibidem in præcedentibus hiſtoricè adduxi, ad juſtificandum hoc Ius *Ducibus Sabaudiæ* promiſſum, ſeu conceſſum, aliud non fuiſſe, quàm neceſſitatem in præmium verſam ad eum modum, quò pari ratione, licèt majori potentia apertiùs actum fuit in *Concordatis* inter Summum Pontificem *Leonem X. & Franciſcum I. Galliarum Regem.*

22 His omnibus, quæ in Pontificatu *Julii 3.* peracta ſunt erga *Henricum 2.* Galliarum Regem ritè, ac rectè perpenſis, ſi ſuperaddatur Indultum dein ab eodem Pontifice emanatum favore Ducis *Emanuelis Philiberti* ſub die 6. Octobris 1554. in quo ex cauſis ſupra allegatis *num. 6.* eidem Principi literas Apoſtolicas *Nicolai V.* & ſubſequuta Pontificum Indulta confirmavit, & ampliavit, tollitur ex præcedentibus dicti Pontificis *Julij 3.* declarationibus quælibet vana ſubauditio adverſus ſanam intelligentiam, & uſum Iuris ex iiſdem Promiſſionibus, & Indultis Sabaudię Ducibus perpetuò quæſiti, pro nominandis, ſeu ſupplicandis Epiſcopis, & Abbatibus, tàm in *Sabaudia*, quàm in *Pedemontio* conſiſtentibus.

23 Pro eodem veritatis ſenſu, in eo, quod reſpicit ex adverſo impugnatam *Pedemontani Principatus* comprehenſionem urgebant geſta de anno 1585. in Pontificatu *Sixti V.* cui cũ Orator Ducis Sabaudiæ juxta Promiſſionem à prædicto *Nicolao* contractam, ejuſdem Pontificis literas Apoſtolicas exhibuiſſet, ad effectum nominandi in beneficiis conciſtorialibus ſui *temporalis Dominii*: Cardinales, *Joannes Baptiſta Caſtanea, & Hippolytus Aldobrandinus* tunc Prodatarius, à prædicto Pontifice ad conſultandum adhibiti, unicum *perſonalitatis* dumtaxat dubium,

 con-

contra *Caroli Emanuelis* Primi tunc regnantis petitionem excitatunt, omni, ab oculatiſſimis, & ſapientiſſimis Patribus, vanæ hujus teſtrictionis ultra montes ambiguitare neglecta, ſicuti conſtat ex *Brevi* epiſtolari ipſiuſmet Pontificis ad eumdem Ducem *in ſumm. num.* 44. & in mea *Enucleat. num.* 179. Facilè fuit *Antonio Bagnaſacco*, inſigni Iuriſconſulto, tunc Sereniſſimi Ducis Advocato Generali, in ſua celebri *Conſultatione* typis edita Taurini de anno 1588., hanc inanem perſonalitatis exceptionem reiicere, & maximè ex de novo productis, ultra *Nicolai* Promiſſionem, *Sixto V.* ab Oratore Sabaudiæ dumtaxat exhibitam, ſubſequutis *Clementis* X. *Julii* 3. & *Gregorii* 13. Apoſtolicis literis, de quibus omnibus certioratus ipſemet Cardinalis *Aldobrandinus*, dein aſſumpto nomine *Clementis VIII*, ad ſummum Pontificatus apicem evectus, *Nicolai V.* Promiſſionem, cæteraque Pontificia Indulta ſpecificè ad perpetuam rei memoriam confirmavit, & innovavit.

24 Præmemoratam *Bagnaſacchi* conſultationem valdè commendat eidem coævus *Anaſtaſius Germonius* Archiepiſcopus Tarantaſienſis, celebris illorum temporum Canoniſta *de ſacror. immunit. lib.*3. *cap.*11. *n.* 25. ubi in præcedenti *n.*24. explicitè profeſſus eſt, *Nicolai* Promiſſionem fuiſſe contractam favore *Ducum Sabaudiæ*, pro omnibus Epiſcopatibus, & Abbatiis, exiſtentibus in eorundem Principum ampliſſimo *Dominio*, tàm citra, quàm ultra montes, quod idem aſſeruit Cardinalis *Oſſat cit. epiſt.* 301. in qua vim, & efficaciam hujuſmodi Promiſſionum, & Indultorum accuratè diſcuſſit, & ante illos tanquam de re indubitata loquuti ſunt *Pinſonius*, & alii antiquiores Regiæ Sabaudiæ Domus Hiſtoriographi, in vita Ducis *Ludovici*, quos ſequitur Eques *Guicenonius* in ſua *hiſt. Sabaud. tom.*1. *cap.*11. *fol. mihi* 45. nam quod *Adverſantes* opponunt, Scriptores Gallos, loquentes indefinitè (*des Eſtats*) aut (*de l'Eſtat de Savoye*) ſive (*du Duc de Savoye*) intelligendos eſſe de ſola *Provincia Sabaudiæ* ultra montes, veniam magis, quam ſolutionem à Gallico idiomate utentibus expoſcit, nec alium juxtà communem uſum loquendi, & omnem rationem recti ſermonis in quolibet idiomate hæc indefinita, & abſoluta locutio ſignificatum admittit, prout ſupra annuebam *n.*5. niſi magis *ſtudio contradicendi* placeat grammaticalibus nugis, aut forenſibus thecnis, verum, ac naturalem verborum, & mentis ſenſum eludere.

25 Præponderare tandem debuerat apud Officiales Datariæ *Sacra Rota Romana*, omnium in jure dicendo magiſtra, quæ in deciſis penès *Creſcentium ſub tit. de probat. deciſ.*16. hanc comprehenſionem Sabaudiæ tàm citra, quàm ultra montes in Promiſſione *Nicolai V.* & ſubſequutis Indultis tanquam indubitatam ſuppoſuit, quæſitum fuit ibidem, an ſtante Privilegio per plures Pontifices ſucceſſivè conceſſo *Sabaudiæ Duci*, quòd de beneficiis, in ipſius Dominio exiſtentibus, aliàs generaliter reſervatis non valeat provideri, niſi de perſonis *eiuſdem* Principis *Ditioni* ſubjectis, vel aliàs ſibi gratis, & acceptis, neceſſe haberet impugnans gratiam Apoſtolicam alienigenæ conceſſam probare, quod proviſus non eſſet Duci acceptus, & fuit unanimi voce reſolutum, quòd cum actor debeat intẽtionem ſuam plenè probare, ſi aliàs Conventus non probetur Duci ingratus, præſumi gratum.

26 Fatentur *Adverſantes*, Summum illud Tribunal loqui ibidem de Promiſſione contracta à *Nicolao V.* erga *Ludovicum* Sabaudiæ Ducem, quam jam tunc ſubſequuti Pontifices *Leo X.* & *Clemens VII.* in ſuis Indultis innova-

novaverant; neque id controvertere potërant, nam *Nicolaus* in ſecundo capite, ubi diſponit circa formam ſèrvandam in proviſionibus dignitatum poſt Pontificalem majorum, ac Prioratuum Conventualium, dein ſequutivè ſuperaddidit illa propemodum verba in hac *Rotali deciſione* (relata ibidem). *Ac aliàs generaliter diſpoſitioni noſtræ reſervatis in diſtrictu præfato non providebimus non niſi fuerint de locis ipſius Ducis, aut ſibi gratæ, vel acceptæ de aliis locis oriundæ*, quo poſito, illud etiam revocari nequit in dubium, quòd *Ditio*, ſeù *Dominium* Ducis Sabaudiæ, de quo loquitur *Conſtitutio Nicolai V.* in hac ſecunda parte contractæ Promiſſionis cenſendum non ſit unum, & idem cum illo ipſius Ducis *Dominio*, de qua antea loquutus fuerat in prima parte intuitu Eccleſiarum Metropolitanarum, & Cathedralium, atque Abbatialium dignitatum; nam eſſe unum, & idem, nec poſſe diverſimodè haberi, convincitur ex inevitabili earumdem *literarum Apoſtolicarum* contextu, in quo Summus ille Pontifex, primo loco certam legem favore *Ducis Sabaudiæ* ſibi impoſuit circa proviſiones Epiſcopatuum, & Abbatiarum *IN DISTRICTU SUI TEMPORALIS DOMINII* conſiſtentium; dein deveniens ad alia minora beneficia, eorumdem localitatem deſignavit per illa verba (*In diſtrictu prædicto*) & conſequenter *in diſtrictu ſui temporalis dominii*, quod immediatè anteà præſcripſerat in ordine ad Epiſcopales, & Abbatiales dignitates.

27 Ex hujuſmodi præmiſſis neceſſariò ſequitur, *Rotam Romanam* in ea fuiſſe ſententia, quòd Promiſſio *Nicolai V.* aliaque Pontificia Indulta ſub illis verbis (*In diſtrictu ſui temporalis Dominii*,) complecterētur etiam *Citramontanas* Eccleſias, & Abbatiales dignitates, dum ſuppoſuit in eodem *Diſtrictu* comprehendi alia minora beneficia, in iiſdem Regionibus exiſtentia, unde ad rem, de qua quæritur nihil revelat, aut vim aliquã *Iudicii Rotalis* elidit, quòd in eo alia quæſtio proponatur, quæ minoribus ſolùm beneficiis, non autem Epiſcopatibus, & Abbatiis adaptari poteſt, prout à propoſitæ veritatis puncto diſcedens objecit, *ſcribens in* facto *pag.* 10. §. (*Creſcentius*) cui famulatur D. Advocatus *de Iandis* in ſua *conſultatione legali* §. (*nec pariter*;) nam concluſio ex *Rotali deciſione* proveniens, non oritur à qualitate beneficiorum, in quorum proviſionibus, Pontificia Promiſſio diverſam formam diſcretivè præſcripſit, ſed ex identitate locali, quam eadem Promiſſio in ipſomet *diſtrictu temporalis Dominii* ad Ducem ſpectantis, non tàm Epiſcopatibus, & Abbatiis, quã dignitatibus poſt Pontificalem majoribus, Prioratibus Conventualibus, cæteriſque minoribus beneficiis, aliàs reſervatis communem, & uniformem effecit.

28 Hujus *Rotalis Iudicii* vim, & efficaciam perſtringens *D. Severolus fol.* 72, *verſic.* (*Demum*) omne ſtudium adhibuit, ut ſaltem præſumptivè induci poſſet, quòd beneficium, de quo ibidem contendebatur exiſteret in *Diæceſi Eduenſi*, ſicuti habetur in recentioribus impreſſionibus *Deciſionum Creſcentii Romæ* anno 1601.; nam prout jure merito aſſerit antiquior impreſſio Romæ de anno 1589. ubi legitur *Diæceſis Abreducenſis*, manifeſtum errorem continet, cùm nullibi hæc ſomniata *Abreducenſis Diæceſis* reperiatur.

29 Attamen, ut detur veritati locus, de neceſſe fateri oportet, recentiorem allegatam impreſſionem de anno 1601. fuiſſe in hac parte omninò vitiatam, atque corruptam; nam in *Diæceſi Eduenſi* Ducatus Burgundiæ, cujus Sedes Epiſcopalis manet in Civitate vulgari ſermone (*Autun*)

nun-

nuncupata, & latino (*Auguſtodunum*) certiſſimum eſt nullum unquam, nec minimum beneficium Eccleſiaſticum extitiſſe pertinens ad *Vltramontanam* Ducum Sabaudiæ *Ditionem*, ſicuti probatur ex diſtincta deſcriptione penes *Pingonium* omnium locorum, olim pertinentium *vltra montes* ad Regiam Sabaudiæ Domum, & cujuſcunque oculis ſubiici poteſt in *Tabulis Geographicis*: Siquidem *Auguſtodunum*, & eius Diœceſis, in Gallia Celtica diſtant à Lugduno ultra centum milliaria, in itinere verſus Vrbem Pariſienſem, & adſunt intermediæ Diœceſes, Cabilonen, Maſticonen, & Lugdunen, propinquiores Breſcienſi, Bugenſi, Valromenſi, & Gexenſi Regionibus, quæ anno 1601. ad *Henricum* Magnum Galliarum Regem pervenerunt ex permutatione cum Carolo Emanuele Primo Sabaudiæ Duce pro Marchionatu Salutienſi.

30 Vetus autem impreſſio, in qua legitur hoc Beneficium *Diaceſis Abreducenſis*, mutata litera A, in E; & litera C, in N; & ſic correcto errore Typographi, continet in ſe puram, & meram veritatem; videlicet, *Diœceſis Ebredunenſis*; nam reverà beneficium, de quo agebatur in hac deciſione coram *Creſcentio*, ſpectabat ad *Diœceſim. Ebredunenſem* in *Ditione* Sabaudiæ *Ciſmontanæ*, Comitatus Barcinonenſis, & erat Prioratus de Furnis, loci de Faucon, ſicuti notatum reperitur in regiſtro originali de Menſe Decembris 1537. extanti penès Notarios Rotæ, quod vidi, & perlegi in ſequentibus verbis antiqui caracteris:

Xñber 1537.

Ebredunen Vicariæ perpetuę de Furnis nuncupat. Ebredunen Diœceſis, Pro Iuliano contra Thomam Cabrando, Julmen retulit Marſicanus:

Erat enim tunc Marcellus *Creſcentius* Auditor Rotæ Romanæ, Epiſcopus Marſicanus, à quo denominabatur, qui poſteà fuit S.R.E. Cardinalis ampliſſimus.

31 Poſt habitam hanc notitiam, non mihi licuit introſpicere acta, & producta ejuſdem cauſæ, quæ una cum aliis illius Ævi cauſarum, reperiuntur in Archivio Vaticano Rotalium Notariorum; Unde in hoc mihi idem accidit, quod expertus ſum circa prædictum Indultum conceſſum à *Iulio Tertio* Summo Pontifice, Regi *Henrico II.*; nam cùm à Curiali fide digno certioratus fuiſſem ſe illud vidiſſe, & perlegiſſe in *regiſtro originali* repoſito *in Archivio Vaticano*, noluit *Archiviſta* ob metum pœnæ ipſi injunctæ, nec quidē brevem notā, aut ſimplicē, & informem copiā ejuſdem Indulti prębere; Et ita non miror de illo, quod centum ab hinc annis loquens de hoc ipſomet Indulto Cardinalis *Oſſatus* ſcriptum reliquit in ſua, nunquam ſatis lecta, & ponderata *epiſt. 301.* in illis verbis: (*Noi non mancaremo per tanto di farlo ricercare in queſti Regiſtri, ſe pure vi potremo penetrare, il che ci ſarà, puol'eſſere, difficile.*)

32 Remanet itaque inevitabile, latum à *Sacra Rota Romana* Judicium, quòd Promiſſio *Nicolai V.*, & ſubſequuta Pontificum Indulta erga Duces Sabaudiæ ſuam indubitatam vim habeāt in *Ditione* eorumdem Principum *citra montes*, non autem, quòd reſtricta cenſeantur ad *ſolam Sabaudiæ Provinciam vltramontanam*; retorquetur enim unicum illud motivum, quod ad vitandam Supremi illius Tribunalis ſententiam adduxit *D. Severolus* ubi ſupra in fine, videlicèt, quòd cum in deciſione *Creſcentii* ageretur de *Prioratu Eduenſi* ad Sabaudiam aliquo modo ſpectante, nulla poterat fieri illatio ad Abbatias, & Prioratus *Principatus Pedemontani.*

CAPVT SECVNDVM.

Inconcuſſa huic veritati, ex ſeipſa loquenti, non nocet concepta anno 1600. *in mente* Cardinalis Petri Aldobrandini *ad* Sabaudiam Vltramontanam Pontificiæ Promiſſionis reſtrictio, *uſque tunc inaudita, & ſoli* Nuncio *Taurinenſi communicata, nec unquam in quæſtionem deducta, quamvis dein anno* 1659. *ab Officialibus Datariæ celebrata, & nunc ad eludenda* Suæ Regiæ Celſitudinis Iura *acritèr inſtaurata.*

33 HAc rerum veritate præcognita, & integris animis retenta, nemo niſi ex ſola facti ignorantia, quæ quandoque etiam prudentiſſimos fallit, voluntariæ cæcitatis excuſari valet aſſerens, aut per modum dubij proponens, *Nicolai* V. Promiſſionem erga Ducem Sabaudiæ indefinitis, & abſolutis verbis conceptam, pro firmanda tranquillitate, & arcendis adverſitatibus *ſui Dominii, Diſtrictus, Ditionis, & Status*, intelligendam potiùs eſſe de *Sabaudia*, quàm de *Pedemonte*, vel ut præſumunt *Adverſantes*, quòd ad ſolam *Sabaudiæ* Provinciam, cæteris excluſis veniat reſtringenda, dum omnes iſtæ Regiones æquali ſorte, in ejuſdem Ducis *Statu, Dominio, Diſtrictu, & Ditione* conſiſtunt, & cauſa finalis publicæ tranquillitatis omnibus æqualiter convenit: Hoc ſanè nihil aliud eſt, quàm lucem in tenebras vertere, aut in ſcirpo nodum effingere, ſicuti manifeſtum efficiunt *Senatus conſulta*, quæ ad tuendam nudam veritatem prodierunt à Senatu Sabaudiæ *fol.* 1. *verſ.* (*Deliberationis*, & à Camera *Computorum, fol.* 16. *verſic.* (*Nicolaus*) à *Senatu Pedemontano fol.* 19. §. (*quod conceſſiones*, & à *Cameralibus fol.* 20. §. (*nec majoris*) *& ſeqq.* à *Senatu Nicienſi fol.* 12. §. (*nec meretur*) & italico ſermone, non tàm doctè, quàm elegantèr oſtenderunt *Præſes Deleſcheraine epiſt.* 5. *&* 6. D. *Iacobus Sardina* Patritius Lucenſis, inſignis in Romana Curia cauſarum Patronus in ſua *epiſtola* ad Regiam Sabaudiæ Celſitudinem *obſervat.* 7. *& ſeq.* cujus veritatis ſolidiſſima fundamenta jam præmiſerant in ſua doctiſſima conſultatione *Hercules Ronconius*, celeberrimus olim in eadem Curia cauſarum Patronus; prout etiam maximi tunc nominis Advocati *Ferentillus*, & *Salomonius* in *reſponſis* vulgari idiomate conſcriptis, quę à tergo ſub eorumdem nominibus annotata reperio, & Ego pro mea ingenii tenuitate comprobare curavi in præallegata *Enucleat. cap.* 6. *per tot.* Quæ omnia hic denuò repetere ſupervacuum exiſtimo; unde in illis dumtaxat excutiendis immorabor, quæ Officiales Datariæ à ſuis Prædeceſſoribus poſt annum 1600. olim tentata, nunc, poſthabitis Summorum Pontificum traditionibus denuò excitare *in facti allegat. fol.* 1. §. (*ſuper intelligentiaſ*) ſui muneris indiſpenſabile debitum cenſuerunt.

34 Cum iuxta commune adagium turpius ſit hoſpitem eiicere, quàm non admittere; hinc facti pro *Dataria Compilator, fol.* 2. §. (*ſuppoſita*) ad retorquendam odioſæ dejectionis invidiam, hanc *Principatus Pedemon-*

tan

Digitized by Google

tani in Pontificia Promiſſione comprehenſionem per modum extentionis proponit, quam omninò reiiciendam eſſe concludit ſub alio erroneo prætextu præmiſſo, ibidem §. (*Etenim*) quòd Indulta conceſſa Summis Pontificibus ad nominandùm in beneficiis, præcipuè Conciſtorialibus odioſa cenſenda ſint Apoſtolicæ Sedi, adducendo ad id ea, quæ in puncto Indultorum *Sabaudiæ* tradiderunt *Germonius de Indult. Cardin.* §. (*per quæ ſublatis*) *num.* 110. *Cardin. de Puteo deciſ.* 25. *lib.* 2. & ſignanter *Cardin. de Oſſat. epiſt.* 261. *lib.* 7. §. (*& de ſait*) cujus verba ad extensũ affert *fol.* 2. §. (*Hinc agnoſcens*) ab Advocatis *Dataria* in ſuis allegationibus repetita.

35 Sed ſi placuiſſet *Adverſantibus* hujuſmodi Indultorum, ſeu Promiſſionum cauſas, & originem ſcrutari, facilè noviſſent, *Curiam Romanam*, hujuſmodi nominationes inter proſpera, non autem odioſa, ſeu adverſa duxiſſe; cujus rei veritatem fateri neceſſe haberent, quoties poſt allata à Cardinali *Oſſato* Pontificis verba, non omiſiſſent datum ab eodem Cardinali reſponſum, quòd pauca exprimens, ſed multa ſupremis illorum temporum Principibus, & ſingulariter Duci Sabaudiæ communia complectens, legitur immediatè ibidem: (*Che ſe piaceſſe à Sua Santità di rammemorare in ſe medema la maniera, con cui le nomine erano ſtate introdotte nella Francia, ella ritrovarebbe, che non ſono ſtati altrimente li Rè di Francia, che le hanno ricercate: mà bensì ch'eſſe gl'erano ſtate offerte, à fin che ſi dipartiſſero dalla protezione della pragmatica ſanzione, e delle elezioni delle quali li Capitoli, & i Conventi di Francia erano in poſſeſſo ſecondo il diritto canonico, non oſtante le riſervazioni, che i Papi haveuano fatte di poi à loro favore delle proviſioni delle Chieſe Cattedrali, delle Abbazie, e Priorati Conventuali, & elettivi.*

36 In hac notabili reſponſione ſatis annuit eruditiſſimus Cardinalis, neceſſe eſſe Miniſtris Magnorum Principum ad Regii Juris in tuendis nominationibus defenſionem, fundamentales ipſarum cauſas adducere, quarum purgatam ab omni labe notitiam à Cryſtallino Canonici juris, & Eccleſiaſticorum annalium fonte, atque probatiſſimis *Authoribus* hauſtam egrè ferre nemo debet; niſi malit ignorare jus, in quo verſatur: ſiquidem juxta præceptum *Ariſtotelis Phyſic. de natural. oſcultat. lib.* 1. *cap.* 1. tunc unamquamque rem ſcire putamus, cùm cauſas primas, principiaque prima uſque ad elementa cognoſcimus, & qui principia rerum ignorant, res ipſas rectè percipere nequeunt; undè *Caius, & Pomponius in l.* 1. *&* 2. *ff. de orig. jur.* exiſtimarunt fruſtra de interpretandis legibus agere, niſi earumdem Authores, & cauſas ab incunabilis Romanæ Civitatis inquirerent; quod idem pro maturo, & ſano rerum judicio cenſuerunt *Vlpianus in l.* 1. *ff. de ſuſpect. Tutor. Celſus in l. ſcire leges* 21. *ff. de legib.* & docuit *Polibius initio hiſtoriar. lib.* 1. tradens ea, quæ ſequuntur perſuadere, aut aliquam fidem facere non poſſe, quoties principia in obſcuro, & ignoto tenentur.

37 Cæterum *Rota* coram *Puteo*, & *Creſcentio*, prout etiam *Germonius*, in locis ex adverſo allegatis adhærent quidem communi concluſioni contra extenſionem, ſed in eo principaliter caſu, quando agitur in *odium tertij*; ſecus autem quoties extenſio proponitur *contra concedentem*, nam tunc latiſſimam in hujusmodi Indultis, ſeù Privilegiis interpretationem faciendam eſſe firmarunt ipſimet in contrarium allegati *Puteus deciſ.* 108. *lib.* 2. *Creſcentius de privileg. deciſ.* 3. *n.* 3. *Germon. de Indult. Cardin.*

§. (*etiam*

Digitized by Google

265

§. (*etiam ex eo*) *n*.61. *& in* §. (*commendare*) *n*. 26. juxta communem utriuſque juris Interpretum ſententiam *in cap. olim de verb. ſignif. & in l. Beneficium*, ubi *Bart. ff. de conſtitut. Princip.* cum quibus concordat quod habetur *in cap. cum dilecti de donat. in fin.* & in *cap. quia circa ſub tit. de privileg.* quod ſi Indulta, & Privilegia Pontificia ad favorem *Cardinalium Nepotum, vel Conjunctorum* ampliſſimam interpretationem in *Romana Curia* recipiunt, ſicuti latè tradit Cardinalis *de Luca de benef. diſcurſ. 5. ſub n. 18. & 19.* eo fortiùs quælibet favorabilior interpretatio facienda eſt in hac ſolemni Promiſſione favore *Supremi Principis*, de eodem *Pontifice* promittente, & *Sede Apoſtolica* optimè meriti; & maximè dum iſta Promiſsio tendit ad conſervandam *publicam ſecuritatem*, videlicet *ne Status ſui diſpendia patiantur, aut quævis illos conturbet adverſitas inteſtina*; ultrà quod nullus unquam patuit apud Juriſperitos reſtrictioni locus, etiam in Privilegiis odioſis ad lædendam *naturalem* verborum *vim*, & contra communem adhibitæ locutionis ſignificatum, *l. non aliter 67. ff. de legat. 3. l. labeo ait 7. ff. de ſupellect. legat.* & omninò abſurdum foret, quoties communis verborum uſus, diſponentis voluntati pari uniformitate deſeruit *cit. l. non aliter, & ibi gloſſa in verb. Teſtator ff. de legat. 3. cap. propterea 8. cap. intelligentia 6. de verb. ſignif.* juxta jam tradita in *Enucleat. n. 21. & ſeqq.*

38 In hoc excitato faciendæ extenſionis dubio fingere ſibi volunt *Officiales Datariæ* imaginarium hoſtem, quem feriant; hinc quidquid in ſuis allegationibus ex hoc *ſubjecto non ſupponente* deducunt, non facit ad rem, de qua agitur: ſiquidem *Pontifex* in propoſito themate ſuam Promiſsionem non determinat, neque ad *Sabaudiam*, neque ad *Pedemontium*, ſed generaliter, indefinitè, & abſolutè ad *Ditionem, Diſtrictum, Dominium*, & *Statum Principis*; cui fuit facta Promiſsio; prout etiam non limitat *cauſam finalem publicæ tranquillitatis, & ſecuritatis* ad aliquam partem hujus *Dominii*, & *Ditionis*, ſed in ea univerſaliter reſpicit ipſiuſmet *Principis ſtatum*: Quibus ſic ſtantibus, dum *Sabaudia*, & *Pedemontium* æqualiter continentur in verbis, & mente Pontificiæ Promiſſionis, non eget incluſio *Pedemontis* aliquo favorabilis extenſionis auxilio, nam idem etiã dicere poſſent *Adverſantes* de *Sabaudia*, quod ſoli *Pedemontio*, licet ſibi prædilecto, & magis grato placet obiicere: Neſcio tamen quo Iuris, aut æquitatis dictamine cenſentur ea ſejungere, quæ Summus ille Pontifex indiſſolubili verborum, & mentis nexu conjunxit, ſicuti latè probavi *in mea Enucleat. cap. fin. per tot.*

39 Allegant *Officiales Datariæ* nihil ab ipſis novi in hac ſuppoſita ad *Sabaudiam ultra montes* reſtriſtione tentari, aſſerentes *fol. 4. à tergo*, §. (*roboratur*) duplicem ſuper hoc eodem puncto declarationem *Sedis Apoſtolicæ* præceſſiſſe, quarum prima tribuitur eidem epiſtolæ *in ſumm. nu. 8.* à Petro Cardinali *Aldobrandino* ad Nuncium Taurinenſem inſcriptæ ſub die 12. Auguſti anno 1600. in illis verbis:

Molto Illuſtre Signore, &c. Con il ſolito Ordinario di Milano Io hebbi tre lettere di V. S. vna commune trà lei, e Monſignor Patriarca, l'altre ſue particolari, alle quali riſponderò con queſta, dicendole, che havendo io dato parte à Sua Santità del ragionamento tenuto da lei con li Miniſtri del Signor Duca, *in propoſito della Badia di Caramagna, dice Sua Santità, ch'ella hà fatto prudentemente à rappreſentare loro, che le difficoltà, che hora ſi fanno per dare il poſſeſſo della detta Badia al Signor* Cardinale San Clemente *non facilitaranno punto il particolare de' Trivulcgij, caſo che non lo difficultino; mà ſappia V. S.*

 che

che ſe bene i Privilegij ſono confermati da Sua Beatitudine, non comprendono però i Beneficij del Piemonte, e però reſta eſcluſa la pretenſione di S. A. nell'Abbazia di Caramagna, in virtù di queſti Privilegij. Roma 12. Agoſto 1600.

40 Hæc *epiſtola* apparet reſponſiva ad aliam præcedentem, in qua Nuncius Taurinenſis admonuerat eumdem Cardinalem *Aldobrandinum* de contentione ſequuta inter ipſum, & Miniſtros Sereniſſimi Ducis, ex eo quod denegarent Franciſco Cardinali de *Sancto Georgio*, ex Comitibus Biandratæ, tituli *S.Clementis* poſſeſſionem Abbatiæ de Caramania, ex cujus præviæ epiſtolæ exhibitione innoteſceret cauſa vera, & realis hujus negativæ, quam expedit *Adverſantibus* obtegere; ad eam enim dumtaxat referuntur verba illa, quæ Cardinalis *Aldobrandinus* in ſuo reſponſo, tanquam habita ex ore Pontificis refert ibidem (*dice Sua Santità*) quæ valdè inveriſimilia videntur, dum ipſemet *Pontifex*, quinque ante annos eadem Indulta ſpecialiter innovaverat.

41 Poſt hæc, idem Cardinalis ex ſemetipſo loquens, idealem *Pedemontanæ Regionis* à Pontificiis Indultis excluſionem, eidem Nuncio, jure merito tanquam rem novam, & nunquam antea ab alio excogitatam aperuit ibidem (*Mà ſappia V.* S.) cujus vanitatis inane commentum, nulla facti, aut Iuris ratione ſubſiſtens; imò retroactis in continuato centum, & quinquaginta annorum ſpatio, Summorum Pontificum declarationibus, alijſque jam relatis documentis repugnans, omninò reijciendum eſſe, fusè tradidi in mea *Enucleat. num.* 255. Nec aliter docuit Pontificię proviſionis eventus, quæ licet ex Principis benignitate poſt diutinam contentionem locum invenerit; tamen ex Regiſtris Cameralibus ſub die 17. Maii 1601. conſtat id peractum fuiſſe ex *pravio* D*ucis conſenſu*; cuius facti integram veritatem expoſuit Præſes D*eleſcheraine epiſt.7.f.*42. & 43., ab Adverſantibus in nubilo relictam, dum eas *epiſtolas* in eorum *ſummario* ſupprimũt, quæ ad invicem ſuper exorta controverſia ſequutæ ſunt inter Cardinalem *Aldobrandinum*, & Nuncium Taurinensē à die 13. Maii 1600., in qua ſupponitur facta proviſio *in Summ. num.* 33. *lit.* C. uſque ad diem 17. Maii anni ſequentis 1601. in qua fuit relaxata poſſeſſio.

42 In hac *epiſtola*, Cardinalis *Aldobrandinus*, parum ſibi conſtans, Indulta Sereniſſimi Ducis ad *Sabaudiam* ultra *montes* reſtrinxit, quæ in anno præcedenti eadem facilitate, indefinitè, & abſolutè negaverat, teſte Cardinali *Oſſato in ſua epiſt.* 193. ad Villaregium ſub die 17. Februarii 1599. ubi poſtquam in §. (*Il ſudetto Signor Cardinale*) immutabilem erga Regem *Henricum IV.* animi ſui affectionem Cardinali *Oſſato* Miniſtro Regio profeſſus eſſet, non obſtante quod poſt obitum Cardinalis *Alexandrini*, Sabaudiæ dum viveret Protectoris, hoc idem munus à D*uce*, tunc cum Hiſpanis adverſus Gallos confœderatos ſuſcepiſſet; dein ne aliquis daretur ſuſpicioni locus, ſi fortè oblatam ſibi in ejuſdem Principis D*itione* vacantem tunc Abbatiam obtineret, hanc erga *Oſſatum* proteſtationem adhibuit ibidem §. (*& oltre que*) *Mi diſſe ancora, che eſſendo ne' giorni paſſati vacata una Abbazia nello Stato del* D*uca di Savoja, il* P*apa le diſſe, che gliela darebbe, ſe non foſſe queſta protezione, che darebbe da parlare, e che gl'haveva riſpoſto ſpettare à Sua Santità di darla, e non al* D*uca, e che la riconoſcerebbe da Sua Santità ſola, e laſciarebbe più toſto queſta protezione, che non li fruttava coſa alcuna.* Habentur ibidem ſuper hac re, prudentiſſimi

ſimi

ſimi Cardinalis *Oſſati* ſeſus Villaregio ſignificati, quod *Politicis animadverſionibus* noviſſimè ditavit *Amelot* in ſuis notis ad eamdem epiſtolam *num.* 172. in noviſſima impreſſione edita *Pariſiis* hoc anno 1698.

43 Diverſimodè de hujuſmodi Indultis loquentem Cardinalem *Aldobrandinum* refert Cardinalis *Oſſatus epiſt.* 260. ad Regem *Henricum* ſub die 11. Aprilis 1601. nam rogatus ab *Oſſato*, ut apud Pontificem intercederet pro confirmatione nominationis, jam à Rege factæ ad Eccleſiam Salutienſem, atque ad Abbatias Stafardæ, & Altacombæ, nihil debito *Iuri nominationis* obiecit, ſed illud admittens reſpondit, prout ſequitur: (*Promiſe d'impiegare i ſuoi officij: Mi diſſe però, che ſi ſarebbero incontrati dell'impedimenti per parte del Duca di Savoja in riguardo del Veſcovado di Saluzzo, e delle ſudette Abbazie di Stafarda, e d'Altacomba, mentre ſi trovavano ne i paeſi rimaſti à S, A. la quale haveva già nominato ad alcune Abbazie della Breſſa*.

44 Relata Cardinalis *Aldobrandini* poſtrema verba ſolertiſſimo Miniſtro, Iurium Ducis Sabaudiæ adhuc ignaro, cauſam dederunt inquirendi à Præſide Sabaudiæ *Antonio Fabro*, qui tunc Romæ commorabatur, an *hoc jus nominandi* Sabaudiæ Duci competeret, à quo *doctiſſimo*, & *peritiſſimo Viro* notabile illud reſponſum accepit, quod ibidem habetur in §. (*i'eſtois icy de la preſente*) *Mi diſſe di sì, e che ancora ultimamente nell'impetratione d'un Priorato ſemplice per un ſuo parente, era ſtato neceſſario d'havere la nominatione di S. A. Haver bensì inteſo, che in queſta Corte ſi dolevano delle nomine del Duca di Savoja, e che quelle ricevevano mal volontieri, mà che dal canto di S. A. ſi erano ſempre allegati l'Indulti, e ſe l'erano fatti far buoni.*)ſeu in Gallico idiomate prout jacet (*Il m' a dit qu'ouy, & qu'encores dernierement en une impetration d'un Trieurè pour un ſien parent, il auoit fallu auoir la nomination de Son Alteſſe. Qu'il auoit bien entendu qu'en cette Cour on ſe plaignoit des nominations de Monſieur de Savoye, qu'on les receuoit mal volontiers; Mais que du coſtè de Son Alteſſe on auoit touſiours allegué des Indults, & s'en eſtoit on fait acroire*.) Hinc de hac veritate licet nondum plenè certus ipſemet Cardinalis *Oſſatus*, in eadem epiſtola Regi reſcripſit, prout ſequitur. (*Or ſe così è, che il Duca haveſſe il diritto di nominare, non è più neceſſario, che il Papa vi ponga le mani, eſſendo il medemo diritto paſſato con la ceſſione de' medemi Paeſi à Voſtra Maeſtà.*) & paulò infra: *Se Io haveſſi ſaputo queſto fatto quando Venerdì hor ſcorſo diedi ſopra di ciò la mia memoria al Sign. Cardinale Aldobrandino, vi haverei fatto il mio principal fondamento, e mi ſarei contentato di dimandare tutto al più la confermatione de' medemi Indulti*.

45 In ſubſequenti *epiſtola* 261. ſub die 26. Aprilis 1601. refert ipſemet Cardinalis eidem Regi, ſe denuò inſtetiſſe apud Pontificem pro obtinendis nominationibus ad Eccleſias, & beneficia conciſtorialia Diœceſ. Meten, Tullen, & Verdunen; ſed quòad exiſtentia in Regionibus ipſi ceſſis à *Duce Sabaudiæ*, Sanctitati Suæ nunciaſſe ea, quæ intellexerat de Indultis ad hujuſmodi nominationes, jam *Sabaudiæ Duci* conceſſis.

46 Ponderanda nunc eſt reſponſio data à Summo Pontifice ibidem, in illis verbis: (*Sua Santità mi riſpoſe, d'haver l'eſperienza moſtrato, che i Papi ſuoi Predeceſſori haverebbero fatto meglio di non dare à i Prencipi ſecolari la facoltà di nominare alli Veſcovadi, & altre Prelature, dalla quale l'autorità della Santa Sede era rimaſta grandemente diminuita, e li ſudetti Prencipi ne havevano abuſato, e i loro Paeſi n'erano peggiorati medeſimamente in Francia, e che per queſta conſiderazione voleva ben penſarvi, innanti di accordare ciò che Sua Maeſtà dimandava.*)

47 Hæc prudentiſſimi Pontificis reſponſio, quamvis generalis, referri nequit niſi ad petitas nominationes in prædictis Epiſcopatibus, & Prælaturis Diœceſ. Meten, Tullen, & Verdunen; nam quoad beneficia conciſtorialia in Provincijs *Regi*, tunc à *Duce Sabaudiæ* ceſſis, non agebatur de aliquo novo Indulto; nec Pontifex ignorare poterat, jam eadem Indulta favore Sabaudiæ Ducis paucos ante annos innovaſſe, ſed quatenùs ad hæc etiam Indulta, jam ab ipſomet Pontifice confirmata referri poſſet prædicta reſponſio; nihil tamen in ea detrahitur *Iuribus*, jam ipſimet Duci *quæſitis*: Verumtamen cum prædictus Cardinalis de *Oſſat*, ſtatim Cardinali *Aldobrandino*, eadem paulò ante Pontifici expoſita ſignificaſſet, diverſum omninò reſponſum accepit ibidem in §. (*Ayant fait*) *Il detto Signor Cardinale mi riſpoſe, che il Duca di Savoja pretendeva bene di poter nominare, come tutti lj Prencipi procurano d'uſurpare ciò, che ponno ſopra la Santa Sede, mà che in verità non haveua alcun Indulto, ò altro diritto di nominare, ſe non èra in alcune fondationi particolari, e le ſue nomine non erano altrimente ammeſſe, mà il Papa le compiaceva ben ſpeſſo, con provedere le perſone da lui nominate, mà non in virtù della di lui nomina, della quale non ſi faceva menzione veruna nelle Bolle: Io le replicai, che ciò conſiſteva in fatto, mà che ero ſtato accertato da perſona, qual poteva ben ſaperlo, che il Duca nominava, e che ſenza la ſua nomina niuno era ammeſſo à prendere il poſſeſſo, onde Sua Maeſtà ſarebbe ſtata conſegliata di far il medemo.*

48 Habito hoc reſponſo doctiſſimus Cardinalis *Oſſatus*, licèt uſque tunc ex ſola aſſertione prædicti Præſidis *Antonii Fabri* monitus de Indultis emanatis à Sede Apoſtolica favore *Ducis Sabaudiæ*, animadvertens nihil intereſſe quoad nominationis effectum, atque ſubſtantiam, quod in *Bullis* nulla fieret mentjo de præcedenti nominatione, quoties poſſeſſio beneficii non conceditur niſi nominatis à Principe, ſubjunxit eidem *Regi*, prout ſequitur in §. (*Il pourroit eſtre*) *Potrebbe eſſer Sire, che forſi ſarà come diſſe il ſudetto Cardinale Aldobrandini, perche ſenza andare cercare eſſempii più lontani, vedo giornalmente, che, ſe bene i Concordati non dijno à i noſtri Rè il diritto di nominare alle Abbazie delle Religioſe; tuttavia, havendo i voſtri Predeceſſori, e voi medemo nominato, non laſciano le Religioſe nominate d'eſſere proviſte, ancorchè nelle Bolle non ſi faccia mentione delle nomine.*)

49 Hoc exemplum à Cardinali *Oſſato* Regi adductum, ſatis tutum non crederem, quoties in nominationibus ad Monaſteria Monialium, Francorum Regibus *titulus verus*, vel *præſumptus* deficeret, quem tamen non deeſſe tradunt *Scriptores Galli*, inter quos noviſſimè *Pinſſonius de regal. tom. 1. cap. 8. num. 12.* & fusè *cap. 14. num. 13. & ſeqq.* Irrefragabile tamen eiuſdem Cardinalis judicium, intuitu Iurium *Suæ Regiæ Celſitudinis* efficitur in latè traditis *epiſt. 301.* ad Villaregium ſub die prima Aprilis 1602., ubi poſt lecta, & diligenter inſpecta Apoſtolica Promiſſa, & Indulta, quæ à *Nicolao V.* alijſque Pontificibus uſque ad *Clementem VIII.* tunc in *Solio Petri* ſedentem emanauerant, jam certus de *Jure Sabaudiæ Ducibus quæſito*, tàm citrà, quàm ultrà montes ſuum Villaregio ſenſum aperuit hiſce propèmodum verbis, quæ hic denuò referre non piget: *Li ſudetti Indulti non danno al Duca di Savoja la facoltà di nominare propriamente, e così non hà la Santa Sede ricevute fin' hora le loro nomine; anzi hà ſempre proveduto puramente, e ſemplicemente alli beneficii de i ſudetti Paeſi, in quanto allo ſtile, e maniera di parlare delle Bolle Apoſtoliche; mà bensì contengono*

li

li ſudetti Indulti una coſa quaſi equipollente à vn diritto di nominare, il che è in ſomma, che il Papa non proverderà l'Arciveſcovadi, Veſcovadi, & Abbazie de i ſudetti Paeſi, ſenza haver primieramente havuta l'intentione, & il conſenſo del Duca nel toccante le perſone capaci, che dovranno eſſer proviste, e così parimente i tre Priorati di Talloira, Ripaglia, e della Novaleſa, e della Prepoſitura di Montegiove; Et in quanto alle più grandi dignità delle Chieſe Cattedrali dopò la Pontificale, & alli Priorati Conventuali, & altri beneficij riſervati per le regole della Cancellaria di Roma alla diſpoſitione della Santa Sede, il Papa ne proverderà perſone capaci, native delle Terre, e Signorie del medemo Duca, e non d'altre, ſalvo dall'iſteſſo Duca gradite, altrimente le proviſioni Apoſtoliche ſaranno nulle in tutti li caſi ſopra ſpecificati.

50 In hoc vero, atque legitimo eruditiſſimi Cardinalis *Oſſati* ſenſu permanſerunt, annuentibus Summis Pontificibus, Galliarum Reges; unde abſque ulla *Dataria* contradictione, tanquam *Succeſſores Ducum Sabaudia*, ſine aliquo novo Indulto admiſſi fuerunt, & adhuc paſſim admittuntur ad *nominationem* per modum *ſupplicationis* ad omnia beneficia conciſtorialia *Briſcia, Vallisromarica*, & aliarum Regionum, quæ, ut ſupra dixi, ex permutatione Marchionatus Salutiarum devenerunt ad Chriſtianiſſimi Regis poteſtatem; ſicuti teſtatur *Pinſſonius de regal. cap. 14. num. 10. & num. 41.*

51 Mirari tamen non deſino, quòd *Adverſantes* adductis Cardinalis *Oſſati* epiſtolis, ſeu earumdem fragmentis in ſuis facti allegationibus abutantur, ea præcipuè confundentes, quæ oculatiſſimus, & eruditiſſimus ille Miniſter, de Pontificijs Promiſſionibus, & Indultis erga *Sabaudia Duces* affatim ignarus, dein adhuc incertus à Cardinali *Aldobrandino* intellexerat, cum ijs, quæ tandem de veritate Indultorum edoctus, illiſque viſis, & ponderatis integro, & irrefragabili judicio in prænemorata nunquam ſatis lecta, & inſpecta *epiſtola* 301. declaravit.

52 Cæterum ſcire vellem, qua ratione dictante *Officiales Dataria* hanc inconſultam Cardinalis *Aldobrandini* in privata epiſtola ad *Nuntium Taurinenſem* inſcripta, ſubauditionem tanquam declarationem à Sede Apoſtolica emanatam *in cit. S. (roboratur) fol. 4. à tergo* expendant; neque enim invenio Pontificem hujus ſuppoſitę ad *Sabaudiam* reſtrictionis minimam unquam mentionem feciſſe; Imò contrariam mentem in ſuo confirmationis Indulto aperuiſſe, & multò minùs exageratum illud in Cardinalibus Nepotibus Pontificio lateri aſſiſtentibus præſumptum *vivæ vocis oraculum*, ad hanc Apoſtolicam authoritatem extendi: Attamen obmuteſcentibus nunc hujuſmodi *præſumptis oraculis* in feliciſſimo *Sanctiſſimi Innocentij XII.* Pontificatu, quo Catholicus Orbis fruitur, & utinam uſque ad conſumationem ſæculi frui poſſet, etiam de jam olim celebratis loqui religio vetat; unde ea non repetam, quæ in ſubiecta facti ſpecie dicta ſunt *in Enucleat. nu. 235. & ſeqq.* Hoc unum reticere non debeo Cardinalem *Aldobrandinum* diverſimodè, ſecundum ea, *ad quæ trahit ſua quemque voluptas*, de hujuſmodi Indultis loquutum fuiſſe, nam de anno 1599. cùm de proprio intereſſe ageretur, ea abſolutè, nulla adhibita *locali reſtrictione* negavit; quæ dein anno 1600. in ab *Adverſantibus* allegata *epiſtola* ad Nuncium Taurinenſem, ut amico Cardinali *Sancti Clementis* faveret, uſque tunc inaudita ad *Sabaudiam Vltramontanam* reſtrictione cohibuit; Anno verò 1601. dum quærebatur, an nominationes Regis Galliarum, pendente bello, jam

factæ de Abbatiis de Altæcombæ, & Stafardæ, prout etiam de Eccleſia Salutienſi in *Pedemontio* locum obtinerent, in præjudicium *Ducis Sabaudiæ*, nihil tum debito Juri *nominationis* objecit; ſed dumtaxat juſta impedimenta propoſuit, quæ ex parte ipſius *Ducis* prævidebantur, ſed tandem paucos poſt dies eadem Sabaudorum Principum Indulta nullibi agnoſcens acriter impugnavit, ea in ſequutis proviſionibus ad merā Pontificis gratiam referens, quæ præcedentium *Apoſtolicarum Promiſſionum* neceſſitati tribuere fas erat, ſicuti reſpectivè ad ſingula probatur ex ſupra allatis *Oſſati* epiſtolis *à n.39. uſque ad n.49.*

53 Omnèm fictitiæ hujus reſtrictionis imaginem à Cardinali *Aldobrandino* in propria mente conceptam ſtatim ſaniori judicio, non tàm verbis, quàm facto delevit in ſubſequuto *Pauli Quinti* Pontificatu *Scipio* Cardinalis *Borgheſius*, non imparem à novo Pontifice Nepotis regnantis potentiam adeptus: Etenim, cum per obitum prædicti Cardinalis de Sancto Georgio vacaſſet eadem Abbatia Caramaniæ, ad illam obtinē dam *prævium Ducis conſenſum* neceſſarium eſſe exiſtimavit, prout conſtat ex ejuſdē epiſtola ad ipſummet *Ducem* inſcripta ſub die 8. Octobris 1605. prout ibidem: (*Hà adempito il Signor Conte di Verrua l'officio di più che V. A. ſi è degnata imporli nel particolare dell'Abbazia di Caramagna deſtinata nella ſua intentione alla mia perſona: Io le rendo infinite gratie. &c.* Cujus epiſtolæ tenorem non mutilatum, ſed nec in ſyllaba quidem diminutum in eo capite, quod reſpicit rem, de qua quæritur, adduxi in mea *Enucleat. num.* 188. vnde poterant *Adverſantes* ſe ab hoc incivili convicio abſtinere: nec aliter niſi ex *prævia Ducis nominatione* hanc Cardinali *Burgheſio* Caramaniæ Abbatiam obveniſſe probatur ex actis originalibus *Anaſtaſij Germonij* Archiepiſcopi Tarātaſienſis *fol.* 59. quæ nunquam ſatis laudatus *Præſes* Deleſcheraine pro tuendis Iuribus *Suæ Regiæ Celſitudinis* exhibuit in ſua *epiſt.* 7. *fol.* 46. *&* 47. nam ex illis conſtat, quòd, cùm Cardinalis *Pius* fuiſſet à Summo Pontifice de eadem Abbatia proviſus per obitum Cardinalis S. *Clementis*, & Dux Sabaudiæ proviſionem impugnando, de illata ſuis Iuribus injuria acriter intenderet, doctiſſimus ille Archiepiſcopus Regium Principis Ius ità ſubſtentavit, ut priori collatione abrōgata ipſemet Pontifex eamdem Abbatiam in Cardinalem Burgheſium *vrgente Duce* tranſtulerit.

54 Obtentis ab eodem Cardinali *Burgheſio* prædictæ Abbatiæ *Bullis*, Franciſcus della Porta Procurator ab eodem conſtitutus, exhibito ſpeciali mandato, illarum tenorem ab originali tranſumptum Sereniſſimo *Duci* præſentavit, & in porrectis precibus præmiſit hæc verba: (*Eſſendo ſtato dalla Santità di Noſtro Signore à nominatione di V. A. Sereniſſima proviſto dell'Abbazia di Caramagna l'Illuſtriſſimo Signor Cardinale Borgheſe, &c.*) Nec Princeps ſimpliciter *Bullarum executionem* permiſit, ſed cum declaratione, quæ legitur ibidem (*Havendo la Santità di Noſtro Signore à nominatione noſtra, e conforme à gl'Indulti, quali teniamo dalla Santa Sede Apoſtolica, proviſto il Signor Cardinale Borgheſe dell'Abbazia di Caramagna, &c.*) quę omnia ad extenſum retuli in *Enucleat. num.* 190. *&* 191.; quod idem ſervavit Cardinalis *Camporeus* anno 1620. ex reſignatione Cardinalis *Burgheſij*, proviſus de prædicta Abbatia Caramaniæ, quam dein ipſemet Cardinalis *Camporeus*, non niſi *prævio Ducis conſenſu*, proprio Nepoti dimiſit, ſicuti conſtat ex ejuſdem *epiſtola* ad Sereniſſimum Ducem ſua die 7. Maii 1625. de qua in mea *Enucleat. n.* 193.

55 Ex-

55 Excogitatam anno 1600. à Cardinali *Aldobrandino* nunquam anteà auditę reſtrictionis incongruitatem, aut nemo tunc novit, niſi Nuncius Taurinenſis, cui hanc ut ſingularem ſuę mentis partum confidere placuit, aut omnes tanquam rem inanem contempſerunt. Siquidem Præſes *Chriſtophorus Fauſsonus* in ſua doctiſſima *conſultatione* paulò ante annum 1659. edita, nihil intactum relinquens ex illis, quę uſque tunc *Curia Romana* tentaverat ad eludendam *Nicolai V.* promiſſionem: nec verbum quidem de hujus frivolę exceptionis vanitate ſcriptum reliquit, & *Officiales Dataria* nullum illius medii temporis documentum exhibuerunt, quod aliquam hujus exceptionis ſpeciem prǽſeferat, quamvis in eorum *facti allegationibus*, atque *ſummario* varios excitatæ contentionis caſus attulerint.

§. PRIMVS.

Reſolutio Congregationis habita in Dataria, *& pro* Dataria *ſub die 25. Septembris 1659. ad legalem facti, & Iuris trutinam revocatur.*

56 Aliquam excuſationẽ mereri videntur *Officiales Dataria* ſuper hac quamvis frivola exceptione inſiſtentes, dũ eamdẽ de anno 1659. à Prædeceſſoribus ſuis *ſolemni reſolutione* quoquomodo firmatam amplectuntur: Hanc *Author* miſcellaneę Juris, & facti in ſua Sabaudienſi Privilegiorum *cit.* §. (*roboratur*), poſtquam, veluti unam ex duabus declarationibus à Sede Apoſtolica emanatis deſignaſſet. dein *in* §. (*Altera*) *fol.* 5. deſcribit, prout ſequitur:

Altera, & quidem magis ſolemnis emanavit declaratio ſub Pontifice Alexandro Septimo; *vacantibus namque pluribus Abbatiis, omnem moverunt lapidem Ducales Miniſtri, ut prævio conſenſu* Ducis, *conferrentur: Pluries fuit in voce, & in ſcriptis informatum; producta fuere ea omnia documenta, quæ denuò nunc exhibentur? ſed Particularis Congregatio, ut ſupra deputata ſub die 25. Septembris 1659. declaravit, Monaſteria illa non eſſe comprehenſa ſub Indulto Nicolai Quinti, & aliorum Pontificum in eâ parte, in qua diſponunt, Monaſteria conferenda eſſe, habita priùs intentione, & conſenſu* Ducis *dicto num.* 13. *cumque reſolutioni non acquieſceret Orator in Vrbe ſupplicavit Summo Pontifici, ut ipſemet in Camera audire dignaretur Herculem Ronconum Advocatum, & diverſum à Chriſtophoro Ronconio, qui uti Prælatus, dictæ particulari Congregationi interfuit, eoque audito, nec quidquam novi deducente,* Summus Pontifex *ſe confirmavit reſolutioni liberè conferendi, prout ſucceſſivè liberè contulit Summ. num.* 14. *& plurib. ſeqq.*

57 Fateor, eodem *Cardinalium Nepotum* adverſo ſydere, ſed acriùs influente in Pontificatu ſan.mem. *Alexandri VII.* tunc primùm hanc ſuppoſitæ coarctationis deformitatem in lucem prodiiſſe; nam in Pontificatu ſan.mem. *Clementis VIII.* ſicuti jam demonſtravi, latuit in privata

epiſto-

epiſtolæ Cardinalis *Aldobrandini* ad Nuncium Taurinenſem inſcriptam, neque de hac tunc concepta in mente ejusdem *Cardinalis* reſtrictione aliquem unquam antea, vel poſt meminiſſe reperitur, niſi hoc anno 1659. in quo placuit *Officialibus Datariæ* inanem hanc illuſionem profiteri in allegata reſolutione; quæ pariter ab *Adverſantibus* nunc poſt canonizatam Cardinalis *Aldobrandini* epiſtolam, tanquam nova declaratio à *Sede Apoſtolica* emanata celebratur, quæſitis tamen tegendæ deformitati adeò fucata coloribus, ut neceſſe habeam in primis nudatam ejusdem in rei veritate faciem omnium oculis exponere, juxtà quam, cum anno 1659. in Pontificatu ſan.mem. *Alexandri VII.* vacaſſent per obitum extra Curiam Monaſteria S. Juſti Secuſien, & S. Mariæ de Mulegio, ſeù de Sylva Diœceſ. Vercellen, cum *Marchio Burgi* tunc Orator Sabaudiæ in Urbe reſidens intellexiſſet, quod Cardinales *Flavius Chigius* ejusdem Pontificis ex fratre conſanguineo, & *Antonius Bichius* ex ſorore uterina Nepotes, hujusmodi Abbatiis obtinendis incumberent, eorumdem, non ſinè cauſa, & maximè Cardinalis *Chigii* regnantis præpotentiam veritus, ſtatim vocetenus ſui muneris partes apud Pontificem egit, ut dignaretur ſatis nota Apoſtolica Promiſſa, & Indulta erga *Sabaudiæ Duces* illibata ſervare, providendo reſpectivè de prædictis Monaſteriis perſonas illas idoneas, erga quas *Sua Regia Celſitudo* propriam intentionem declaraverat, & ſuum conſenſum præſtiterat; hoc etiam addito, quòd intuitu Monaſterii Secuſienſis jus Principis præcipuo etiā ipſius Prædeceſſorum ex *fundatione*, & *dotatione* patronatu fovebatur: Quo audito, habita ſtatim fuit illa *Congregatio*, quam *Adverſantes in ſum. num.* 13. inſcribunt, prout ſequitur:

In Congregatione habita in Dataria die 25. Septembris 1659. in qua intervenerunt RR. PP. DD. *Fagnanus, Ronconius, de Rubeis, Emerix, Bottus Commiſſarius R.C.A., Vgolinus, Riccius Subdatarius.*

Omittitur ſub ſilentio Cardinalis *Corradus* tunc Prodatarius, hujus *Congregationis* Caput, à cujus nutu cæteri, tanquam inferiora membra pendebant; cujus tamen interventum ſolus inter pro *Dataria* patrocinantes D. *Severolus* admittit *fol.* 14. §. (*aliam*) nec exprimitur, *quo inſtante, aut impellente*, vel motu proprio, aut aliquo præſumpto vivæ vocis, aut in ſcriptis oraculo, fuerit hæc *Congregatio* deputata: ſecundùm tamen ea, quæ in dicta *Congregatione* proponebantur, legitur in primis, quæſitum fuiſſe, an intuitu Monaſterii Secuſienſis conſtaret de Jurepatronatus *Sereniſſimi Ducis Sabaudiæ*, ſuper quo dubio dictum fuit (*non conſtare*) quamvis negari nequeat *fundatio*, & *dotatio* iſtius Monaſterii, etiam cum expreſſa reſervatione *nominandi*, ex publico inſtrumento, quod affert Præſul Salutienſis *Franciſcus Auguſtinus ab Eccleſia in ſua Chronol. hiſt. cap.* 2. ſed ſuper Regio patronatu Sabaudiæ Coronæ immorari in præſenti controverſia ſupervacuum duxi: Non omittam tamen, Deo juvante, *in ſecunda parte mea Enucleationis* oſtendere, ex indubitatis documentis, omnium ferè Monaſteriorum exiſtentium in *Ditione Ducis Sabaudiæ*, & ſingulariter in *Principatu Pedemontano*, propriam dotationem, & fundationem proceſſiſſe *ex pia ſuorum Progenitorum, & Prædeceſſorum* munificentia, ea rejiciendo, quibus putant *Curiales Romani* ex recentiori in rebus beneficialibus diſciplina innatum, illud etiam ex ſolo priſci juris Canonici miniſterio *nominandi jus* in noſtris Principibus extinctum fuiſſe, ex eo quòd formam ab iiſdem novis legi-

bus

buſ præſcriptam quandoque neglexerint in *Nicolai V.* Promiſſione nimiùm fortaſſe confiſi.

58 Secundum dubium principale in *eadem Congregatione* excitatum, amplectitur non ſolùm prædictam Abbatiam *S. Iuſti Secuſien*; ſed etiam aliam *Sanctæ Mariæ de Mulegio* tunc dumtaxat vacantes, & habetur ibidem hiſce propemodum verbis conceptum:

Secundò, an dictum Monaſterium, & aliud Sanctæ Mariæ de Mulegio de Sylva diœceſis Vercellenſis comprehendantur ſub Indultis ſan.me. Nicolai V. Sixti IV. ac aliorum Pontificum, conceſſis Sereniſſimo Duci *Sabaudiæ in ea parte, in qua concedunt, quod Monaſteria, &* Abbatiæ *hujuſmodi conferantur, habita priùs intentione, & conſenſu ejuſdem* Sereniſſimi Ducis?

59 Retentis terminis dubii, quod proponebatur, peti debuit reſponſio reſolutiva circa comprehenſionem, vel excluſionem ab illis, quæ *Nicolaus V.* promiſerat, aut *Sixtus IV.* indulſerat, ſeù ab utriuſque Pontificis diſpoſitione, ad quam ſubſequuta *Innocentii VIII.* & *Iulii II.* deìn *Leonis X.* & aliorum Indulta, nihil circa formam ſubſtantialem à *Nicolao*, & *Sixto* in proviſionibus beneficialibus reſpectivè præſcriptam immutantia referuntur.

60 Maximaxa... diſparitas aderat quoad reſolutionem in propoſito cōprehenſionis dubio inter Promiſſionem *Nicolai V.* & Indultum *Sixti IV.* nam, in eo, quod pertinet ad diſpoſitionem *Sixti IV.* in ſuis *literis Apoſtolicis* nona kalendas Martii 1474. cujus tenor adducitur *in ſum. n. 2.* & ego memini *in Enucleat. n. 14.* & ſupra *n. 3.* Convenio cum *Adverſantibus*, in iiſdem non comprehendi Abbatias, de quibus agebatur, multò minus, Summum illum Pontificem ſibi impoſuiſſe aliquam paſſivam, & formalem neceſſitatem actualitèr habendi priùs *intentionem*, atque *conſenſum Ducis* circa perſonas idoneas dein promovendas ad quoſcumque Epiſcopatus, aut Abbatias, in ejuſdem Principis *Ditione* conſiſtentes, vel de quarum perſonis tales proviſiones fuerint faciendæ: imò liberè fateor, in ſola *Nicolai* promiſſione poſſe de hac comprehenſione tractari, licèt nunquam rationabiliter ambigi.

61 Cum itaque deputati in hac *Congregatione* dubium propoſitæ comprehenſionis, non tàm ex *Nicolai V.* quàm ex *Sixti IV.* Conſtitutionibus deduxerint ibidem:

An dictum Monaſterium, & aliud Sanctæ Mariæ de Mulegio de Sylva Diœceſis Vercellen. comprehendantur ſub Indultis ſan. mem. Nicolai V. Sixti IV. *ac aliorum* Pontificum, *&c.*

opus erat de jure pro negativa reſpondentibus, ad effectum tollendi omnem æquivocationem, quæ utrique conſuleret, dicere: Monaſteria, de quibus agitur, non comprehendi ſub *Indultis* in numero plurali, prout ſonabat interrogatio, non autem ſub *dubiis*, & *obſcuris verbis* adhibere gladium ancipitem, atque uti captioſa reſponſione in numero ſingulari, quæ adaptari poſſet uni, vel alteri ex iiſdem Indultis, ſed nunquam ad utrumque referri, prout ibidem legitur per eadem ipſiſſima verba:

Monaſteria, de quibus agitur, non eſſe comprehenſa ſub Indulto.

62 Solus inter ſex in hac *Congregatione* ad conſultandum adhibitos R. P. D. *de Rubeis* ſe referens ad omnia Indulta in quæſito propoſita reſpondit, prout Juriſprudentem ſine æquivocatione reſolventem decebat in illis verbis:

D *Potio-*

Potiores eſſe partes non comprehenſionis ſub Indultis; optabile tamen foret, ut ſicuti aliorum reſolutio, tanquam æquivoca, & captioſa, nihil ponit in eſſe, ita etiam exhiberentur motiva, in quibus doctiſſimus ille vir ſuam præponderationem favore *Datariæ* pro *non comprehenſione* fundavit; nam quandoque *etiam bonus dormitavit Homerus*: Quibus ritè, ac rectè perpenſis, prout jam dixi; & iterum repeto, iſta reſolutio nihil in eſſe conſtituit, nam reſpondentes pro negativa ad utriusque partis favorem trahi poſſunt, nec ille ſolus, qui ad omnia Indulta ſe retulit, auſus eſt propoſitum dubium abſolutè pro negativa, aut affirmativa reſolvere, ſed ad *Datariæ* partes tanquam penès ipſum, neſcio quo jure dictante, potiores acceſſit.

63 Verumtamen qualecumque fuerit anceps illud *Congregationis* deputatæ judicium, minùs rectè ab *Adverſantibus* ſupponitur, Ducales Miniſtros *omnem lapidem moviſſe*, & pluries fuiſſe voce, & ſcriptis informatum; necnon producta ea omnia documenta, quæ denuò nunc exhibentur; ſed Particularem *Congregationem*, ut ſupra, deputatam ſub die 25. Septembris 1659. declaraſſe, *Monaſteria illa non eſſe comprehenſa ſub Indultis*: Siquidem in rei veritate ante emanatam declarationem, nihil ex *parte Ducis Sabaudiæ* præceſſit, niſi præmemorata oretenus *ſui Oratoris* erga Summum Pontificem expoſitio, cui addi poteſt *Regiæ Duciſſæ* epiſtola ad Cardinalem *Corradum* Prodatarium, de qua *in Enucleat. n.*198. Cæterum civilis ſuper hac re conteſtatio, per integrum ferè quadriennium agitata, cœpit poſt emanatam prædictæ *Congregationis* reſolutionē; neque invenitur ante illam, Miniſtros *Suæ Regiæ Celſitudinis*, tàm Romæ apud S. Pontificem, quàm Taurini erga Nunciū de *juribus Principis* edocuiſſe, aut eadem ab *Advocatis* in voce, vel in ſcriptis fuiſſe propugnata, ſicuti manifeſtū efficitur ex ipſiſmet *epiſtolis* ſuper hoc facto contra exhibitis in *ſumm. à num.*14. *uſque ad num.*24. *&* 32. quarum anterior legitur ſub die prima Decembris 1659. ſub eodem *num.*32. ubi ab iiſdem Officialibus *Datariæ* annotatur in margine: ſcripta à Nuncio Taurinenſi in principio exortæ controverſiæ, omneſque aliæ longè poſteriores exiſtunt, & ultima ibidem n. 23. habetur ſub die 3. Septembris 1663. neque in illis aliquid ante eamdem *Congregationis* reſolutionem ab Advocatis, aut Miniſtris ſuæ *Regiæ Celſitudinis* pro defenſione cauſæ dictū, vel ſcriptum fuiſſe refertur, quod idem probant *epiſtolæ* ab Oratore Sabaudiæ ad Sereniſſimam *Chriſtinam* Regiæ Sabaudiæ Duciſſam, & ad *Marchionem Planitiarum*, tunc Primarium Suæ Regiæ Celſitudinis Miniſtrum, nec non ejuſdem Marchionis ad prædictum Oratorem, quę ad extenſum reperiuntur apud D. Præſidem *Deleſcheraine* in calce ſuę *epiſtolæ* 7. novitèr editę, & ſingulariter ex illis, quas prędictus *Marchio Planitiarum* eidem Oratori reſcripſit, videlicet in primis ſub die 27. Augusti 1659. ibid. (*Hà Voſtra Eccellenza fatto ottimamente col non mandare nella Congregatione ſopra li Privilegii di S. A. R.*) Item ſub die 31. Ianuarii 1660. ibidem: (*Con Monſig. Noncio non ſi è mai parlato nella forma, che ſi dice in Roma, ben è vero, ch'eſſendoſi fatta una ſcrittura molto fondata dal Sign. Preſidente Trucchi, fù riſolto di dargliela, per farla vedere, che S. A. R. non haverebbe mutato di penſiere, e che lo faceva con buoniſſima ragione: Credo, che ſi perſiſterà in queſta riſolutione, la quale non ſi ſtima porti, nè principii di lite, nè conſeguenza di poner in dubio, mà benſì di profeſſione di tenere per indubitatę le pretenzioni di S. A. R.*)

64 Adſunt etiam aliæ ejuſdem Oratoris ad Principem, ex quibus convincitur, *longè* poſt prædictam reſolutionem inchoaſſe Advocatos Suæ Regiæ Celſitudinis voce, & ſcriptis hanc cauſam agere, & ſingulariter ſub die 5. Ianuarii 1660 ibidem: (*Qui acchiuſo mando à V. A. R. ciò che hà ſcritto il Sig. Avvocato Serroni in materia delle Abbazie,*) & dein 12. ejuſdem menſis, & anni ibid. (*Hò mandato à V. A. R. il conſulto del Sig. Avvocato Serroni nel particolare delle Abbazie*) ; & ad Marchionem Planitiarum ſub die 14. Iunii 1660. (*Hieri li Signori Ronconi Firetelli, e Serroni furono dal Signor Cardinale Nepote per il fatto delle Abbazie, &c. Hoggi ſono ſtati dal Papa, &, havendo voluto il Signor Serroni dopò gl'altri negozii entrare nella materia, Sua Santità li diſſe, che voleva ſentire il Ronconi ſolo, così è andato il Signor Ronconi, il quale hà parlato de' Privilegii, e, vedendo, che il Papa faceva forza, che non contendeſſero, che la Savoia, gli hà rimoſtrato, che contenevano anche gli altri dominij*) cum quibus concordant *epiſtolæ* ex adverſo exhibitæ *in ſumm. num. 14. & 15.*

65 Ex quibus omnibus commentitium omninò detegitur fuiſſe contradicentibus Miniſtris, & Advocatis *Ducis Sabaudiæ* omnem lapidem moventibus, hanc cauſam plenè in ſcriptis, & voce diſcuſſam, antequam deputata *Congregatio* ad prædictam reſolutionem procederet. Cunctis itaque in cute, ac intus diligenter inſpectis, dicendum potiùs videtur, hujus *Congregationis* deputationem poſt auditos Sabaudi Oratoris ſuper vacantium Abbatiarum proviſione ſenſus, Summo Pontifici expoſitos, ſtatim fuiſſe ab illis, quorum intererat, acceleratam, ut facienda in *Dataria* conſultatio (ubi Officiales Datariæ malam cauſam habere non conſueverunt) jam pronum favore Cardinalium Nepotum Pontificis animum hac præjudicii ſpecie devinciret.

66 Aſſerit facti *Compilator fol. 1. à tergo*, (*§. ſuper intelligentia*) ſan. mem. *Alexandrum 7.* poſt quadriennalem contentionem, Abbatias tunc vacantes in prædictæ reſolutionis ſequelam, acquieſcentibus Suæ Regię Celſitudinis Miniſtris, liberè contuliſſe, quod iterum repetit *fol. 5. §.* (*Altera*) *in fine*, & numeratis quinque Abbatiis jam vacantibus magis oſtentat *fol. 7. §.* (*In quatuor*) Ad cujus rei probationem varia cumulavit *epiſtolarum* fragmenta *in ſumm. à num. 13. uſque ad n. 24.* Romæ ad Nuncium Taurinenſem inſcripta, in quibus, pendente hac controverſia, gratis à Miniſtris Pontificiis aſſerebatur, petitionem *Ducis Sabaudiæ* nullo Iure foveri, & vacantium Abbatiarum proviſionem liberè ad *Sedem Apoſtolicam* pertinere, In quo magis enixè Cardinalis *Chigius* propriam cauſam agens loquutus eſt in ſuis *epiſtolis* ad eumdem Nuncium, quæ habentur ubi ſupra *num. 10. & ſeqq.* ex eo quòd Miniſtri Suæ Regiæ Celſitudinis perſiſterent, non aliter relaxandam tàm ipſi, quàm Cardinali Bichio Abbatiarum poſſeſſionem, de quibus juxtà tractatum cum Nuncio Apoſtolico initum fuerant proviſi, niſi obtentis *priùs* à Principe *literis placitorijs*, ex quibus conſtaret de illius *præcedenti intentione*, atque *conſenſu*.

67 Nullius ſanè momenti ad nocendum rei veritati, aut ad infringenda Suæ Regiæ Celſitudinis Jura, habendæ ſunt huiuſmodi *epiſtolæ*, quæ vigente contentione, ſcriptæ ad invicem dicuntur Romæ, & Taurini, inter *Aulæ Pontificiæ* Miniſtros, ut ſuam, aut *Datariæ* cauſam meliorem efficerent; ſed, poſtquàm *Adverſantes* contra omne Juris dictamen probari legitimè poſſe putarunt, hujus quadriennalis, & nun-

quàm intermiſſæ controverſiæ factum ex illis, quæ in cauſa propria, inſciis *Duce*, ejuſque *Miniſtris*, Romæ, & Taurini reciprocè ad favorem *Dataria* ſcripta, atque reſcripta dicuntur, neque etiam ea in favorabilibus reticendo, quæ honeſti ratio pandere vetabat, fas erat, ſaltem omnes, & integras *epiſtolas* ſuper hac re, in continuato illo quadiennii curſu, datas, atque receptas ſucceſſivè, & gradatim exhibere, non autem ex directis ad NunciumTaurinenſem unicam de anno 1659. quatuor de anno 1660. tres de anno 1661., unicam de anno 1662., & quinque de anno 1663., atque ex ſcriptis ab eodem Nuncio quatuor dumtaxat, videlicet duas de anno 1661., & alias duas de anno 1663. Etenim in hac interpollata, & diminuta *epiſtolarum* productione, facti veritas potiùs involvitur, quàm oſtenditur.

68 Cæterum quid reverà pendente illa quadriennali contentione circa proviſiones Abbatiarum, in *Principatu Pedemontano* vacantium tractatum fuerit inter utriuſque Partis Miniſtros, & dein per modum temperamenti cum Nuncio Taurinenſi reſolutum, ipſius cauſæ certus exitus manifeſtè demonſtrat: Siquidem de Monaſterio Sancti Juſti, cujus *prævia* Ducis *nominatio* ſtatim à Datariæ Officialibus impugnata, initium, & cauſam exortæ controverſiæ dederat, non fuit proviſus Cardinalis *Chigius*, ſed Abbas *Philibertus Scalia* ex Verrucæ Comitibus, jam à *Sua Regia Celſitudine* deſignatus; prout etiam de Monaſterio Sancti Mauri *Petrinus Aghemius*, & de illo S. Januarii Abbas *Nomius*, erga quos *Ducis intentio*, atque *conſenſus* præceſſerant. Expedire quidem viſum fuit, aut ſic decere, ut Sua Regia Celſitudo propriam voluntatem Summi Pontificis obſequio flecteret erga Cardinales *Chigium*, & *Bichium* Suæ Sanctitatis Nepotes, intuitu Abbatiarum Caramaniæ, & Mulegii; Attamen nulla Iuris, aut æquitatis ratio ſinit, ut præſtitum Summo Pontifici à piiſſimo Principe *obſequium*, in ſui Iuris *diminutionem* retorqueatur, juxta jam tradita in *Enucleat. n.* 197. *& ſeqq.*

69 Neque aliter ſenſiſſe Principem, & ejus Miniſtros, in certiſſimo *nominandi Jure* perſiſtentes probat Epiſtola Suæ *Regia Celſitudinis* ad Cardinalem Prodatarium, cujus tenorem exhibui in *Enucleat. num.* 198. & plenè juſtificatur ex alia *epiſtola* ad eumdem Cardinalem Prodatarium, quam *facti Compilator* in *ſua allegat. pag.* 13. §. (*exitus*) à tergo ſcriptam fuiſſe tradit à *P. Granerio* Societatis Ieſu in mēſe Auguſti 1663. ubi non obſtante, quòd jam Summus Pontifex juxta tractatum Taurini habitum, prædicta duo Monaſteria Cardinalibus *Chigio*, & *Bichio* contuliſſet, afferuntur indubitata illa fundamenta, ex quibus conſtat jure merito Miniſtros *Suæ Regia Celſitudinis* in eo ſenſu firmiter permanſiſſe, quòd earumdem Abbatiarum collatio, ex Pontificiis promiſſis, & Indultis præcedentem *Ducis intentionem*, atque *conſenſum* exigeret, vndè patet Cardinalem *Chigium* proprio genio indulſiſſe circa tractatum ſequutum Taurini inter Nuncium Apoſtolicum, & Miniſtros Ducis, dum in *epiſtola*, quam afferunt Officiales Datariæ ſub die 30. Iulii 1663. in *ſumm. num.* 21. ſcripſiſſe dicitur ibidem. (*E ſe bene da S. A. e dalli ſuoi Miniſtri ſi procurò di ſoſtenere la pretenſione in contrario, ad ogni modo, riconoſcendo l'evidenza delle ragioni, che aſſiſtevano à Sua Beatitudine, & alla Santa Sede, finalmente ſi acquietorono, con ſignificare a V.S. rimanere l'Altezze loro appagate; e che però ſi ſarebbe potuto venire alla ſpedizione, & al poſſeſſo di dette* Abbazie, *come ſeguì. Il tutto ſarà bene, ch' ella*

rap-

rappreſenti al Signor Marcheſe di Pianezza, moſtrando, che, dopò eſſerſi così eſpreſſamente ſtabilito di concerto, rimanendo totalmente ultimato l'affare con ſodisfazione commune, di che V. S. diede ſin dall'hora pieniſſime informazioni. Non sà hora Sua Beatitudine, come ſi poſſa recedere, ſenza far apparire, che ella habbia ecceduto ſenza alcun fondamento in ciò, che da lei fù ſcritto, e potrà anco valerſi ſeriamente col medemo Signor Marcheſe, e con altri, che lo giudichi opportuno dell' aggiunta lettera oſtenſiva;) Etenim aliud eſt, quòd Sua Regia Celſitudo propriam voluntatem enixo Summi Pontificis placito in gratiam *Nepotum* confirmaverit; vndè præſtitus ille conſenſus ſaltem propria Iura conſervaret: Aliud autem, quòd tàm Princeps, quàm ejus Miniſtri (prout placuit Cardinali *Chigio*, rem propriam agenti præſumere) talem conſenſum præſtiterint, fatentes nullum Ius Duci Sabaudiæ competere, ad earumdem Abbatiarum nominationem; nam hanc dumtaxar fuiſſe illorum immotam mentem, conſtat ex dein denegata poſt proviſionem poſſeſſione, licèt etiam in hoc tandem indulſerit Princeps ratus ſatis eſſe conſcientiam facti.

70 Refert ſe Cardinalis *Chigius* in prædicta *epiſtola* ad id, in quo ſupponit, fuiſſe ab eodem Nuncio certioratum ibidem (*Di che V. S. diede ſin dall'hora pieniſſime informazioni*:) Quæ tamen informationes non apparent, quinimò in ejuſdem Nuncii epiſtolis in *Summario* exhibitis nulla fit mentio de hac veriſimili, & improbabili declaratione, quæ rebus geſtis omninò contraria detegitur, quamvis non deſierint *Adverſantes* ea etiam in eorum *Summario* typis impreſſo pandere, quæ ſub ſigillo ſecreti ſervando, aut fictitia, aut in deterius accepta ipſemet Nuncius accepiſſe retulit à *Marchione Planitiarum*, cujus eximii Viri in toto Orbe celebratam integritatem, atque prudentiam, etiam in hoc facto manifeſtam efficiunt *ejuſdem literę*, vigente hac contentione ſcriptæ ad Oratorem Sabaudiæ, tunc Romæ commorantem, quas exhibuit Pręſes *Deleſcheraine* in calce ſupra laudatæ ſuæ *epiſtolæ* 7.

71 Sed quæſo, quibus rationibus convicti moveri poterant Miniſtri Suæ Regiæ Celſitudinis ad conſulendum Principi, ut, tanquam omni Iure deſtitutus, fateretur, in conſenſu præſtito favore Cardinalium Nepotum, ſibi nullum Ius ad hujuſmodi nominationes competere? non quidem ex illa ancipiti prædictæ *Congregationis* reſolutione, quæ nunc ab *Adverſantibus* celebrata, attamen tanquam carens omni fundamento, nec meruit in iiſdem *epiſtolis* exhibitis allegari, aut forſan ex verbalibus iactationibus, quibus ibidem nihil frequentiùs, quòd nullum Jus Ducibus Sabaudiæ competeret, dum totum contrarium oſtēdebant Miniſtri Suæ Regiæ Celſitudinis, non vocibus inanibus, ſed *indubitatis Iuribus*, & *rationibus*, quibus inhærebant *primi nominis* in *Curia Romana* Advocati, inter quos *Hercules Ronconius*, quorum ſcripta nunc denuò typis impreſſa exhibentur.

72 Vt liberè dicam quod ſentio, non poterat hoc verificari, niſi ex impoſſibili ſuppoſito, videlicet, quòd à Miniſtris *Suæ Regiæ Celſitudinis* ſervaretur ſingulare illud præceptum, quod Cardinalis *Chigius* impoſuerat Nuncio Taurinenſi in ſua *epiſtola*, de qua in *Sum. n.* 20. ibid. (*Potrà V. S. continuare la negotiazione ſudetta, avvertendo ſempre, di non trattare del punto dell'origine delle collazioni, ſe ſi habbiano à fare dal Sommo Pontefice liberamente, e ſecondo la propria conſcienza ſenza intenzione, e conſenſo veruno del Signor Duca, poiche è già ſtabilito, e determinato; onde non parli mai*

di

Digitized by Google

di conſenſo, nè riſervi ſopra di ciò ragione alcuna, ma ſolamente tratti intorno alla nuova pretenſione di placitare le Bolle Apoſtoliche delle proviſioni fatte come ſopra liberamente da Sua Santità:) Sed de Pontificijs Promiſſis, & Indultis, quorum vim *Adverſantes* contra communem ſenſum ad ſolam *Sabaudiam vltramontanam* reſtringere conabantur, loquuti ſunt Principes, & ejus Miniſtri, nec ab illis unquam diſcedent, aut iiſdem à Deo, & ejus in Terris Vicario juvantibus, nocebunt ſubterranea illa cunicula, ſignificata in *epiſtola* ad Nuncium Taurinenſem ſub die 19. Aprilis 1660. in *ſumm. num.* 14. ibidem: (*Per il che non laſci V. S. di far coſì le contramine alli diſſegni, che vengono propoſti da Sua Eccellenza, ò da altri, che per proprie paſſioni rappreſentaſſero le coſe à modo loro:*) multò minùs in hac proprii, & indubitati Iuris neceſſaria defenſione prævalere poterunt ſuppoſitæ illæ comminationes, de quibus loquitur eadem *epiſtola* Cardinalis *Chigij* ſub die 30. Julii 1663. dum, non ſolùm Principi, ſed etiam omnibus ejus Subditis datum eſt ab iiſdem *Apoſtolicis Promiſſionibus*, & *Indultis*, ut contrariis proviſionibus, & collationibus tanquam nullis, extortis, & attentatis abſque ullo *Cenſurarum Eccleſiaſticarum* metu firmiter reſiſtere valeant.

§. *SECVNDVS.*

Excogitata ab Adverſantibus motiva ad colorandam prædictæ reſolutionis vanitatem, nec ratione, nec Iure, nec authoritate ſubſiſtunt.

73 QVidquid ratione caret extirpari omninò neceſſe eſt, *cap. Coepiſcopi* 5. *diſtinct.* 68. *cap. ſana quippè* 11. *diſtinct.* 9.: Etenim non quid Primores etiam legum Magiſtrj dixerunt, inſpiciendum eſt, ſed propter quod dixerint: In ſolis quippè *Legiſlatoribus* procedere poteſt, quod notat *Iulianus Iuris Conſult. in l.* 19. *ff. de legib. & conſtit. Princip.*, *Non omnium, quæ à Majoribus noſtris conſtituta ſunt, rationem reddi poſſe*

74 Cum itaque *Datariæ Officiales* hujus obliquæ reſolutionis à Prædeceſſoribus emanatæ, nihil præter nudam, & dubiam vocem invenerint, non deſierunt in *ſuis allegationibus* omnem conatum adhibere, ut inani verborum ſono aliquod pondus adiicerent; Hinc propiùs facti, de quo agitur, ſubſtantiæ accedentes, derelicto incongruæ extenſionis quæſito, ſuper quò fruſtrà, & extrà caſum in præcedentibus laboraverant, fatentur quidem *fol.* 8. *à tergo*, §. (*His prænotatis*) verba illa indefinita *Dominii*, *Ditionis*, *& Status* à *Nicolao* Pontifice adhibita in ſuo proprio, & naturali ſignificatu complecti *omnes Regiones* Duci *Sabaudiæ ſubditas*; ſed adhuc in eo perſiſtunt, fuiſſe illam generalitatem ab eodem *Pontifice* intra Sabaudiæ *Vltramontanæ* limites coarctatam, ex eo in primis, quòd ſuam Promiſſionem direxerit ad *Ludovicum Sabaudiæ Ducem*, non autem inſimul *Pedemontium Principem*; Secundò, quia, ſta-

ſtatuens formam pro cæteris inferioribus beneficiis ſervandam in proviſionibus Prioratuum *Novalitii*, *Tallueriarum*, *Ripaliæ*, *& Præpoſituræ Montiſionis*, eadem quatuor beneficia tanquam exiſtentia in *hujuſmodi Dominiorum confinibus* deſignaverit.

75 Verumtamen hujuſmodi illationes ad præſumendam hanc irrationabilem reſtrictionem nullum habent juris fundamentum, neque aliquam præſeferunt ſani judicii rationem: non quidem prima à *denominatione Ludovici* deſumpta: Etenim dignitas *demonſtrativa perſonæ*, cujus intuitu Promiſſio contrahitur, non minuit, nec auget rem in diſpoſitione deductam, & multò minus influit ad determinationem *loci* in eodem actu ~~dignitati~~: Promiſit quidem *Nicolaus* Pontifex *Ludovico*, eum denominans *Sabaudiæ Ducem*, in qua denominatione ſequutus veterem morem hodiè adhuc retentum, non tàm præcipuum *Ducis Ludovici* Principatum, quàm commune omnibus illius *Regiæ Domus* Principibus *gentilitium cognomentum* reſpexit: Attamen deveniens ad rem promiſſam, & *locum*, ubi erat implenda promiſſio, nullo modo ſe retulit ad Principatum, ſub cujus ſpecifica appellatione *Ludovici* perſonam demõſtraverat, ſed expreſsè, & indefinitè ſuam Promiſſionem favore ejuſdem Principis contraxit, pro *omnibus, & quibuſcumque Metropolitanis, Epiſcopalibus, & Abbatialibus Eccleſiis in diſtrictu ſui temporalis Dominii, ſeù Ditione, & Statu* conſiſtentibus, & cauſam initæ Promiſſionis communem ipſiuſmet Principis *temporali Dominio, Statui, & Ditioni* univerſaliter declaravit; quæ cùm ita in facto ſe habeant; res adeò manifeſtè ex ſeipſa loquitur, ut ſupervacuum ſit, jura jam in *editis allegationibus* vulgata repetere ad convincendum objectæ illationis commentum, à Pontificiæ Promiſſionis mente, & verbis penitùs alienum, omni ratione vacuum, & variis abſurditatibus infectum, de quibus aliqua tradidi in *Enucleat. n.224. & ſeq.*

76 Hoc unum ab *Adverſantibus* ſcire requiro, videlicet, quomodo ad obtegendam hanc deformitatem uti præſumant auctoritate *Sacræ Rotæ Romanæ* in recollectis *par.9. recent. deciſ.316.375.& 389.* repetitis *par.14. deciſ.140. & deciſ.261.* prout etiam coram *Rojas deciſ. 279. 281. 286.* & coram *Celſo deciſ.7.* Siquidem in hujuſmodi ex adverſo cumulatis deciſionibus motivum dubitandi circa ibidem propoſitam comprehenſionem proceſſit ex eo, quòd *expreſſio loci*, cujus intuitu Pontificium Indultum *Regi Catholico* conceſſum emanaverat, legebatur expreſsè reſtricta ad *Regna Hiſpaniarum*: Undè jure merito Sapientiſſimi Patres in ambiguo poſitum exiſtimarunt, an ad *Regna Hiſpaniarum* referri poſſent *Principatus Cataluniæ*, & *Comitatus Barcinonæ*, qui licèt exiſterent in Hiſpaniis; attamen à Rege Catholico, non ſub nomine Regni, ſed ſub ſeparato, atque diverſo Principatus, & Comitatus titulo poſſidebantur, in quo caſu reſolutio dubii peti debuit à ſubſequuta *obſervantia interpretativa*, & ab aliis conjecturis, atque præſumptionibus ibidem *à Rota* ponderatis.

77 Nequeunt tamen prædictæ *deciſiones*, & omnia in eis contenta ad ſubjectam facti ſpeciem detorqueri, ubi *loci deſignatio* in ſuo proprio, & naturali ſignificatu nullam reſtrictionem admittit, ſed ad inducendam ejuſdem *loci coarctationem* vis arguendi deſumitur ex ſingulari illa denominatione ad *Principis perſonam demonſtrandam* adhibita; quod omninò irrationabile cenſuit eadem *Rota*, loquens de ipſomet Rege Hiſpaniarum

rum

rum apud *Manticam deciſ.*59. & coram Carillo *deciſ.* 51. ſecundùm ea, quæ diſtinguendo tradidit Cardinalis *de Luca de benef. diſcurſ.* 29. videndus *n.*14. *&* 15. *poſt Barboſam de appell. verb. cap.* 115. *n.*4. *&* 5. *& Vitalin. in Clement. Archiepiſ. n.*47. *&* 48. *ſub tit. de Privileg.* omnem namque diſceptandi rationem in hac materia ortam quidem invenio ab *expreſſione loci*, ſed nunquam à *denominatione perſonæ*: Undè in noſtris terminis ambigens de re indubitata aliam reſponſionem non meretur, niſi illam, quam dediſſe ferunt *Celſum* Juriſconſultum *Domitio Labeoni in l.*57. *ff. de teſtament.*

78 Non minorem abſurditatem continet ſecunda illatio, minùs rectè ad eumdem inducendæ reſtrictionis finem, ab *Adverſantibus* excitata ſub novo, & inaudito *commento*, quòd Summus Pontifex in *tertio* ſuæ Promiſſionis *capite* ſtatuens ſpecialiter formam ſervandam circa proviſiones faciendas de *Prioratibus Tallueriarum*, *Ripaliæ*, *& Novalitii*, *ac Præpoſituræ Montis Iovis* ibidem in illis verbis: (*Præterea Prioratus Tallueriarum, Ripaliæ, & Novalitii, ac Præpoſituram Montis Jovis, quę in confinibus hujusmodi Dominiorum conſiſtunt, ſi & cum illos vacare contigerit nulli conferemus, niſi ſimiliter prius ab ipſo Duce ejus intentione habita de perſonis, quibus fuerint conferendi*) hæc quatuor beneficia tanquam lapides terminales deſignare, & conſtituere voluerit, intra *quorum limites* coarctatæ intelligerentur præcedentes diſpoſitiones, loquentes in primo capite de omnibus, & quibuscumque Epiſcopalibus, & Abbatialibus Dignitatibus abſolutè, & indefinitè in *Ducis Ditione*, *Diſtrictu*, *Statu*, *& temporali Dominio* conſiſtentibus, & in ſecundo capite de *Dignitatibus* poſt Pontificalem majoribus, & de Prioratibus Conventualibus, ac aliàs diſpoſitioni Pontificiæ reſervatis, ea quoad omnes ratione generaliter expreſſa; *ne Status ſui ſuccedat diſpendium, aut alia quævis adverſitas inteſtina.*

79 Ita propemodum præſumunt *Officiales* Datariæ *fol.* 2. *a tergo*, §. (*deducitur*) *& ſeqq.* quibus acceſſerunt pro *Dataria ſcribentes* DD. *Severolus fol.*10. §. (*ſed omiſſo*) de Jandis *fol.*1. §. (*idque ad evidentiam*) de Ferrariis *fol.*5. §. (*creſcitque*) *Ceſarinus fol.*3. §. (*& ſanè*) ſupponentes hujusmodi quatuor beneficiis ex natura *loci* Sabaudiæ ultramontanæ *limites* convenire, & in omnem eventum ſufficere, quòd pro talibus, fuerint noviter à Summo Pontifice deſignata, ad effectum, ut exinde *ea tantùm loca* in Pontificia promiſſione comprehendantur, quæ ſunt, & continentur intra fines expreſſos, & conſequenter *Sabaudia*, intra eosdem *limites* conſiſtens, quòdque cenſeatur excluſa *Regio Pedemontana* pro ea parte, quæ extrà *conſtitutos terminos* reperitur.

80 Novæ huic ſubauditioni locum dedit ea, quæ ſemper habet aliquid, quod addat in humanis affectibus *poſterior adulatio*: Siquidem anno 1659. in quo cœpit *Dataria* olim conceptam à Cardinali *Aldobrandino* reſtrictionem in lucem emittere, nihil unquam ab hac ſpeciali quatuor beneficiorum proviſione deductum, niſi præſumptæ ad *Sabaudiam ultramontanam* limitationi repugnans: Undè non ſolùm Noſtrates tunc maximum pro *Regionis Pedemontanæ* comprehenſione in *Pontificiis promiſſionibus*, & *Indultis* ab hac quatuor beneficiorum ſingulari proviſione argumentum traxerunt; ſed etiam Primarii *Romanæ Curiæ Advocati* in editis *allegationibus*, quæ nunc dantur typis impreſſæ, videlicet *Hercules Ronconius fol.* 3. §. (*accedit*) *Ferentillus fol.* 1. §. 6. *Salomonius fol.*17. §. (*nè può dirſi*) Etenim cum duo ex iſtis quatuor beneficiis, ſcilicet

cet Prioratus Tallueriarum, & Ripaliæ *ultra montes* exiſtant, non in *Ducatu Sabaudiæ* geographicè ſumpto, ſed primus in Comitatu Gebennenſi, & alter in Ducatu Cablaſii, & alia duo, ideſt Prioratus Novalitii, & Præpoſitura Montis Iovis ſuam conſiſtentiam habeant *citra* mõtes in *Principatu Pedemontano*; neque ullum ex hujuſmodi beneficiis deſignari poſſit tanquam *terminus diviſorius* inter Sabaudiam ultramontanam, ſeù ut loquuntur *Adverſantes* inter *Sabaudiam*, & *Pedemontium*, dum omnia reſpectivè longè diſtant à *finibus* utriusque Provinciæ, & ſingulariter Præpoſitura Montis Iovis per duodecim leucas à *Provincia Sabaudiæ*, & quod magis eſt, eadem Præpoſitura terminat cum Regione Valleſiæ, prout Prioratus Novalitii cum Provincia Delphinatus, Prioratus Ripaliæ cum Lacu Lemano, & Prioratus Tallueriarũ exiſtat in centro *Sabaudiæ ultramontanæ*, ſicuti immutabilis locorum facies oſtendit, & poteſt quilibet facilè ex *Tabulis geographicis* edoceri: Neceſſariò ſequitur poſſe quidem hanc *imaginariam limitum deſignationem* effingi, non autem in rei veritate allegari, quòd dicta quatuor Beneficia fuerint in Pontificiâ *Nicolai V.* promiſſione habita *pro terminis diviſoriis* inter *Sabaudiam*, & *Pedemontium*, ad effectum limitandi præcedentes diſpoſitiones indefinitè, & abſolutè de Ducis *Diſtrictu, Dominio, Statu, & Ditione* loquentes. Meræ namque ſimplicitatis eſt aſſerere, quòd Summus Pontifex in hac *promiſsione*, de præfigendis novis terminis egerit, ſeù quod Dux Sabaudiæ apud Summum Pontificem *finium regundorum curam* habuerit, aut aliqua neceſſitas urgeret ad reſtringendam præcedentem diſpoſitionem *novos limites* imponendi, dum ſufficiebat à *Ditione, & Dominio* Ducis generaliter expreſsis, *Principatum Pedemontanum*, ſeù *Provinciam ciſmontanam* ſingulariter excipere, prout in *ſimilibus reſtrictionibus conſueviſſe Pontifices* obſervavi ſupra *num.* 7. Illud ſanè certum eſt *Nicolaum* in ſua promiſsione, *localitatis* intuitu nunquam ſpecialiter meminiſſe de *Sabaudia*, aut de *Pedemontio*; ſed utramque Provinciam prædictis verbis abſolutis, & indefinitis comprehendiſſe: Si igitur volunt *Adverſantes*, quod iſta quatuor Beneficia aſſignata fuerint tanquam *novi limites* inter utramque Provinciam, incertum adhuc remanet, an in eadem terminatione *Sabaudiam* potiùs quàm *Pedemontium* complecti voluerit, undè *indeterminata hæc finium conſtitutio* ad effectum prætenſum ſerviret de nullo, & in irritum caderet, ſaltem quoad prætenſam *Pedemontis* potiùs quam *Sabaudiæ* excluſionem.

81 Veritas eſt, non potuiſſe Summum Pontificem notabiliori ſpecialitate enixam ſuam voluntatem, iam generaliter indefinitis, & abſolutis verbis declaratam, oſtendere, eo ipſo quòd voluit, prædicta quatuor Beneficia procul à certis, & indubitatis inter *Pedemontium*, atque *Sabaudiam* finibus diſtantia, & quorum duo in *Pedemontio* citra montes, aliaq; duo in *Sabaudia* ultrà montes exiſtunt, excipiendo præſervare à capite immediatè præcedenti Pontificiæ promiſsionis, circà formam univerſaliter ſervandam in Prioratibus aliàs Apoſtolicæ Sedi reſervatis, & eadem ad modum in *primo capite* præſcriptum circa collationes Epiſcopatuum, & Abbatiarum ampliando redigere, prout legitimum, & irrefragabilem Pontificiæ promiſsionis ſenſum inſequentes olim tradiderũt ſupra laudati *Scriptores*, quibus acceſsi in mea *Enucleat. cap.* 6. *n.* 222. & nunc ad diluendam hanc vanæ illationis nebulam apertiſsimè demonſtrant Præſes *Deleſcheraine epiſt.* 5. §. (*or ella riſletta*) & pleniùs *epiſt.* 6. *fol.* 16. *& ſeqq.*

Digitized by Google

& ſeqq. Advocatus *Sardinius obſervat.7.* §. *(eſcluſa)* Eques, & Advocatus *Hyacintus Fallettus* Juriſconſultus Neapolitanus in ſua doctiſſima *conſultatione*, §. *(nec video) & ſeqq.*

82 Cæterùm fictitia moles ex adverſo conſtructa ad evertendam hanc inexpugnabilem veritatem aereo nititur fundamento, dum erroneè ſupponitur, Pontificem, deſignando prædicta quatuor beneficia, uti exiſtentia in *confinibus hujuſmodi Dominiorum*, voluiſſe eadem, tanquam *limites*, & *terminos* conſtituere, intrà quos præcedens indefinita *Ditionis, Dominii, Diſtrictus,* atque *Status* comprehenſio foret coarctanda; Aliud namque ſunt *termini, limites, metæ*, ſeù *confines* extrinſeci, quibus poſt introductam rerum diviſionem, non ſolùm Privatorum bona; ſed etiam Supremorum Principum Territoria, Dominia, Regna, & Ditiones terminantur, & diſtinguntur, juxta ea, quæ habentur *tot. tit. ff. & Cod. fin. regund.* & tradunt *Paris de Puteo ſub tit. de fin. feud. Hieronymus de Monte in ſuo tract. de fin. regund.* Aliud autem eſt *confine intrinſecum*, ſeù Territorium ipſum, aut Dominium, vel Regnum, *quod in iiſdem finibus, ſeù limitibus continetur*; Cùm itaque *Nicolaus V.* non poſuerit hæc quatuor beneficia pro *terminis*, & *limitibus* extrinſecis *Sabaudiæ*, vel *Pedemontis*, ſed ipſorum naturalem ſitum deſignando, dum duo exiſtebant in *Pedemonte*, & alia duo in *Sabaudia* ultrà montes, ea dixerit exiſtere *in confinibus*, quòd idem eſt ac ſi dixiſſet *in Territorio*, ſeù *in pertinentiis* hujuſmodi Dominiorum, quibus verbis tanquam ſinonymis paſſim ad deſignandam localitatem utuntur de hac materia ſcribentes, prout *Hieronymus de Monte cap. 96. n. 1. & 2.* & itá fert communis uſus loquendi, quando dicitur *(poſſideo talem fundum in confinibus agri Romani, ſeù alicuius Civitatis, vel Caſtri)* aut Italico idiomate *(poſſedo un tal fondo ne i confini d'una tal Città, ò luogo)* manifeſtè detegitur fallacia, quam adhibent *Adverſantes*, confundentes in illis verbis *(quæ in confinibus hujuſmodi Dominiorum conſiſtunt)* terminatum cum terminante, & confinem cum re confinata; certiſſimi namque juris eſt, omne id, quod dicitur eſſe *in alicujus loci, ſeù Dominii confinibus*, nunquam haberi pro *termino, & fine diviſorio ipſius loci*; ſeù *Dominii*, ſed in re ipſa terminata contineri, *l. inter eos, ff. de acquir. rer. domin. l. Patronus*, §. *(Sempronio) ff. de legat. 3.* quòd ſingulariter indicat dictio illa *(In)* quæ denotat, & importat intrinſicitatem, *l. 1. ff. de flumin. Gloſſa in l. 3. ff. de offic. Præſid. DD.* communiter *in l. Gallus*, §. *(ille caſus) ff. de lib. & poſthum.* atque in puncto *confinium* docuit *Rota in Piſana Tenutæ coram R. P. D. Bourlemont n. 24.* quæ reperitur poſt *Pacchelium de diſtantiis deciſ. 13. Barboſa de dictionib. cap. 152. n. 3.* ubi notat eandem *Rotam deciſ. 683, num. 5. par. 1. recent.* poſt *Bald. in l. Gallus*, §. *(ille caſus) verſ. ult. nota hîc de Dictione (In) Alexander n. 15. Iaſon n. 21. ff. de lib. & poſthum.* cenſuiſſe hanc dictionem adjectam nomini locum ſignificanti, & in caſu nedum ablativo, ſed etiam accuſativo deſignare *confinia intùs*; abſurda enim, & inepta daretur expreſſio, ſi, quod eſt *in confinibus*, vel *intra confinia*, terminũ *terminantem* ſignificaret, nam ea eſt receptiſſima *ſcribentium concluſio in* materia confinium, ex qua habetur, bona pro confinibus, ſeù limitibus deſignata non comprehendi cum bonis confinatis, & quod eſt de confine, ſeù termino alicujus rei, non eſſe de ejuſdem rei acceſſionibus, & pertinentiis, *l. cum ſervo 63. ff. de contrahend. empt. Bald. in l. fines agri, Cod. de evict. Rota cit. deciſ. coram Bourlemont n. 35.* ubi plures *aliæ* concordantes cumulantur.

83 Fru-

83 Fruſtrà itaque tentant *Adverſantes* apertiſſimam Pontificis voluntatem *ideali*, contrà communem humanæ ratiocinationis ſenſum, *Commento* ſubvertere, quod meram in ſuppoſitis confinibus continet cavillationem, cujus teſte Vlpiano *in l. 177. ff. de verb. ſignif. & in l. 66. ff. de reg. Iur.* natura eſt, ut ab evidenter veris, per brevem mutationem diſputatio ad ea, quæ evidenter falſa ſunt, facilè perducatur.

84 Non minori vitio laborat illatio ab *Adverſantibus* excogitata ſub inani colore, quod *Leo X.* & ſubſequuti *Pontifices*, innovantes in ſuis *Apoſtolicis literis* Promiſſa *Nicolai V.* necnon Indulta *Sixti IV. Innocentij VIII. & Iulij II.* reſpexerint *Ducem*, & *Nationem Sabaudiæ*: Vndè illa verba (*Ducis, & Nationis Sabaudiæ*) intelligenda ſint de *Sabaudia ultrà montes*, & referri debeant ad coarctanda intrà *eoſdem limites* præcedentia Pontificum placita.

85 Hujus erroneæ illationis commentum manifeſtè demonſtrat ſolus ipſius diſpoſitionis *Leoninæ* contextus: Siquidem ex eodem rectè, ac integraliter lecto, & inſpecto patet ocularitèr, *Carolum* Sabaudiæ Ducem in ſuis precibus, primo loco Summum Pontificem exoraſſe, ut expoſitas de verbo ad verbum *Nicolai, Sixti, Innocentij, & Iulij literas* innovaret, prout etiam alias *Bonifacij Octavi*, qui quondam *Amedeo* Sabaudiæ *Comiti* indulſerat, nè in ejus perſonam, & in ſuis Terris, alicujus cenſuræ, aut interdicti ſententia promulgari poſſet ſine ſpeciali mandato *Apoſtolicæ Sedis*, & illius Indulti derogatione, quodque in locis Eccleſiaſtico interdicto, etiam cum huiuſmodi licentia ſuppoſitis, ſacra celebrari, & Eccleſiaſtica Sacramenta eidem Duci, Vxori, & Liberis miniſtrari licitè poſſent.

86 Poſt hæc ipſemet Princeps eumdem Pontificem deprecatus eſt in capite ſeparato, ut dignaretur confirmare generaliter *quamplura alia, & diverſa* Privilegia, Gratias, & Indulta, tàm per Romanos Pontifices, quàm Imperatores, & Reges (*prout aſſeruit*) olim conceſſa *Duci, & Nationi Sabaudiæ*.

87 His ſic reſpectivè præmiſſis, ſequitur immediatè diſpoſitio in illis verbis (*Nos igitur, qui præfatum Ducem ejus de Sede prædicta benemeritis id exigentibus, &c. ſingulas literas prædictas, & in eis contenta quæcunque*) quæ ſingulatìm reſpiciunt literas enunciatas *Nicolai, Sixti, Innocentij, Iulij, & Bonifacij*, nullam exceptionem, aut cautelam requirentes, dum fuerant literaliter in porrectis precibus enunciatæ.

88 Volens dein Pontifex in hac confirmatione comprehendere etiam aſſerta ab *eodem Duce* Pontificum, Imperatorum, & Regum Indulta, quæ dicebantur *generaliter* olim fuiſſe emanata favore *Ducis, & Nationis Sabaudiæ*, proſequutus eſt ſuam orationem, ſed cum debitis cautelis, diſcretivè, & diſiunctivè à prædictis *literis Apoſtolicis*, prout liquet ex verbis immediatè ſequentibus ibidem (*Ac quatenùs ſint in uſu omnia, & ſingula Privilegia, Conceſſiones, Gratias, & Indulta, tàm per Romanos Pontifices, & quæ ſacris Canonibus non contraria, quàm per Imperatores, Regeſque, Duci, & Nationi Sabaudiæ conceſſa.*

89 Subſequitur immediatè poſt hanc diſcretivam locutionem Pontificia diſpoſitio ibidem (*Ex certa ſcientia auctoritate Apoſtolica tenore præſentium approbamus, renovamus, confirmamus, ac perpetuæ firmitatis robur tenere, & inviolabiliter obſervari decernimus*) & paulò infrà (*Omnia, & ſingula de novo concedimus, & indulgemus, ac ſtatuimus, & ordinamus.*)

90 Hæc *Pontificia diſpoſitione* ritè, ac rectè ponderata patet ad oculum, prædicta verba (*Duci, & Nationi Sabaudiæ*) ibidem appoſita intuitu *Gratiarum, & Conceſſionum*, quæ generaliter aſſerebantur olim conceſſæ *Duci, & Nationi Sabaudiæ* à Pontificibus, Imperatoribus,& Regibus, referri nullo modo poſſe ad *literas Apoſtolicas* antecedenter in capite ſeparato enunciatas, & literaliter inſertas, videlicet *Nicolai V.* in quibus Promiſſio legitur quidem contracta in favorem *Ducis Sabaudiæ*, ſed abſolutè, & indefinitè in ejuſdem Ducis *Ditione, Diſtrictu, Statu, & Temporali Dominio* ſervanda, aut *Sixti IV. Innocentij VIII. & Julij II.* diſponentium favore illorum, qui ſint de *Ducatu, ditione*, vel *dominio*; multò minùs *Bonifacij* 8., dum loquitur indiſtinctè de *Terris, & Locis* ad eumdem Principem ſpectantibus; prout etiam abſurdum foret hujuſmodi Pontificia Promiſſa, & Indulta ſingulatim expreſſa iiſdem conditionibus ſubjicere, quibus voluit ipſemet *Pontifex* ſuam confirmationem modificare quoad gratias, privilegia, conceſſiones, & Indulta, quæ à *Duce* verbis generalibus aſſerebantur *Prædeceſſoribus ſuis* olim à Pontificibus, Imperatoribus, & Regibus fuiſſe conceſſa, quorum intuitu conſentaneum fuit declarare, ut confirmata dumtaxat cenſerentur, quatenùs *eſſent in uſu, & Sacris Canonibus non contraria*; Etenim nulla Iuris ratio ſinit, ut determinatio, quamuis una, in eo quod omnium Indultorum confirmationem reſpicit, determinet etiam uniformiter eorumdem *qualitates* inter ſe *difformes*, atque diſtinctas ratione rei, aut perſonæ, vel loci; ſed debet ſubſequuta confirmatio ad ſingula Indulta referri, prout fuerunt expreſſa, & ſpecialiter enunciata, ſingula ſingulis applicando, iuxtà vulgatas limitationes ad illud commune axioma *in l. jam hoc jure. ff. de vulg. & pup.* quas *poſt Caſtill. Sotom. controverſ. lib. 5. par. 2. cap. 97.* recenſet *Barboſ. axiom. 69. num. 6.* Notiſſimi quippè Iuris eſt innovationem Indultorum, quatenus novum Ius non inducat, ſemper tamen antiquum conſervare, *cap. ex parte 13. ſub tit. de Privileg.* & ab omni ratione alienum eſt, ut, quod ob *gratiam* alicujus conceditur, in ejuſdem *diſpendium* retorqueatur, *l. quod favore, C. de legib. cap. 61. de reg. jur.* Cujus rei veritatem ipſimet *Adverſantes* fateri coguntur, dum admittunt *Sixti IV.* Indultum, non obſtante ſubſequuta *Leonis X.* conſtitutione, complecti adhuc omnes *Suæ Regiæ Celſitudinis* ſubditos *tàm citra, quàm ultra montes*, quamvis ibidem *Sixtus*, & ſubſequuti Pontifices *Innocentius* 8. atque *Iulius* 2. eadem verba ad inducendam hanc comprehenſionem adhibuerint, quibus vſus fuerat *Nicolaus*, prout notavi ſuprà *cap. 1. num. 3.*

91 Cæterùm ſecundùm ea, quæ proponuntur ſuperfluum adhuc eſt, hanc illuſionem oſtendere; Siquidem *omnes ſubditi* Regiæ Sabaudiæ Domus, juxtà communem vſum loquendi, paſſim *Sabaudi* nuncupantur, & tàm *Allobroges*, quàm *Pedemontani*, ac *Subalpini*, hoc ſolo nomine nuncupari gloriantur, ſicuti annotavi *in Enucleat. num. 232.* Nec aliter ante *Leonem X.* uſi fuerunt *Sixtus 4. Innocentius 8. & Julius 2.* in relatis, & confirmatis ab eodem *Leone* Indultis, Subditos *Ducis Sabaudiæ* à non ſubditis diſtinguentes per illa verba, *(Vt nullus alienigena, ſeu alterius nationis)* in quibus ipſimet *Adverſantes* non negant omnes ſignificari, quos tàm *citrà*, quàm *vltrà* montes Sabaudi Ducis regit Imperium, & in caſu noſtro docuerunt *Ronconius fol. 4. §. (pariter) Salomonius fol. 14. §. (ne in vero)* Præſes *Deleſcheraine epiſt. 6. §. (pretende la Dataria)* Eques, & Advocatus

catus *Falletus fol. 10. à tergo* §. (*Pariter*) *& ſeqq.* & tradidi *in Enucleat,cap.6, à num.226. vſque ad num.235.*

92 Hæc eadem manifeſtè convincunt minùs rectè ab Officialibus Datariæ *fol. 5. à tergo verſ.* (*Declarationibus*) imputari *Ioanni Antonio ab Eccleſia,* & *Chriſtophoro Fauſſono*, olim clariſſimis in *Senatu Pedemontano Præſidibus*, hanc vanæ reſtrictionis abſurditatem inani prætextu, quòd prædicti Ab *Eccleſia part.1. obſervat.Senatus Pedemontani cap. 190. num. 8.* & *Fauſſonus* in principio ſuæ *conſultationis* typis editæ penès *Pinſſonium de regal,fol.922.* huiuſmodi indulta referētes uſi fuerint iiſdē verbis à *Nicolao V.* adhibitis,videlicèt (*Intrà Ditionis Sabaudiæ limites;*) Etenim ultrà naturalē eorumdem verborum ſignificatum, & apertiſſimam Pontificis mentem, quibus *doctiſſimi Viri,* ſuper hac re tanquam certiſſima, ne dubium quidem aliquod excitantes, inhæſerunt, perperam ipſorum ſana traditio, ſuppoſita reſtrictionis deformitate notatur, à qua omninò alienum fuiſſe Præſidem ab *Eccleſia* demonſtrant ea, quæ ibidem habentur *num.9.* ubi refert; Pontificiis privilegiis auctoriſantibus conſuevisse Principes noſtros pro tempore regnantes, Viros idoneos, & ſibi fidos apud Summos Pontifices *nominare*, qui ad maiora beneficia, & Prælaturas nempè ad Archiepiſcopales, Epiſcopales, & Abbatiales dignitates promoventur, nec proviſos horum beneficiorum poſſeſſionē accipere, niſi obtentis à Sua Regia Celſitudine *literis beneplaciti*, adducens ibidem deciſionem eiuſdem Senatus Pedemontani apud *Theſaur.ſen. deciſ. 131.* teſtantem id ſe vidiſſe obſervari in Abbatia Mulegij collata Cardinali *Ioanni Paulo ab Eccleſia*, atque in Abbatiis Secuſii, & Caramaniæ, quæ omnes in *Regione Pedemontana* conſiſtunt: Quid enim ineptiùs cogitari poteſt, quàm dicere, aut præſumere, quòd *Præſes Pedemontanus*, exponens eiuſdem Senatus *obſervationes* circa uſum hujuſmodi Indultorum, loquendo de *Ditione Sabaudiæ*, intellexerit extrà thema propoſitum de Epiſcopatibus, & Abbatijs in *Ditione Sabaudiæ ultrà montes*, dumtaxat exiſtentibus, ubi Senatus Pedemontanus nullam iuriſdictionem exercet. Hoc ſanè nihil aliud eſt, quàm doctiſſimi Viri propoſitum, & verba ad incogitatum, obliquum, & irrationabilem ſenſum detorquere.

93 Non leviorem in hac eadem ſubauditione vim inferunt *Adverſantes* doctiſſimæ Præſidis *Fauſſoni conſultationi*, in cuius inſcriptione Lectores monuit acturum ſe de Iuribus *Sabaudiæ Ducum* circa formā à Summis Pontificibus ſervandam in collationibus beneficiorum, quæ in eorumdem Ducum *Ditionibus* exiſtunt, in quibus verbis, non ſolùm generalitatem, ſed etiam *pluralitatem* ſignificantibus expreſsè ſuppoſuit pro re indubitata promiſſionem *Nicolai V.*, cuius in eadem *conſultatione* dilucidationem primus inter *Scriptores Pedemontanos* ex profeſſo diligenter expoſuit, non verſari dumtaxat in *Ditione ultramontana Sabaudiæ*, ſed indefinitè in *omnibus Provincijs*, ſeù *Ditionibus* ad Sabaudiæ Ducem ſpectantibus, quod idem pluribus in locis eiuſdem *conſultationis* apertiſſimè declaravit, & ſignanter *fol.4.* §. (*verum*), ubi cùm in numero præcedenti pariter aſſeruiſſet, Sereniſſimos Duces Sabaudiæ pro tempore regnantes conſueviſſe juxtà prædictorum *Diplomatum* Sanctiones, Viros idoneos, meritis, & virtutibus inſignes, ac ſibi fidos apud Summos Pontifices *nominare*, qui ad Archiepiſcopales, & Abbatiales dignitates promoverentur, quorum Principum mente patefacta,

vacan-

vacātia beneficia perſonis nominatis nulla interpoſita difficultate Pontifices contulerunt, conſcii nimirùm Indultorum, quibus *Sabaudi Duces* fuerunt à *Sede Apoſtolica* decorati, dein proſequitur hiſce propemodum verbis:

Verùm poſt Sereniſſimi Ducis Victoris Amedei obitum, regnante pupillo Carolo Emanuele Secundo ſub Regiæ Matris Chriſtianæ Franciæ Tutela, ac prudentiſſimo regimine, turbatis ob civilia diſſidia undequaque rebus, nonnulli ex Summi Pontificis Curia, arrepta pupillaris ætatis, ac domeſticarum diſcordiarum occaſione; antiqua Sabaudorum Principum privilegia inveterato uſu corroborata in dubium revocare attentarunt; idque triplici ex capite. Primò, quia iis tantùm Ducibus prodeſſe poſſint, quibus ſpecialiter collata, aut confirmata fuerunt, nec ad Succeſſores tranſmittantur. Secundò, quia Serenisſimis Ducibus nominationem ad præfatas dignitates explicitè non videntur impartiri, ſed tantummodò Sereniſſimorum Ducum conſenſum requirere, quapropter non tenetur Summus Pontifex ſequi nominationem Ducis Regnantis, ſed impetrandus erit à proviſo conſenſus Ducalis, qui denegari non poterit, niſi ſubſit juſta cauſa ſuſpicionis, aut imminentis alicujus periculi. Tertiò, quia ſit in facultate Summi Pontificis privilegia revocare, aut ſaltem iiſdem ad libitum quibuſdam caſibus derogare.

Quæ omnia non ſolùm ab *Authoris* judicio frivolam hanc exceptionẽ penitùs excludunt: ſed etiam dilucidè probant, nunquam anteà fuiſſe illam à *Romanis Curialibus* agnitam, aut ſeriò deductam, juxtà jam tradita ſuprà *num.* 55. *& ſeqq.* quòd ſi hujus *conſultationis* integra ſeries inſpiciatur, ubique à *doctiſſimo Præſide* hæc veritas tanquam indubitata ſupponitur, & ſingulariter ſecundum impreſſionem Taurinenſem *fol.*6. §. (*ſecundum præfata*) *& fol.* 7. §. (*tertium eruitur*) *& fol.*11. §.(*tertiò*) & tandem concludit *fol. ult.* aſſerens, Indulta, de quibus agitur, reſpicere publicam utilitatem, nempè tranquillitatem *Status*, ac *Populorum* Sereniſſimi Ducis Sabaudiæ, prout etiam intereſſe omnium Subditorum.

94 Nihil ad propoſitum relevat, quod eruditiſſimo D. *Severolio* pro *Dataria*, non autem pro *veritate* ſcribenti placuit expendere *fol.* 8. §. (*adſtipulatur*), *Ioãnem* nempè *Botterium* relatum *à Lamberto Vander Burghio in hiſtor. Sabaud. fol.* 306. *&* 307. hanc excluſionem annuere voluiſſe, ex eo quòd dividens *Sabaudiam* à *Pedemonte*, tres in deſcriptione *Sabaudiæ ultra montes* Epiſcopatus enumerando, videlicet Tarantaſienſem, Maurinenſem, & Bellicenſem, Ius Ducis *nominandi* ad eaſdem Eccleſias expreſſerit, & dein in deſcriptione *Pedemontis* nihil de *hoc Iure* retulit intuitu Epiſcopatuum in eadem Regione conſiſtentium: Etenim, ultra quòd, juxta logicam, & legalem traditionem non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe, & inauditum eſt, ut apud bonum, & æquum Iudicem pro *negatis* haberi debeant, quæ Scribentes *ſilentio prteterierunt*, animadverti poterat, *Botterum* nullam ibidem de *Epiſcopatibus Pedemontanis* ſpecialem dinumerationem feciſſe: Vndè non mirum, quod etiam nihil dixerit de *hoc Iure nominandi* Principibus debito.

95 Multò minùs in rei veritate ſubſiſtit, quod *fol.* 9. *a tergo* ſupponit, Equitem nempè *Guicenonium in ſua hiſtor. Sabaud. tom.*2. *cap.*36. §. (*le grand zele*) ubi gallico ſermone teſtatur de *Iure nominandi* Suæ Regiæ Celſitudinis ad Epiſcopatus, & Abbatias exiſtentes in *Statibus Sabaudiæ*, prout ſonant illa ibidem (*Que perſonne ne pourroit eſtre promeu a aucun Ar-*

che-

cheveſchè, Eveſchè, Abbayes, ou autres Prelatures des Eſtats de Savoye, mesmes aux Prieurez de Taloyres, de Ripaille, & de Novaleze, & a la Prevoſtè de Montiou, qui ne fut originaire, & ſujet des Ducs de Savoye, nommè, & preſentè par eux à Sa Saintetè. Ce, que le Pape Clement 8. confirma avec Eloge à Charles Emanuel le 19. du mois de Iuin de l'an 1595. voluiſſe ſe in eo corrigere, quod anteà *tom. 1. cap. 11. fol. 95.* explicitè firmaverat circa hoc idem *Ius nominandi* favore Ducum Sabaudiæ ad omnes Epiſcopales, & Abbatiales dignitates tàm in *Sabaudia*, quàm in *Pedemontio* conſiſtentes, prout eiuſdem ipſiſſima verba referendo annotavi *in Enucleat. cap. 4. num. 142.* nam hęc jactata correctio repugnat rationi recti ſermonis, & communi uſui loquendi ex traditis ſuprà *num. 5. in fin.* & ſignanter *num. 24.* iuxtà quem idem eſt dicere *Statibus Ducum Sabaudiæ*, ſeù *Sabaudię*, ad effectum complectendi utramque Provinciam, ac ſi dictum fuiſſet in *Sabaudia, & Pedemontio*, quæ verè, & realiter ſunt in *Ditione*, ſeù *Statibus* Ducum Sabaudiæ, quamvis alterum ex ipſis de per ſe geographicè ſumptum dici nequeat indefinitè, & abſolutè *Status*, ſeu *Ditio* Ducum Sabaudiæ.

96 Verumtamen jam piget in diſpungendis huiuſmodi grammaticalibus verborum nugis immorari, & inutiles paleas diſcutere, quibus *Adverſantes* inanem illam reſolutionem de anno 1659. favore *Datariæ* inconſultò emanatam aſtruere conati ſunt contra indubitatam *Nicolai V.* aliorumque *Pontificum* mentem, apertiſſimis verbis expreſſam: Satis enim patet, quidquid nunc excogitatum, aut adinventum fuit ad colorandam prędictæ *reſolutionis* abſurditatem, nihil aliud eſſe, quàm merum commentum proprio Marte confictum; neque aliud decantatæ illius *reſolutionis* fundamentum inveniri poſſe, niſi, quod tunc *ſola ſtetit pro ratione voluntas*, quam nunc clauſis oculis ſequi movere non potuit *preſens*, qua fruimur in hoc *ſine carne, & ſanguine* Pontificatu *felicitas*, cuius *Divina judicia* à terrenis affectibus aliena, in ſola veritate, & æquitate conſiſtunt.

CAPVT TERTIVM.

Nulla de Iure dari poteſt ex actibus ſubſequutis obſervantia interpretativa ad inducendam excluſionem Pedemontis *à Pontificia Promiſſione.*

97 ALiam rimam aperiunt *Officiales Datariæ* in ſuis *allegationibus fol. 5. à tergo §. (ſed tollit)* quibus inſerviunt DD. *Severolus fol. 15. §. (cæterum) de Iandis fol. 5. §. (Demum) de Ferrariis fol. 8. §. (vindicato)* De Cæſarinis *fol. 6. §. (affirmativa)* ſupponentes, omnes Abbatias in *Principatu Pedemontano* conſiſtentes, à ſæculo, & ultra, incipiendo à Pontificatu *Clementis* 8, uſque nunc fuiſſe ſemper, & ſine aliqua interruptione ad libitum, & liberè à *Sede Apoſtolicâ* proviſas abſque ulla præcedenti *Ducis intentione*, atque *conſenſu*, & ſine aliqua relatione ad *Nicolai V. Promiſſionem*, aliorumque *Pontificum Indulta*; quo ſuppoſito concludunt

tolli

tolli omnem dubietatis umbram circa reſtrictionem ejuſdem Pontificię Promiſſionis ad *Sabaudiæ ultramontanæ limites* ex obſervantia interpretativa, ad cujus vim, & efficaciam oſtendendam in declarandis humanorum actuum voluntatibus, ultra generales ſcribentium regulas, ſingulariter ad ſubiectam facti ſpeciem referunt *Rotę Romanæ deciſiones* in cauſa *Barchinonenſi*, de quibus memini ſupra *num.* 76. *&* 77.

98 Reſpondetur in primis, ſubiectam facti materiam, etiam ſecundum ea, quæ ex adverſo proponuntur non eſſe aptam ad recipiendam hanc obſervantiæ interpretatiuæ formam; nam cùm verſemur in ſubiecto, quod ex ſui natura æqualiter reſpicit tàm *Sabaudiam ultramontanam*, quã *Ciſmontanam*, prout ſunt verba illa abſoluta, & indefinita in *diſtrictu*, *ditione, ſtatu, & temporali dominio* Ducum Sabaudiæ, non potuit iſta interpretativa obſervantia ad inducendam declarationem voluntatis excluſivæ quoad *Principatum Pedemontanum*, & reſtrictinæ ad *ſolam Sabaudiam* ultra montes exoriri, niſi quia, aut Duces Sabaudiæ diverſimodè ſe geſſerint in hoc Jure exercendo intuitu *Principatus Pedemontani*, ab eo, quod egiſſe comperiuntur in *Vltramontanis ſui dominii partibus*, aut quia Summi Pontifices in ſuis *Apoſtolicis literis* earumdem Abbatiarum collationem juſtificantibus aliquid declaraverint, in quo magis liberam Abbatiarum proviſionem *ultra montes* judicaverint, quàm in *Pedemontio*: Si igitur tàm Sereniſſimi Sabaudiæ Duces nominando, ſeu ſupplicando, quàm Summi Pontifices providendo, & conferendo eamdem uniformiter in *utriuſque Provinciæ* Abbatialibus proviſionibus formam adhibuerunt, ex qua oriri non potuit, niſi uniformis ergà *utramque Regionem* voluntas, minùs rectè deducitur ab hujuſmodi actibus uniformibus diverſæ voluntatis interpretatio.

99 Neque dicatur hanc obſervantiam interpretativam, quæ tendit ad declarandam *Nicolai V. promiſſionem* in ſola *Regione ultramontana* argui poſſe ex ſuppoſito, quòd in ſolis Abbatijs Pedemontanis oſtendatur, paſſivam obtinendæ præcedentis *intentionis*, atque *conſenſus* neceſſitatem fuiſſe neglectam, aut impugnatam, nam retorquetur argumentum, dum ſatis notum eſt, ab initio naſcentis hujus mali, *Curiam Romanam* non minùs egrè tuliſſe hujuſmodi nominationes in *Sabaudia ultramontana*, teſte clariſſimo Protopræſide *Antonio Fabro* penès Cardinalem *Oſſatum in epiſt.* 260. cujus ipſiſſima verba retuli ſuprà *num.* 44. atque idem noviſſimè *ultra montes*, licet arrepta opportunitate frequentiùs intuitu *Pedemontis* tentaſſe *Officiales Datariæ* occaſione vacantis *Abbatiæ de Sixt* Diœceſis Gebennen: pro cujus proviſione, cùm Sua *Regia Celſitudo* propriam *intentionem*, atque *prævium conſenſum* Summo Pontifici ſignificaſſet favore *Abbatis Cagnoli*; attamen in libera Apoſtolicæ Sedis collatione perſiſtentes, Ducis *nominationi* fortiter obſtiterunt, ſicuti probant *allegationes juridicæ* pendente diutina illa contentione vulgatæ ab olim cruditiſſimis Protopræſidibus *Ioanne Baptiſta Novarina*, & *Marco Aurelio Blancardo*, necnon Petro Morello in Senatu Sabaudiæ Conſiliario; neque diverſimodè impugnata fuit Regia nominatio *Abbatis Iſnardi de Caſtello* ex Marchionibus Caralii ad Abbatiam Novalitii, quamvis ab iiſdem *Adverſantibus* in Pontificia promiſſione comprehenſa declaretur; nec aliter nunc ſentire videntur, dum denuò vacantem eamdem Novalitii Abbatiam non obſtante *Ducis nominatione* in præſenti controverſia commiſcent, & quod ad idem ſtrictiùs urget, præ-

præmemoratam *Præſidis Fauſſoni conſultationem*, ordinatam fuiſſe ad propugnanda dumtaxat *Suæ Regiæ Celſitudinis* Jura in nominationibus Abbatiarum *ultra montes* acriter ſuſtinent: Sed elauditur omnis aditus inducendi ex proviſionibus ſubſequutis, prætenſam voluntatis interpretationem excluſivam *Principatus Pedemontani*, dum per centum, & quinquaginta ultra annos à die Pontificiæ promiſſionis æqualis *utriuſque Provinciæ* comprehenſio, indubitatis *Summorum Pontificum*, & *Sacræ Rotæ Romanæ* declarationibus in ſubſequuta obſervantia comprobatur ex fusè traditis ſupra *cap. 1. per tot.* Quibus ſic ſtantibus inutilis omninò foret quælibet contraria ſubauditio nunc ab actibus longè remotis excogitata juxta traditionem *Rotæ part. 9. recent. tom. 1. deciſ. 92. num. 19. & part. 11. deciſ. 220. num. 23. & deciſ. 319. num. 12. & 13.* Ottob. *deciſ. 26. n. 14. & 15. Cardin. de Luca ſub tit. de Iur. patron. diſc. 26. n. 14. & 15.*; ultra quod obſervantia interpretativa ad declarandam pro excluſione *Principatus Pedemontani* Pontificiam voluntatem, adduci nequit citra evidentem, & inevitabilem abſurditatem; Etenim, cùm in eadem *Regione Pedemontana* Epiſcopalium, & Abbatialium dignitatum nominatio, ſeu ſupplicatio favore Ducum Sabaudiæ provenerit ab eodem fonte *Pontificiæ promiſſionis*, neque quoad Eccleſias Epiſcopales alia unquam interpretatio ex obſervantiæ ſubſequuta deduci valeat, quàm illa, quæ *Suæ Regiæ Celſitudinis* intentum juſtificat, ſequeretur, quòd *Pontificia promiſſio* in eodem verborum, & mentis ſenſu concepta, tàm intuitu Epiſcopalium, quàm Abbatialium dignitatum, diverſam in una, eademque voluntate, imò contrariam intelligentiam ſuſciperet, quod improbum eſſet de *Summis Pontificibus* præſumere; unde hujus obſervantiæ interpretativæ ſubauditio potiùs nimis vigilantium in ſomniis tribuenda eſt, quàm ſano, & irreprehenſibili Pontificiæ mentis, & loquutionis judicio.

100 Tandem cùm *Promiſſio Nicolai V.* tàm ex mente, quàm ex verbis in ea parte, quæ reſpicit abſolutè, & indefinitè *diſtrictum, ſtatum, dominium, & ditionem* Ducis Sabaudiæ nequeat citra manifeſtam infractionem Pōtificiæ voluntatis ad aliquam ejuſdem *temporalis dominii* partem coarctari: Incivilis omninò cenſenda eſt huiuſmodi obſervantia interpretativa, ex qua potiùs voluntas ipſa ſubvertitur, quàm declaratur; Ea enim eſt natura *obſervantiæ interpretativæ*, ut tunc dumtaxat locum inveniat, quoties dubia, & obſcura mens, aut verba diſponentis ſuper eo, de quo quæritur probabilem aliquam, & rationabilem ambiguitatem ſano nudam veritatem inquirentis judicio relinquunt, *l. non aliter 67. ff. de legat. 3. l. labeo ait 7. ff. de ſupellect. leg. cap. intelligentia 6. de verb. ſignificat.* Notiſſimi namque Juris eſt, obſervantiam ſubſequutam, tanquam præambulæ voluntatis interpretem attendi, quoties ſuper eadem voluntate, ſive ex verbis, ſive ex mente diſponentis rationabilis aliqua cadit dubitatio, ſecus autem ubi mens, & verba aliquam probabilem ambiguitatem recipere nequeunt *Ludoviſius deciſ. 184. num. 4. & 5.* & ibidem *Additionator Beltraminus num. 8. litt. C. Seraphinus deciſ. 1410. num. 24. Rota Romana part. 1. recent. deciſ. 196. num. 7. & deciſ. 496. num. 9. cum concord.* quas affert, & ſequitur *Cardin. de Luca de regal. diſc. 68. num. 3. de benefic. diſc. 89. num. 13. & 17. de dote diſc. 174. num. 4. de legat. diſc. 59. num. 10. de Parochis diſc. 14. num. 5.* quibus non refragantur deciſiones in *cauſa Barchinonenſi* è contra allegatæ, quia prout ibidem, verba illa limitata ad *Regna Hiſpaniarum* rationabilem cauſam præbere poterant ambigendi, an

comprehenderent Principatum *Cataluniæ*, & *Comitatum Barchinonæ*, & ita iure merito legitimam ab obſervantia ſubſequuta voluntatis interpretationem accipere, prout notavi ſupra *num.*76. & 77.

101 Quod autem comprehenſio *Pedemontis* in ſubjecta facti ſpecie ſit ita clara in verbis, & mente Pontificiarum conſtitutionum, ut omnem contrarium intellectum excludant, ſatis demonſtravi in *Enucleat. cap.* 6. *per tot.* & dilucidè paret ex nunc traditis *cap.*1. & 2.; Sed hæc veritas, quamvis ex ſe ipſa *Meridiano Sole* clarior appareat; nihilominùs rutilantior adhuc emicat inter humanas umbras ad eam obnubilandam aereis vaporibus ex adverſo conflatas: Quis enim niſi ſeipſum decipere volens induci ſerio poterit ad præſumendum, quòd *Nicolaus V.* in promiſſione contracta favore *Ludovici* Ducis Sabaudiæ pro omnibus, & quibuſcunque Epiſcopatibus, & Abbatiis exiſtentibus in *diſtrictu ſui temporalis dominii, ditionis, & ſtatus* ad firmandam univerſalem ejuſdem Ditionis tranquillitatem, intelligere voluerit de *ſola Sabaudia vltramontana*, ex eo, quod perſonam ejuſdem Principis demonſtrans, eumdem conſueto, tanquã antiquiori dumtaxat dignitatis titulo, ſeu vulgari propriæ familiæ cognomento, cæteris ampliſſimæ Ditionis titulis, & dignitatibus omiſſis *Sabaudiæ Ducem* denominaverit? aut quòd ipſemet *Pontifex* complecti volens quatuor minora beneficia in forma jam ſibi præſcripta circa proviſiones Epiſcopalium, & Abbatialium dignitatum, & eadem excipere à modo generaliter ſervando in collationibus beneficiorũ ejuſdem ſpeciei habuerit in animo conſtituendi ipſamet quatuor beneficia, tanquam *novos limites*, & *terminos* diviſorios inter *Sabaudiam Ciſmontanam*, & *Vltramontanam*, intra quos inita Promiſſio eſſet coarctanda; ſub prætextu, quod eadem deſignaverit tanquam exiſtentia in *confinibus* hujuſmodi Dominiorum, & tandem, quòd *Leo X.* interpretari voluerit, hanc *Nicolai promiſſionem*, uti reſtrictam ad *Nationem Sabaudiæ vltramontanæ*, ex eo, quod eamdem ſpecificè confirmans cum omnibus in ea contentis ibidem de verbo ad verbum relatis, rata habuit pariter omnia, & quæcumque privilegia, atque Indulta, quæ aſſerebantur generaliter non ſolùm à retroactis Pontificibus, ſed etiam ab Imperatoribus, & Regibus olim conceſſa *Duci*, & *Nationi Sabaudiæ*, adhibita tamen cautela, quatenùs *eſſent in uſu*, & ſacris canonibus non contraria!

102 Hæc tamen ſunt, quibus *Adverſantes* Pontificiam promiſſionem, quam lædere, aut delere nequeunt, ſtudent ſub ſpecioſo ambiguæ voluntatis colore, ex actibus poſt centum, & quinquaginta annos ſubſequutis, in vim *obſervantiæ interpretativæ* declaratam eludere, quæ omnia ex iam traditis ſupra *num.* 78. & *ſeqq.* nihil aliud in ſenſu veritatis eſſe deteguntur, niſi vana ſophiſmata, ſpernendis verborum cavillationibus conſarcinata, quæ naturalem adhibitæ loquutionis ſignificatum, & apertiſſimam mentis expreſſionem, non declarant, aut interpretantur, ſed *deſtruunt*, & manifeſta mutatione ſubvertunt.

103 Cæterùm, cùm *obſervantia interpretativa* ex actibus ſubſequutis ad id dumtaxat ab utroque Iure ſit ordinata, ut diſponentis dubiam voluntatem declaret, & lucem afferat ad diſcernendum ea, quæ in ſui origine verborum, aut mentis ambiguitas in obſcuro reliquerat, nullo Iure adaptari poteſt huic *Pontificiæ promiſſioni*, in qua quælibet contraria obſervantia contractæ fidei tàm in mente, quàm in verbis correctionem, ſeu retractationem, non autem declarationem, aut adimplementum

Digitized by Google

tum induceret, vnde in omnem eventum,omnes actus ex adverſo ſuppoſiti referri debent ad terminos *obſervantiæ præſcriptivæ*, non autem interpretativæ iuxta receptiſſimam diſtinctionem *Pauli Caſtrenſis in l. hæredes palam*, §. (*ſi quid poſt*) *ff. de teſtam. & conſil.* 340. *lib.* 1. *per tot.* quam poſt *Petrum Barboſam in l. poſt dotem* 47.*ff. ſolut. matrim.* paſſim firmavit *Rota Romana*, & ſignanter *part.* 6. *recent. deciſ.* 319. *num.* 1. & *ſeqq.* & *deciſ.* 351. *num.* 7. ac recenſuit *Cardin. de Luca ſub tit. de Iudic. diſc.* 21. *num*, 7. & 8. & *diſc.* 35. *num.* 65. *de Iuriſdict. diſc.* 7. *num.* 7. & alibi ſæpiùs, quibus accedunt ea, quæ ad propoſitum ſolidiſſimis rationibus, & authoritatibus affert D. *Eques Fallettus* in ſua doctiſſima *conſultatione* omninò legendus *cap.* 3. *per tot.*, & D. Advocatus *Sardinius obſervat. ult. fol.* 157.

CAPUT IV.

Deficit in facto, & non ſubſiſtit in Iure omnis exceptio, quam ex actibus ſubſequutis Adverſantes *expendunt ad inducendam, vel præſumendam excluſionem* Pedemontanæ Regionis *à Pontificijs Promiſſionibus, & & Indultis.*

104 REvocandæ nunc ſe offerunt ad rectam veritatis, & iuſtitiæ lancem ſubſequutæ illæ à *Sæculo*, & ultra proviſiones, quibus *Officiales Datariæ in ſumm. facti fol.* 37. & *ſeqq.* Pontificiam promiſſionem erga Ducem Sabaudię in ejuſdem *temporali dominio* ſervandam evanuiſſe pręſumunt quoad Abbatias *Pedemontanę Regionis* in vim *obſervantiæ preſcriptivę*, cui ſpecioſum *interpretativę* nomen adſcribunt, ad vitandam canonicis præcipuè legibus inviſę, & odioſę exceptionis invidiam: Verumtamen irrefragabilis facti veritas eodem Iuris, & ęquitatis dictamine utramque pari ratione prorsùs inutilem, & inofficioſam oſtendet.

105 Præmitto de Iure veriſſimum, quod faciens fidem de legitimo titulo alicuius *Pontificij Indulti*, ſeu pacti dicitur habere ſuper uſu, & obſervantia ſuam intentionem abundè fundatam; itaut *alleganti non uſum, aut contrarium uſum* incumbat onus probandi ſuam exceptionem, neque audiendum eſſe niſi de allegato contrario uſu, aut ſaltem non uſu plenè, & ſpecialiter doceat, *cap. quoniam, cap. accedentibus de privil. l. ei qui dicit, l. ab ea ea parte, ff. de probat. Abbas in cap. porrò in primo notabili eod. tit. Rota coram Puteo deciſ.* 332. *num.* 3. & *poſt Poſthium de manut. deciſ.* 457. *n.* 4. *Gonſalez ad reg. Cancell. gloſ.* 27. *num.* 53. *cum concordant.* quos attuli in *mea Enucleat. num.* 166.

106 Illud etiam in facto tanquam indubitatum tenendum eſt, Sabaudiæ Ducem pro activa conſervatione, & civili uſu *Pontificię promiſſionis* in ſui favorem contractę, ad nihil aliud pro eo, quod in ſe eſt teneri, niſi ſi fortè aliquam ex Abbatiis *in diſtrictu ſui temporalis dominii* cōſiſtentibus

 vacare

vacare contingat Summo Pontifici declarare propriam *intentionem, atque conſenſum* erga perſonam idoneam, cui intendit eſſe à Summo Pontifice conferendam, prout literalis, atque legalis prædictæ promiſſionis ſenſus in *Enucleat.cap.4.* manifeſtè demonſtrant, in qua, cùm nec mora, nec modus hujus voluntatis ſignificandę Principi proponenti, aut ſupplicanti præſcribatur, relinquitur illa communi canonici Juris diſpoſitioni; hic autem in ejuſdem Principis arbitrio, ut per ſe, vel per *Nuncium*, voce, aut in ſcriptis ſuſceptum munus implere valeat, prout notavi in *Enucleat. num.* 168, quod ſi in hujus promiſſionis executione perquiratur eſſentiale factum à *Summo Pontifice* adimplendum, in eo cōſiſtit, vt agnita idoneitate, perſonam à Principe deſignatam de Abbatia ſic vacante provideat; nam cætera, quę ex indè iuxta ſtylum Curię ſequuntur, proviſi debitum, aut cautelam reſpiciunt, & prodeſſe quidem inpoſterum Principi poſſunt ad majorem, vel faciliorem rei geſtæ probationem, ſed nequeunt illius veritati nocere, aut quæſiti Juris ſubſtantiam minuere, vel augere juxta jam tradita in *Enucleat.n.*207.

107 Subſequuta Pontificiæ promiſſionis obſervantia non impugnatur ab *Adverſantibus*, niſi poſt cęptum *Clementis* 8, Pontificatum; Siquidem in retroacto centum, & quinquaginta ferè annorum curſu nihil actum reperitur, quod contractæ à *Nicolao*, & à ſuis Succeſſoribus renovatæ promiſſionis fidem in minimo lędat ex fusè traditis ſupra *cap.*1.; quinimò *Ius nominandi* Sabaudię Ducibus quęſitum, ſingulariter in hujuſmodi Abbatiis *Regionis Pedemontanæ* religioſè ſervatum plenè reſultat ex *Iulij* 3. declarationibus ibidem allatis *à num.* 15. *uſque ad num.* 22. *& in Enucleat. num.* 145, *& ſeqq,* prout etiam eruitur ex *Rotali reſolutione* coram *Puteo* ſupra laudata *num.*25.*& ſeqq.& in Enucleat.num.*134. atque generaliter probant *Authores* allegati ibidem *nu,* 135. *& ſeqq.*

108 Quibus accedit relatum illud à *Præſide Deleſcherene in addit. ad epiſt,* 8. memorabile factum, in quo, prout teſtatur *Canonicus Cuſaous in ſuo Comment.de Epiſcop,Vercellen.* Cùm anno 1458., & ſic vix lapſo ſeptennio poſt initam à *Nicolao V.* promiſſionem, cùm Capitulum Cathedralis Vercellenſis (quod ex deciſis coram *Cerro deciſ.* 176, *num.* 11. §.(*vlterius*) ſuorum privilegiorum confirmationem anno 1434. *à Concilio Baſileenſi* obtinuit, & in obedientia *Felicis V.* non minùs, quàm alii Epiſcopi, & Abbates Pedemontani, necnon *Sabaudię ultra montes* permanſerunt, ſicut notavi in *Enucleat. num.* 114, & poſt *Sabellicum, Ducheſnę hiſtor. Pontific, Chriſtoph. Harmanū Annal. Eremit, & Ioannem Gobellinum* tradit Eques *Guicenonius hiſtor. Saband. tom.* 1. *fol.* 490.) perſiſtens adhuc in electione canonica, poſt habitis Pontificiis reſervationibus à prædicto *Concilio* abrogatis *ſeſſ.* 23. *ſub tit. de elect.* elegiſſet in Paſtorem vacantis tunc Eccleſię Archidiaconum Euſebium Margariam, & dein confectę electionis confirmationem poſtulaſſet à Cardinali *Rhotomagenſi* Sedis Apoſtolicæ Legato, fuit ab eodem Pontificio Legato petita confirmatio denegata, cum declaratione, quod diſpoſitio perſonę eligendę pro prędicta Eccleſia ſpectabat ad *Ludovicum Sabaudiæ Ducem*, ad cujus ſupplicationē dein fuit de ipſomet Epiſcopatu à Summo Pontifice *Caliſto* 3. *Nicolai ſucceſſore* effectivè proviſus Amedeus de Nores genere Ciprius, eidem

109 *Duci Ludovico*, & ejus vxori Annę, Cipri Regis filię addictiſſimus; nec aliter niſi edocto de prędvia Sereniſſimi Ducis Emanuelis Philiberti *nominatione* Carolus Belgiouſus Clericus Mediolanenſis tanquam Pro-

curator

curator ſpecialiter conſtitutus à Prothonotario Franciſco Spinola, fuit ab Archiepiſcopo Taurinenſi Delegato Apoſtolico immiſſus in poſſeſſionem Abbatiæ de Ripalta *Diœceſ. Taurinen.* cui prius Pontificias *Bullas* exhibuit, data Romæ ſub die 4. Auguſti 1565. unà cum *literis nominationis, & placitoriis* prædicti Sereniſsimi Ducis ſub data Taurini die 13. Iunii ejuſdem anni 1565. prout conſtat ex publico *inſtrumento* ſub die x. Ianuarii 1566, in illis verbis (*qui quidem Illuſtriſſimus, & Reverendiſſimus in Chriſto* D.D. *Archiepiſcopus Taurinenſis ipſis Bullis Apoſtolicis cum mandato, & literis NOMINATIONIS, & PLACITORIIS Sereniſſimi noſtri Ducis Sabaudiæ, ſub data Taurini die 13. Iunii* 1565. *viſis, & reverenter receptis, &c.*

110 Placet nihilominùs *Officialibus Datariæ* recentiores ſemitas, omiſſis antiquioribus ſeligere; Hinc à recto veritatis, & juſtitiæ tramite deviantes impenetrabilem adversùs Pontificiam promiſſionem contrariæ obſervantiæ viam aperuiſſe præſumunt Cinthium Cardinalem Paſſerum *Clementis VIII.* ex ſorore nepotem, cui ab avunculo collatam fuiſſe ferunt de anno 1594. *in ſumm. n. 34. lit. A.* Abbatiam Ripaltæ Provinciæ Taurinenſis nemine contradicente, & abſque aliqua præcedenti Ducis Caroli Emanuelis tunc regnantis *intentione,* aut prævio ipſius *conſenſu.*

111 Reſpondetur in primis, quòd dum *Contradicentes,* non probant in terminis præciſis *negativam* præſtitæ *præviæ intentionis,* atque habiti antecedentis *conſenſus*, firma ſemper remanet contrarii uſus excluſiva præſumptio, de qua ſupra *n.* 105. nam omnes proviſiones ſubſequutæ poſt Pontificiam *Nicolai V.* promiſſionem à quinque Summis Pontificibus uſque ad annum 1595. renovatam, ita veniunt interpretandæ, ut à lege ibidem præſcripta non cenſeatur, infracta datæ fidei promiſſione receſſum, niſi contrarium ex adverſo legitimè probetur, per ea quæ docent *Cravetta conſ. 96, n. 4. Chokier de juriſdict. par. 2. qu. 112, n. 6. & ſeqq. Hieronymus Palma allegat. 73. n. 6. & 7. Rota coram Merlino deciſ. 792. n. 14.* ſed quod magis eſt ipſa veritas facti ab hac irrationabili controventione prædictum Cardinalem *Paſſerum*, quamvis Pontificis ex ſorore nepotem abſolvit; ſiquidem in precibus nomine ipſius Cardinalis Sereniſſimo Duci porrectis, & dein Cameræ Ducali pro verificatione exhibitis ad obtinendam *literarum Apoſtolicarum* executionem ſub die prima Septembris 1594. quæ à *regiſtris Cameralibus*, deſumptæ cum debita legalitate exhibentur, conſtat huic proviſioni præceſſiſſe Ducis *nominationem*, juxtà formam à *Nicolai* promiſſione præſcriptam, ſicuti legitur in illis verbis (*Carlo Emanuele per gratia di Dio, &c. Havendo la Santità di Noſtro Signore proviſto il Cardinale di S. Giorgio dell' Abbatia di S. Pietro, & Andrea di Rivalta, havutane prima la nominatione, e conſenſo noſtro, conforme à gl' Indulti, che teniamo dalla S. Sede Apoſtolica, & eſſendo per parte del ſudetto Cardinale ſtati ſupplicati per la miſſione in poſſeſſo di detta Abbatia, noi veduto il Breve di Sua Santità, piacendone, che il ſudetto Cardinale goda di eſſa, e de' ſuoi frutti, e redditi, mandiamo, &c.*)

112 Cùm in omnibus proviſionibus hujuſmodi Abbatiarum ex adverſo allegatis non defecerint Duces Sabaudiæ in iiſdem *literis* ad Proviſorum ſupplicationem pro capienda poſſeſſione conceſſis, aut ipſimet proviſi in ſuis precibus Principi porrectis præviæ *nominationis* declarationem aſſerere, ex qua poſitivè reſultat non habuiſſe Principem in animo recedendi à proprii juris conſervatione, quinimò ex ipſa non tam Principis, quàm Proviſorum declaratione juſtificatur, verè, & realiter

liter

liter fuiſſe juxtà legem à *Nicolao Pontifice* ſibi ipſi præſcriptam in favorem Sabaudiæ Ducis, easdem Abbatias nonniſi ad ipſiusmet Principis *nominationem*, ſeù *ſupplicationem* collatas, & obſervantia Pontificiæ promiſſionis non ſolum *negativè*, ſed etiam *affirmativè* convincitur; idcircò poſt facti *Compilatorem* inſurgunt pro Dataria *ſcribentes*, inter quos Dominus Advocatus *Cæſarinus in* §. *(hæc per ſe clara) fol.* 5. *&* 6. allegando, quòd cùm in *literis* expeditis; prout etiam in omnibus actis *Datariæ* facta nunquam fuerit aliqua mentio de præviis Sereniſſimorum Sabaudiæ Ducum *intentione*, atque *conſenſu*, circa perſonam à Summo Pontifice providendam, ea deſumatur Pontificis, & Principis interpretativa voluntas, non fuiſſe in *Nicolai* promiſſione, aliiſque ſubſequutis Indultis comprehenſas Abbatias *Principatus Pedemontani*; quod idem arguit Illuſtriſſimus *D. Severolus fol.* 17. §. *(nec obeſſe)* obiiciens hujusmodi *literas* Supremorum Principum *placitorias*, ad effectum obtinendi facultatem pro capienda beneficii jam collati poſſeſsione, nihil commune habere cum *jure nominandi, proponendi*, ſeù *ſupplicandi*, neque illis tanquam illicitis, & à canonico jure damnatis aliquod deferendum.

113 Hujusmodi objectiones facilè diluuntur; ſiquidem illatio præſumptæ voluntatis quoad excluſionem Abbatiarum *Principatus Pedemontani* à Pontificiis promiſsionibus, & Indultis vana omninò detegitur, dum pari modo non ſolùm in proviſionibus Epiſcopatuum ejusdem Regionis; ſed etiam Eccleſiarum, & Abbatiarum *ultra montes* exiſtentium, in quibus fatentur *Adverſantes* adhuc vigere Jus Sabaudiæ Ducibus à prædicta *Nicolai* promiſsione quæſitum nulla pariter in *literis à Dataria expeditis* fit mentio de præcedenti Ducis *intentione*, atque *conſenſu*; undè ut ſupra demonſtravi *n.*98. nequit citra manifeſtam abſurditatem ex eodem actu geminæ, & contrariæ voluntatis conjectura deduci.

114 Nec aliquid relevat, quatenus in literis expeditis, *Officiales Datariæ* de habitis à Summo Pontifice priùs *intentione*, atque *conſenſu* Ducis, erga perſonam dein proviſam non meminerint; nam quamvis ex hac omiſſione ceſſet poſitiva illa probatio, quæ ex ipſiusmet *Datariæ* nunc opponentis confeſsione reſultaret; attamen non tollit eidem *Datariæ* excipienti de *inobſervantia*, ſeù *non uſu*, vel *uſu contrario*, neceſsitatem probandi ſuam *intentionem* contra Principem habentem à reiteratis Pontificum promiſsionibus *titulum* indubitatum, & irrefragabilem, pro quo contractæ fidei obſervantiam,& implementum præſumendum eſſe præcipit non ſolùm commune jus, de quo ſupra *n.*105. *& n.*111. ſed etiam cogit nunquam peritura Pontificii verbi religio; neque enim prævia in iiſdem *literis* Principis *nominatio* eſt neceſſariò deſcribenda, itaut negativa probari poſsit ex ſola ipſarum inſpectione, ſicuti animadvertit, & probat ſummæ eruditionis, & integritatis D. *Comes Caſelette* digniſsimus Pedemontanæ Cameræ *Protopræſes in reſponſo Camerali pag.*24. §. *(quoniam reſpondetur)* & praxis oſtendit,in *Bullis*,quæ expediuntur ad præcedentem Cardinalium *nominationem*, ſeù *conſenſum* intuitu beneficiorum vacantiū per obitum alicujus ex ſuis familiaribus vigore Pontificii Indulti, quod in Cancellariæ regulis recenſetur, & in nominationibus *Regis Chriſtianiſſimi* ad Abbatias Monialium, nunquam à *Datariæ Officialibus* effectivè impugnatis,imò ſemper admiſsis,P*inſſonius de regal.tom.*1.*cap.* 8.*n.*12.*fol. mibi* 129. ſupra laudatus *n.*49. nam, ut jam ſupra annuebam *n.*106. *& in Enucleat.* tradidi *n.*207. Literæ expeditæ poſt gratiam à Summo Pontifice

a em-

emanatam non referuntur ad ſubſtantiam ipſius gratiæ intrinſecam, jam in ipſius Pontificis voluntate perfectam, atque conſumatam; multò minùs ad formam circa deſignationem perſonæ ab eodem Pontifice ſervatam; ſed reſpiciunt dumtaxat nudum uſum extrinſecum, & exequibilem reſpectu perſonę, erga quam fuit facta proviſio, *Gomeſius ad reg. de non judicand. qu.1. verſ. (tamen quoad eſſentiam) Loter. de benef. lib. 1. qu.34. n.62. Hieron. Palma alleg.63. n.6. & 7.* undè non mirum, quòd Duces Sabaudię pro obtinendo factę ſibi promiſsionis implemento imprę teribilem Summorum Pontificum fidem inſequentes aliud inquirere, aut exigere neglexerint, niſi ut Pontifex Epiſcopatus, & Abbatias vacantes non verbis, ſed facto, effectivè, & realitèr de iiſdem perſonis provideret, erga quas priùs eo quo decet obſequio ſuam eidem Pontifici, ſive per *Nuncium*, ſive prout notavi *in Enucleat. n.167. & 168.* per *epiſtolam*, aut alio quocumque modo *intentionem* ſignificaverant, & proprium *conſenſum* pręſtiterant, quo actualiter verificato ſufficere ipſis viſum fuit ad proprii juris juſtificationem, & conſervationem, ſi ultra facti conſcientiam, ante conceſſam proviſis obtentę Abbatiæ poſſeſſionem, hanc veritatem, aut in precibus per proviſos, ſibi pro facultate poſſeſsionis capiendæ porrectis, aut in proprio reſcripto conceſſæ facultatis aſſererent, ſicuti intuitu hujuſmodi *nominationum* ad Sabaudiæ Duces ſpectantium, hanc omiſsionem in *literis* expeditis ſingulariter annotantes animadvertunt Cardin. de *Oſſat. lib.8. epiſt.301. verſic. (vous verrez) Ludovicus Thomaſſinus de benef. part.2. lib.2. cap.40. n.11. Franciſcus Pinſſonius de regal. tom.1. cap.14. n.10. & 41. & tom.2. à fol. mihi 941. uſque ad fol. 999. Ioannes Corraſius ſpecim. jur. Eccleſ. tom.2. in fin. fol. mihi* 220. quam quilibet in rebus beneficialibus verſatus, priſco *Datariæ* ſtylo, uſque nunc retento facilè adſcribet poſt perpenſam hujus Pontificiæ promiſsionis originem, longè antiquiorem cæteris Indultis, vel concordatis, quæ in præſenti Pontificia de rebus beneficialibus diſciplina à Sede Apoſtolica favore Summorum Principum, pro nominandis Epiſcopis, & Abbatibus emanarunt ex jam traditis in *Enucleat. n.208.* quibus omnibus ſeriò ponderatis minùs aptè ad ſubjectam facti ſpeciem generaliter pertrahuntur *literæ* illæ Principum *placitoriæ*, quæ ad alium finem, & cùm nullam faciant, nec facere legitimè valeant ex defectu tituli precedentis declarationem prævię *nominationis*, certum eſt, quod ad ejuſdem juris indemnitatem, & manutentionem influere nequeunt, prout animadverti ſupra *n.49.* & oſtendit *Præſes Deleſchereine epiſt.7. fol.43.*

115 Quod autem improvidè, & extra rem ab *Adverſantibus* adducitur in ordine ad hujuſmodi *placitorias* à Canoniſtis genericè reprobatas, nihil aliud operari poteſt, niſi excitare, & urgere Sabaudiæ Ducem, ut ſuper hoc utatur eodem communi jure, quod non ſolùm omnes Supremi Principes *ultra montes*; ſed etiam in Italia, præcipuè *Siculi*, *Neapolitani*, *Florentini*, *Lucenſes*, *Ianuenſes*, *Mediolanenſes*, & *Veneti* ſine ulla Summi Pontificis contradictione; imò annuentibus ejus Miniſtris circa ullam *Eccleſiaſticæ juriſdictionis* offenſionem, uti ſecularis Principatus bono regimini neceſſarium palam actualiter exercent, non ſolùm intuitu omniũ beneficiorum, etiamſi ad liberam Apoſtolicæ Sedis collationem pertineant; ſed etiam quarumcumque proviſionum à *Curia Romana* provenientium, ſicuti reſpectivè teſtantur *Seſſe de inhibit. cap.8. §.3. n.83. & ſeq. Cenedus qu. canonic. cap.45. Caſtill. ſotom. de tertiis debitis cap.41. n.184.*

Cur-

Curtellius de immunit. lib. 2. qu. 63. Anſaldus de juriſdict. par. 2. tit. 7. cap. 3. n. 25. & ſeqq. Maſtrill. de magiſtrat. lib. 5. cap. 6. Menochius de juriſdict. cap. 29. Gabriel Pereira de manu regia cap. 65. Cardin. de Luca in relat. Rom. Cur. diſcurſ. 2. n. 37. Nec abnuunt *Canoniſtæ*, erga Principes habentes à *Sede Apoſtolica* hoc ſolum privilegium, ut nullus exterus, aut alienigena beneficium aliquod obtinere valeat ſine ipſius Principis beneplacito, prout in terminis docent *Duardus in Bulla cœnæ lib. 1. canon. 15. quæſt. 11. n. 59. Martha de juriſdict. part. 4. cent. 1. caſu 40. n. 4. & 14. Diana tract. 2. ſub tit. de immunit. Eccleſ. reſol. 205. n. 2. Covarruv. pract. quæſt. cap. 35. Bobadilla in ſua politic. lib. 2. cap. 18. tom. 1. Amat. variar. reſol. par. 2. cap. 72. n. 27.* Dias *pract. qu. cap. 54. Ioannes* Driedonius *de libert. Eccleſ. lib. 2. cap. 2. lit.* D. *fol. mihi 52. à tergo.*

116 Nullum pariter *leſivæ obſervantiæ* exemplum deduci valet ex alia proviſione, quæ ſecundo loco dicitur ab eodem Pontifice *Clemente VIII.* emanata ſub die 5. Julii 1595. de Abbatia S. Solutoris majoris *Diœceſ. Taurinen.* in perſonam Guidonis Cardinalis de Pepulis *ſumm. n. 34. lit. B.* cujus proviſionis vim maxima reflexione dignam expendunt, dum legitur facta ſub die 19. Iunii ejusdem anni, & ſic nondum elapſo menſe à die, in qua prædictus Pontifex *Nicolai* promiſsionem, & ſubſequuta Pontificum Indulta, videlicet *Leonis X. Clementis VII. Iulii III. & Gregorii XIII.* in forma ſpecifica confirmaverat.

117 Etenim ex iiſdem duabus *epiſtolis* Nuncii Taurinenſis ad Cardinalem *Aldobrandinum*, ex adverſo pro facti dilucidatione productis *in ſumm. n. 5. & 6.* conſtat in primis Sereniſsimum Ducem *Carolum Emanuelem* ſtatim intellecta Pontificia hujus Abbatiæ deſtinatione conqueſtum fuiſſe apud eumdem *Nuncium*, ex eo quod ad ipſum, perſonæ providendæ *nominatio* pertineret, prout legitur in prima ex prædictis *epiſtolis* ſub die 31. Julii 1595. ibidem (*ſi è inteſo quà per diverſe vie, che Noſtro Signore habbi conferita la Badi. di S. Soluto al Sig.* Cardinale Pepoli, *il Sereniſſimo Signor Duca non havendone havuto avviſo dal ſuo Ambaſciatore, hà mandato ad intendere da me ſe ne ſapevo coſa alcuna; Hò riſpoſto, che da V. S. Illuſtriſſima non havevo inteſo altro; ma che havevo ben havute lettere dal Signor Cardinale di* Piacenza *con queſto avviſo, ricercandomi mandarle la nota dell'entrate di detta Badia, S. A. mi hà mandato hoggi il Segretario Boſſieu da Rivoli à dirmi, che non eſſendo parſo bene à Sua Santità di conferirla à V. S. Illuſtriſſima, ò nel Signor* Cardinal Toledo, *doveva almeno ſperare di ottenerla per qualche ſuo benemerito ſervitore, pretendendo maſſimamente, che per la confermatione ultima de' ſuoi privilegii, li Veſcovadi, e queſte Abbatie non ſi poſſino dare ſenza la ſua nominatione, mà che in ogni caſo per le cauſe, che mi dirà à bocca non è per conſentir mai à dare il poſſeſſo al Signor* Cardinal *Pepoli, havendomi con queſta occaſione rinovate le ſolite lamentationi di eſſer poco fortunato in haver gratie da Sua Beatitudine.*)

118 Hæc Principis de ſuo jure edocentis apertiſſima *contradictio* omnem nocivæ *obſervantiæ* vim, & efficaciam, atque quodlibet contrarii non uſus, ſeù contrarii uſus initium tollit, & impedit, juxta *gloſſam in cap. Abbatis Sylvani 25. in verb. (donec) de verb. ſignif. Ioannes Andreas in cap. 7. ex n. 14. de* Cleric. *conjugat. Felinus in cap. cum acceſſiſſent 1. ex n. 25. verſic. (hanc regulam)* nam ut magiſtraliter docet *Rota Romana deciſ. 184. n. 6. par. 17. recent.* omnis obſervantia introduci nequit, niſi ex actuum *frequentia, temporis diuturnitate*, & *conſenſu* illorum, quorum intereſt, *Mareſcottus variar. reſol. lib. 2. cap. 100. per tot. Addentes ad Buratt. deciſ. 497. lit. B.* & iterum *Rota deciſ. 156. n. 31. part. 12. recent.* & alibi paſſim.

Op-

Digitized by Google

119 Opponitur, *contradictionem* ſtatim obortam non eſſe attendendã, imò fortiùs concludere pro *non uſu, & contraria obſervantia Pontificiæ Promiſſionis*, ſtante ſubſequuto ejuſdem Ducis *conſenſu, & acquieſcentia*, cujus probatio deducitur ab eo, quod immediatè habetur in eadem *epiſtola* ibidem (*In ultimo mi hà fatto diro, che per non haver à diſpiacere à Sua Santità deſiderava, che il titolo ſi daſſe ad un figliuolo del Sigore Ripa ſuo primo Segretaro con trecento ſcudi d'oro di penſione al Signore Cardinal Pepoli*) & ſtrictiùs ab illo, quod ipſemet *Nuncius* refert in ſecunda epiſtola ſub die 4. Septembris 1595. ibidem (*hà fatto gran forza il Segretaro Ripa, che concedendo S. A. il poſſeſſo al Signor Cardinal Pepoli ſi aſſicuraſſe almeno, che il titolo ſi rinonciaſſe al figlio, e biſogna ſcuſarlo perche è Padre; mà S. A. ſi è contentata di concederlo liberamente, e ſenza niuna conditione, la quale Io non haverei mai accettata per la dignità di Noſtro Signore, e per il riſpetto che ſi deve alle Bolle Apoſtoliche: è ben vero, che S. A. mi ricercò poi con caldiſſima iſtanza ch'io ſupplicaſſi V. S. Illuſtriſſima à volerſi interporre col Signor Cardinal Pepoli à voler rinonciare il nudo titolo dell'Abbadia à queſto figliuolo, &c.*)

120 Hujuſmodi *epiſtolæ* Nuncii Taurinenſis ad Cardinalem *Aldobrandinum* tunc regnantem, nullam de Iure fidem faciunt in præiudicium Principis cum eodem Nuncio contendentis, prout ſupra annuebam *n.67.* nec aliter ſentirent *Officiales Datariæ*, quoties honeſti ratio ſineret, ut omnia ea panderentur, quæ Oratores Sabaudiæ in Urbe pro tempore reſidentes intellexiſſe ab iiſdem *Summis Pontificibus*, & eorumdem Miniſtris ſuper ſequutis in hac materia contentionibus *Suæ Regiæ Celſitudini*, aut ejuſdem primario *Status Secretario* retulerunt.

121 Sed dato citrà præjudicium veritatis deferendum eſſe in hac cauſa *Nuncio* Taurinenſi ſuper illis, quæ poſt expreſſam *negativam Ducis*, in proprio Jure perſiſtentis ſibi ultimo loco ſignificata refert ejuſdem Principis nomine, notanda ſunt prædicta verba ibidem (*In ultimo luogo*) ex quibus apertiſſimè conſtat non fuiſſe in animo Principis, juri ſibi debito in Abbatiis Pedemontii *nominandis* renunciandi, aut admittendi aliquam ejuſdem juris coarctationem *ad Sabaudiæ ultramontanæ limites*, quam nec quidem à Summo Pontifice excogitatam nunc *Adverſantes* effingunt, ſed ne Pontifici diſpliceret, prout expreſsè declaravit ibidem (*in ultimo mi hà fatto dire, che per non havere à diſpiacere à Sua Santità deſiderava*) quem ſibi gratum, & favorabilem tunc maximè habere expediebat, jam fere reconciliato Eccleſiæ Romanæ *Henrico IV.* Galliarũ Rege, contra quem, cùm ipſemet *Dux Sabaudiæ* in Sociali Catholicorum bello totis viribus pugnaſſet, invaſo Comitatu Provinciæ, & recuperato Marchionatu Salutiarũ, ſola poterat Pontificis authoritas, jam motos à potentiſſimo Rege adverſùs eundem Ducem imminentis tempeſtatis fluctus componere, prout docuit eventus, & rerum tunc conditio demonſtrat, quam hiſtoricè deſcribit *Guicenonius hiſt. Sabaud. tom. 2.* de Duce *Carolo Emanuele* ad eundem annum 1595. & ſeqq. Unde non mirum quod prudentiſſimus, & oculatiſſimus Princeps, poſtquam de jure ſuo certiſſimus Nuncio declaraverat, ſibi Abbatiæ tunc vacantis nominationem competere, tandem eodem Nuncio, urgente, ut jam factæ per Pontificem electioni conſentiret: mitiori dein, ac minùs libero, ſed publicis rebus neceſſario reſponſo temperamentum illud proponeret, ex quo ſaltem ejuſdem Abbatiæ titulus ipſius voluntati daretur, reſervatis *Cardinali Pepulo* fructibus, prout legitur in prædicta *epiſtola*

Digitized by Google

ejuſdem *Nuncij* ſub die 14. Septembris 1595. *in Summ. n. 6.*

122 Non docetur ab *Adverſantibus*, quòd Cardinalis *Pepulus*, verè, & realiter hujus Abbatiæ actualem unquam poſſeſſionem obtinuerit, quinimò ab Epiſcopo Salutienſi *Franciſco Auguſtino* ab Eccleſia *in ſua Chronolog. hiſt. Epiſcop. & Abbat. Pedemont. Reg. cap. 8. de Abbatia S. Solutoris*, ubi omnes illius Monaſterij Abbates nominatim recenſentur, immediatè poſt *Vincentium Parpaleam*, per cujus obitum tunc vacaverat, annotatur *Carolus Antonius Ripa*, quem Princeps ad eandem Abbatiam deſignaverat, unde concludendum videtur, *Cardinalem* præventivè à Summo Pontifice proviſum, annuente ipſomet Pontifice propoſito temperamento acquieviſſe, pro quo *Nuncius* in iiſdem epiſtolis interceſſerat.

123 Sed etiam dato, & non conceſſo, quod Princeps, quocumque modo Romæ jam acta, quæ ſine periculo mutari non poterant comprobaverit, quia tunc ſic intererat, majoris mali vitandi cauſa, aut, quia ſic decebat in *debitum Pontificiæ voluntatis obſequium*, non ideò tamen iſte conſenſus aliquod contrarij uſus, vel inobſervantiæ, tàm interpretativæ, quàm præſcriptivæ, prejudicium odio *conſentientis* induceret. Etenim per quemlibet non uſum, ſeu contrarium uſum non oritur actus, proprij *privilegii*, & multò magis contractæ *Promiſſionis* leſivus, ſed tantummodò per actum abſolutè, & ſimpliciter *voluntarium*, ac *liberum*, & in quantum ex illo indicatur, quod habens privilegium, vel promiſſionem voluerit, & potuerit à privilegio, vel promiſſione ſecedere, aut illius reſtrictionem agnoſcere *cap. cum acceſſiſſent 8. de conſtit.*, & ibidem *Abbas, Felinus num. 30. verſic. quinto limita) gloſſa in cap. ut privilegia in verb. (ſemel in anno) de privileg., Bart. in l. filijs Cod. de Decur. lib. 10. & in l. 1. cod. de his qui ſpont. mun. ſubeunt, Caſtro Palao de privil. tractat. 3. diſput. 4. punct. 18. Menoch. de preſump. lib. 6. præſumpt. 41. n. 7. & ſeqq. & conſ. 1261. n. 23. Suarez de leg. lib. 8. cap. 34. n. 4., 8. & 17. Larrea alleg. fiſcal. lib. 1. alleg. 16. n. 31.*, & ideò ſufficit quælibet etiam levis conjectura diverſi finis ad excludendam præſumptionem voluntariæ renunciationis, aut reſtrictionis *Suarez ubi ſupra n. 12. Bonac. diſput. 1. quæſt. 3. punct. 8. §. 6. n. 5. Trentacinq. variar. reſol. de reſcript. reſol. 10. n. 6. Accacius de privil. lib. 1. cap. 15. n. 31., Ciriac. controverſ. 57. n. 32. & ſeqq.*, explorati quippe juris eſt quamlibet obſervantiam excludi ex ſola poſſibilitate, *Rota decis. 290. n. 21. part. 18. recent. tom. 1. Aretin. conſ. 115. Rota coram Buratto. deciſ. 464. n. 5. & deciſ. 29. n. 6. part. 2. diverſ.* quibus adſtipulantur ea, quæ ad proprij Iuris conſervationem de vi, & efficacia ſupervenientis conſenſus tradit D. Eques, & Advocatus *Fallettus cit. cap. 3. §. (conſenſus)* ex *Ioanne Chokier de Iuriſdict. part. 2. quæſt. 68. n. 9. Hoſtiens. in ſumma de Iur. patron. §. fin. verſic. (quod ſi Eccleſia), & in cap. per noſtras de Iur. patron.* ubi *Ioannes Andreas, Soccin. ſen. lib. 2. conſ. 260. n. 19. & 20.* ubi facit mentionem de quodam Indulto *Nicolai V* excluſivo Forenſium a Beneficijs Ducatus *Britaniæ*, niſi accedente illius Ducis *conſenſu*, quod Indultum continet dumtaxat ſecundam partem promiſſionis ab eodem Pontifice initæ intuitu minorum Beneficiorum ergà Ducem Sabaudiæ, quemadmodum ipſummet *Pontificem* indulſiſſe etiam Duci Mediolani notavi *in Enucleat. n. 107.*

124 In omnem eventum, quamvis ex falſo ſuppoſito Dux Sabaudiæ hac vice ſimpliciter, & abſolutè, perſonam privatam induens, non fuiſ-

fuiſſet uſus ſuo jure ad nominandum, non amiſiſſet Privilegium, niſi quoad illum actum præteritum, non autē quoad futuros ſicuti notant *Baldus lib.4.conſ.358.*, *Alexander lib.5.conſ.33.verſic.(nec quoad id, conſtat)* *Decius conſ.496.n.2. Suarez de legib. lib.8. cap.35. n.10.* cum concordant. quos allegat, & ſequitur *Larrea,cit.allegat.16.n.36.*

125 Adducitur 3.loco ad inducendam obſervantiam excluſivam Abbatiarum Regionis Pedemontanæ à Pontificiis Promiſſionibus,& Indultis *in Summ.n.34.lit. C.*proviſio à prædicto Pontifice facta *Abbatiæ de Caramania* in perſonam Cardinalis de *S.Georgio tit. S. Clementis* ſub die 15. *Kalendas Maij* 1601. adversùs quam cum ipſemet Dux pro ſui juris tultione fortiter reclamaſſet, Petrus Cardinalis *Aldobrandinus* agnoſcens Jùs Sereniſſimi *Ducis* radicitùs evelli non poſſe,illius vim, & efficaciam eludere tentavit ſaltem in Principatu Pedemontano,vacuis illis,& inanibus verbis,quæ habentur in ejuſdem *epiſtola* ad Nuncium Taurinenſem ſub die 12.*Auguſti* 1601. *in ſumm.n.8. ibid.(mà ſappia V.S. che ſe bene li Privilegij ſiano confirmati da Sua Beatitudine,non comprendono però i beneficij del Piemonte, e però reſta eſcluſa la pretenſione di S.A.nell'Abbatia di Caramagna in virtù di queſti privilegij)*

126 Hæc nunquam anteà excogitatæ ſubauditionis vanitas quam tanquam manifeſtè abſurdam, & irrationabilem nec quidem à *Nuncio* Taurinenſi Miniſtris Sereniſſimi Ducis allegatam tunc fuiſſe dignoſcitur, latuit uſque ad annum 1659., ſed quia nunc in ea *Officiales Datariæ* ſuum quamvis infirmem, & fictitium Achillem conſtituunt, coactus fui ipſius monſtruoſam deformitatem oſtendere in præcedentibus *cap.1. & 2.*, ultra tradita *in Enucleat. cap.final. per tot.*; Quòd autem iſta proviſio à Duce impugnata, atque nunquam admiſſa, niſi poſt ſupplicatum,& obtentum Principis *conſenſum*, aut præviæ *nominat onis* declarationem, nullum, nec minimum Juribus Suæ Regiæ Celſitudinis præjudicium afferre potuerit, ſatis in iiſdem facti qualitatibus, & circumſtantiis probant ea, quæ intuitu Abbatiarum *Ripaltæ*, & S. *Solutoris* dicta ſunt ſupra *ex n.110.& anteà n.41.*, prout etiam *in Enucleat.n.182.* atque demonſtravit *Præſes Deleſchereine epiſt.7.fol.42.§. (havendo poi)*

127 Duæ aliæ proviſiones ab eodem Pontifice *Clemen e* 8. emanatæ annotantur, quibus non habuerunt *Adverſantes* quid opponerent ad excludendam contractæ Promiſſionis obſervantiam, pro cujus adimplemento, ultra legalem pro obſervantia præſumptionem, quis unquam ambigere poterit, quòd Sereniſſimus *Dux*, utens Jure ſuo,præviam *intentionem* Summo Pontifici non declaraverit,& proprium *conſenſum* non præſtiterit erga *Mauritium* Principem Cardinalem à Sabaudia dilectiſſimum filium, & dein ex ipſius Principis Cardinalis ceſſione erga *Alexandrum Scaliam* ex Verrucæ Comitibus, tunc intimum ipſiuſmet Ducis Miniſtrum de hac Abbatia reſpectivè proviſos.

128 In duodecennali, & ultra *Clementis VIII.* Pontificatu duo dumtaxat ab *Adverſantibus* exempla obiiciuntur,turbati à Cardinalis *regnantis præpotentia* hujus indubitati juris ad Regiam Sabaudiæ Domum ſpectantis,quamvis ipſemet Cardinalis ſuam in hoc Jure metiendo inconſtantiam jam ſupra relatam *ex n.42.*denuo comprobaverit in mandatis eodem tempore datis *Nuncio*, dein Cardinalis de *Bubalis*, ut curaret obtinere præcedentem *conſenſum* à Sereniſſimo Duce, ad effectum, ut Abbas *Joannes Bandinus* poſſet ritè,& rectè renunciare Abbatiam de Villario

Digitized by Google

Diœceſ. Taurinen. Cardinali *Bandino* ejus fratri, qui etiam in ipſiſmet *epiſtolis* hanc prævii conſenſus neceſſitatem agnovit, ſicuti patet ex *epiſtolis* prædicti tunc *Nuncii* apud Chriſtianiſſimum Regem dein Cardinalis de *Bubalis* exhibitis *in Enucleat.n.*184.*& ſeqq.* quod idem compertum eſt egiſſe Cardinalem *Camporeum* in dimiſsione Abbatię de *Caramania* favore nepotis, ex ejuſdem *epiſtola* ad Sereniſsimum Ducem exhibita *in Enucleat.n.* 143., & anteà à Cardinali *Gilberto* intuitu Abbatiæ S. Iuſti de Secuſia, prout ex *regiſtris Cameralibus* relatis ibidem *n.*194.

129 Poſt deceſſum San. mem. *Clementis* 8., nec unum quidem exemplum in ſubſequuto quindecim annorũ *Pauli V.* Pontificatu edere potuerunt *Officiales Dataria*, in quo ſui Prædeceſſores occaſionem dederint eidem Sereniſſimo Duci, prout nunquam omiſerat in retroactis controventionibus, conquærendi de inobſervantia Pontificiæ Promiſſionis; Defecit quippè cauſa, quæ ſola potuit in præcedenti Pontificatu turbare Chriſtallini hujus fontis aquas; nam Scipio Cardinalis *Burgheſius* hujus Pontificis nepos ſummam apud Avunculum poteſtatem adeptus, ingenuè profeſſus eſt, ſe obtinuiſſe ad *nominationem* ipſius Ducis Abbatiam Caramaniæ tunc vacantem per obitum prædicti Cardinalis *Franciſci de S.Georgio*, ſicuti conſtat ex indubitatis documentis exhibitis *in Enucleat.n.*187.& ſeqq. relatis à *Preſide Deleſchereine epiſt.*1.*fol.*79., atque pleniùs *epiſt.*7.*fol.*45.*& ſeqq.*, quod idem Ius erga Sereniſſimum Ducē, ipſemet *Cardinalis* aſſervit in conſecutione Abbatiæ de *Pinerolio*, prout conſtat ex *Regiſtris Cameralibus* adductis ab eodem *Præſide citat. epiſt.* 7. *fol.*47. ex quibus inter plures alios ab eodem Pontifice de Abbatiis Pedemontanis proviſos, conſtat *Eraſmum Paravicinum* non niſi ex præcedenti Ducis *nominatione* proviſum fuiſſe de Abbatia Caburri Diœceſis Taurinenſis.

130 Illęſam *Gregorius XV.*, *Pauli V.* Succeſſor in ſuo biennali Catholicæ Eccleſiæ regimine, *Promiſſionis Pontificiæ* fidem ſervavit, neque in ſubſequuto *Vrbani VIII.* fœliciſsimo, & diutino viginti, & ultra annorum Pontificatu fuit unquam dubitatum de hoc certiſſimo *Iure* Ducis Sabaudiæ *nominanti*, ſeu ſupplicandi ad Abbatiales *Pedemontanę Provincię* dignitates, aut ab aliquo excogitatum reperitur, quod contracta *Nicolai* Promiſſio pati poſſet aliquam reſtrictionem ad *Sabaudię ultramontanæ* limites, ſed integrum hoc Ius penès Principem, eadem, tàm *citrà*, quàm *ultra* montes uniformitate permanſit, juxta iam tradita *in Enucleat. n.*195.: Cujus facti veritatem non lædunt, aut quæſiti Juris vinculum ſoluunt duæ illæ proviſiones ex adverſo allegatæ, quarum una, videlicet Abbatiæ S.*Stephani* Vercellen. ſequuta dicitur anno 1631. *in Summ. n.*34.*litt.P.*, & alia Monaſterii de *Caburro* anno 1640. ibidem *litt. S.* : Etenim in eo, quod pertinet ad collationem prædictæ *Abbatię* S.*Stephani*, conſtat ex *epiſtola* ad Nuncium Romæ conſcripta ſub die 11. Novembris 1631. *in Summ.n.*34. fuiſſe quidem ab Oratore Sereniſſimi Ducis *Victorij Amedei* hujus nominis Primi tunc Regnantis, ſignificatam in primis Summo Pontifici ſuæ Regiæ Celſitudinis *intentionem* favore Alexandri Principis Eſtenſis, ſed ab ipſius *epiſtolæ* contextu ſatis eruitur decuiſſe ex poſt piiſſimum, & munificētiſſimum Principem ſuum *conſenſum* officiosè requiſitum declaratæ Pontificis voluntati erga Cardinalem *Nepotem* ſubmittere, prout declarat tenor prædictæ *epiſtolæ* in illis verbis.

Di

Di Roma à Monſignor Nunzio
di Torino 11. Novembre 1631.

Il Signor Ambaſciatore di Savoja hà qui parlato dell'Abbadia di Pinerolo, con rappreſentare il deſiderio di S. A. che ella foſſe conferita al Signor D. *Aleſſandro d'Eſte: Mà Noſtro Signore havendone diſpoſto prima in perſona del Signor Cardinale Antonio, Io confido, che S. A. ſia per rimanere contenta per l'affetto, che hà moſtrato, e che tuttavia moſtra verſo di queſta Caſa. Ne dò à V. S. queſta notitia, acciò ella poſſa valerſene opportunamente.*

131 Minùs aptè tribuitur Regii juris defectui, aut diminutioni *datus à Duce conſenſus*, ubi nulla de eodem jure quæſtio, vel ambiguitas emerſerat, ſed ſola Pontificiæ mentis declarata præventio in favorem Cardinalis *Antonij* ex fratre Nepotis traxit ad ſe deſiderium *Principis*, ut debitum Summo Pontifici præſtaret obſequium, & gratas animi ſui vices *Regnatrici* tunc in Urbe *domui* rependeret, in qua Sua Regia Celſitudo *Franciſcum Cardinalem Barberinum* Sabaudæ Coronæ protectorem ſingulari ſtudio colebat; nec infructuoſa eſſe poterant officioſa illa verba, quibus nomine ejuſdem *Cardinalis* erga munificentiſſimum *Principem*, uti debuit *Nuncius* Taurinenſis ex prædicta *epiſtola* ibidem (*Io confido, che S. A. ſia per rimanere contenta per l'affetto, che hà moſtrato, e che tuttavia moſtra verſo di queſta Caſa. Ne dò à V. S. queſta notizia, acciò ella poſſa valerſene opportunamente, &c.*) ultra quod omnem excogitati in hac proviſione præjudicii ſcrupulum removent, porrectæ ab eodem *Cardinali Antonio*, ſeù de ipſius ſpeciali mandato ante captam Abbatiæ proviſionem Suæ Regiæ Celſitudini preces, aliaque publica documenta, quorum tenorem ex *Regiſtris* Cameræ Taurinenſis recenſuit *Præſes Deleſchereine cit. epiſt. 7. fol. 49. & ſeq.* præter ea, quæ pro facti veritate, Suæ Regiæ Celſitudini retulit *Marchio de Aliaco* tunc Sabaudiæ apud eundem Pontificem, & Sanctam Sedem *Orator.*

132 Nihil relevat, quod poſt obitum *Ducis Victorii Amedei* Chriſtina Regia Mater, & Tutrix nomine filii adhuc Infantis acquieverit proviſioni ſequutæ anno 1640. de Abbatia Caburri tunc vacante per obitum *Eraſmi Paravicini* Epiſcopi Alexandrini in perſonam Abbatis *Caſſiani de Puteo*, non obſtante, quod ſuam priùs *intentionem* favore Abbatis *Mondini* ſignificaſſet in *epiſtola* ad *Franciſcum* Cardinalem *Barberinum* ſub die 26. Decembris 1640. eidem enixè demonſtrans debitæ ſibi *Regiæ nominationis* juſtitiam: etenim nec voluit, nec potuit Regia Tutrix *Pupilli Principis* juribus officere, quamvis moveri debuerit ad *conſentiendum* favore Abbatis *Caſſiani de Puteo* Pedemontani, fideliſſimi ſubditi, meritis, & nobilitate conſpicui, eundem Abbati *Mondino* præferens, & maximè in gratiam ipſiuſmet Cardinalis *Barberini*, qui eumdem *Abbatem* inter intimos familiares habebat, nam hac mutatione ſatis publicæ ſecuritati proſpiciebatur, quam principaliter reſpexerat in eadem *epiſtola* ibidem (*è impoſſibile di far altrimente per evitare la mala ſodisfazione della Francia, che non ſoffrirà, che altro Foraſtiere, fuorche l'Abbate Mondini habbia beni, e dipendenze in un luogo depoſitato hoggidì trà le ſue mani, e così vicino à Pignerolo*) Ignorare ſanè nemo poteſt, quo, tunc ſemper deplorabili belli civilis incendio Pedemontanus Principatus arderet, unde crudelitati proximum foret, innumeris illis calamitatibus, hanc etiam nunc addere, ut prudentiſſimum *Regiæ Tutricis* judicium, propriam voluntatem publicis neceſſitatibus remittentis, *Pupillo Principi* noceret, poſt-

quàm

Digitized by Google

quàm hanc eandem Abbatiam ante, & poſt, ad Suæ Regiæ Celſitudinis *nominationem*, ſeù ſupplicationem proviſam fuiſſe demonſtravi ſupra *n.*129. & notat *Præſes Deleſchereine cit. epiſt.*7. §. (*paſſiamo alla reggenza*) *fol.*52. Quibus omnibus ſupervacuum eſt ea ſuperaddere, quæ ex traditis ſupra *n.*121. *& ſeq.* hujuſmodi proviſiones à qualibet pacificæ in contrarium obſervantiæ inductione, vel exceptione voluntarii non uſus evincunt.

133 *Innocentius X.* Urbani ſucceſſor in ſuo undecennali Pontificatu, tantum abeſt, quod unquam promiſſionem *Nicolai V.* turbari permiſerit, ut imò Abbatiam intra montes, jam *Camillo Cardinali Pamphilio* ex fratre nepoti deſtinatam, certioratus à Miniſtro Sabaudiæ de indubitato Suæ Regiæ Celſitudinis jure, ſtatim contulerit perſonæ illi idoneæ, erga quam Dux *Carolus Emanuel II.* eidem propriam *intentionem*, atque *conſenſum* ſignificavit, quem præceſſiſſe ambigendum non eſt in tribus illis *proviſionibus*, quæ ab eodem Pontifice collatæ dumtaxat ab *Adverſantibus* referuntur *in ſum. n.*34. *lit.T.* pro *Mauritio Vibò*, lit. V. pro *Principe Eugenio Mauritio* à Sabaudia, & lit.X. pro *Franciſco Philiberto Vibò*, nunc meritiſſimo Taurinenſi Archiepiſcopo.

134 Extremum ſanè conatum in Pontificatu ſan. mem. *Alexandri VII.* adhibuerunt Romæ *Officiales Datariæ*, & nihil omiſit Taurini *Nuncius* Pontificius, ut *Nicolai* promiſſionem, & ſubſequuta Pontificum *Indulta*, quæ affatim deleri non poterant, ſaltem mutilarent, ſub inani, & quæſito colore, quòd in ipſis non eſſet comprehenſa *Regio Pedemontana*: verumtamen quadriennalis illa contentio potuit quidem à Sua Regia Celſitudine extorquere *conſenſum* favore duorum Cardinalium ipſiuſmet Pontificis *nepotum* pro duabus *Abbatiis* ex quinque tunc in *Pedemontio* vacantibus, non autem certiſſimis Principis juribus aliquod lethale vulnus infligere, prout ſatis demonſtravi ſupra *à n.* 56. *uſque ad n.*97. cujus facti ſeriem luculenter expoſuit *Præſes Deleſchereine cit. epiſt.*7. §. (*acceſe poi*) *fol.*52. *& ſeqq.*

135 Nullam *Officiales Datariæ* in ſuo *facti Summario* mentionem faciunt de ſubſequutis Abbatiarum proviſionibus in Pontificatibus *ss. mm. Clementis IX.* & *Clementis X.* quorum juſtitia, & æquitas, quamvis attentatis controventionibus locum non dederint; nihilominus non eſt, qui ignoret, quam acriter ipſimet *Officiales* impugnaverint *nominationem* à Suà Regia Celſitudine factam *Abbatis Cagnoli* ad Abbatiam de *Sixt. Diœceſis Gebennenſis*, cujus biennalis controverſiæ factum jam ſupra memoratum *n.* 99. & in cujus legali examine verſatur inſtructio Magni Sabaudiæ Cancellarii *Buſchetti*, ab *Adverſantibus* adducta *in alleg. fol.*10. §. (*hanc veritatem*) hic denuò ponderandum propono, ut manifeſtè pateat, hanc, quam nunc *Adverſantes* obſervantiam celebrant, ſolius *Pedemontanæ Regionis* excluſivam, & in qua totam vim faciunt ad ſubtrahendas *illius Provinciæ* Abbatias à Pontificiis *Promiſſis*, & *Indultis* fuiſſe jam ab ipſis habitam tanquam rem inanem, & inſubſiſtentem, dum etiam Abbatiæ *ultramontanæ Regionis*, intra cujus confines hodie nituntur, juris nominandi vim, & efficaciam cohibere, ab iiſdem promiſſionibus, & indultis excludere voluerunt: cujus rei contrarietas, ab ipſorummet *Officialium* actibus exorta, omnem decantatæ nunc obſervantiæ intentionem, & præſumptionem elidit.

136 Sub Sanctiſſimo Pontifice *Innocentio XI.* *Clementis X.* ſucceſſore, & ſic

ſic incipiendo ab anno 1676. uſque ad annum 1689. jactant primo loco *Officiales Datariæ* in ſuis facti allegationibus *fol.7, §.(cum eodem)* nullam de hujuſmodi *Abbatiis* proviſionem factam fuiſſe, in qua præceſſerit *intentio*, aut *conſenſus* Sereniſſimi *Ducis*, quòd tanquam rei geſtę veritati contrarium abſolutè negatur: Siquidem *Comes*, & *Præſes Oratius Provana*, meus in hoc miniſterio prædeceſſor, qui uſque ad octavum hujus Pontificatus annum Romę reſedit, nunquam prout, ex tradita mihi ab eodem in ſuo regreſſu relatione comperio, deſiit occaſione alicujus novæ proviſionis faciendę, de Abbatiis exiſtentibus in *temporali Dominio* Regię Sabaudię domus, & principaliter in *Principatu Pedemontano*; Regię tunc Tutricis, & Regentis præcedentem *intentionem*, atque *conſenſum* Summo Pontifici patefacere, *viva voce*, ſeu redditis Suę Regię Celſitudinis *literis* circa perſonam idoneam, ab eodem *Pontifice* providendam, neque hęc veritas irrefragabilis cōtroverti poteſt in coadjutoria cum futura ſucceſſione *Abbatiæ S. Mauri, de qua in ſumm. num. 34. lit. L. l. pro Octaviano de Chiabot*, Marchionis S. Mauritii filio, & ipſimet *Adverſantes* expreſsè fatentur in Abbatia S. Ianuarii, dum præcedentis *intentionis*, atque *conſenſus* favore *Abbatis Pallavicini* ſignificationem admittunt, quamvis minùs rectè, poſthabita contra Pontificiam promiſſionem adducatur.

137 In reliquo ejuſdem Pontificatus quinquennio, mihi ipſi conſcius ſum, non vacaſſe in *Principatu Pedemontano* ex *Abbatiis* controverſis, niſi illam *S. Michaelis Cluſini*, pro cujus proviſione facienda, ſupplicem Suę Regiæ Celſitudinis *epiſtolam* Summo Pontifici reddidi, in qua ſuam *intentionem*, & *conſenſum* declaravit favore Sereniſſimi *Principis Eugenii* à Sabaudia: Inveni pariter adhuc vacantem per obitum *Gaſparis de Laſcaris* ex Comitibus Vintimiliis, Epiſcopi Carpectoratenſis Abbatiam S. *Pontii Nicien*, pro cujus impetratione prædictus *Comes Provana* favore Abbatis *Thomæ* ejus filii, Principis *intentionem*, atque *conſenſum*, paucos ante ſui regreſſus dies eidem Pontifici denunciaverat; ſed cùm re adhuc infecta diſceſſiſſet, pluries eumdem *Pontificem* exoravi, ut dignaretur, renovatę Suæ Regiæ Celſitudinis *ſupplicationi*, prout fas erat annuere; unde tàm prædictus Sereniſſimus *Princeps*, quàm Abbas *Provana* earumdem *Abbatiarum* reſpectivè *proviſionem* obtinuerunt.

138 In eodem quinquennali intervallo ſequutæ ſunt collationes in *Sabaudia* Ultramontana Abbatiarum *Abundantiæ*, de *Siat*, & de *Alpibus*, quarum intuitu, prout in *Ciſmontana* præceſſerunt uniformes *epiſtolæ* Suæ Regiæ Celſitudinis à me *Summo Pontifici* traditæ, *Ducis intentionem*, atque *conſenſum* oſtendentes circa perſonas de hujuſmodi *Abbatiis* providendas, & juxta Principis *ſupplicationem* fuerunt de iiſdem tribus Abbatiis reſpectivè proviſi Abbates de *Treſſeſon*, de S. *Thoma*, & Eques *Ioffredus*, atque ipſimet Pontifici, paucis ante deceſſum menſibus placuit, poſt à me exhibitam Suæ Regiæ Celſitudinis ſupplicem *epiſtolam* annuere, pro permutatione Abbatiæ S. *Pontii Nicien*, cum illa de *Alpibus ultra montes*, inter prædictos Abbates *Provanam*, & *Ioffredum*, pro qua dein S. M. *Alexander* 8. ejus Succeſſor *literas Apoſtolicas* in forma, *congruit*, ſumma benignitate expediri mandavit. Hæc eſt pura, & mera veritas facti de illis, quæ ex parte Suæ Regiæ Celſitudinis, nunc feliciter regnantis, in Pontificatu ſanct. mem. *Innocentii XI.* acta fuerunt circa ſignificationem præcedentis *intentionis*, atque *conſenſus*

ſenſus

ſenſus pro perſonis ad Abbatiales dignitates in ſua Ditione promovendis.

139 Huic *negativa*, contra quam facti veritas ex integro pugnat, aliam ibidem, ſed in terminis æquivocis addunt *Adverſantes*, ſupponendo, nunquam in hujuſmodi proviſionibus aliquam fuiſſe habitam relationem ad *Indulta*, ſeu *Privilegia* Sabaudiæ, in qua re etiam dato, quòd *Officiales Datariæ* poſt impletam à Pontifice promiſſionem, dein in literis favore Proviſorum expeditis, priſcum morem ſervaverint, nulla facta ibidem mentione, de præcedenti Principis *intentione*, atque *conſenſu*; attamen id non tangit, neque mutat veritatem, aut ſubſtantiam facti: Siquidem Princeps, juxta pacta conventa in illis verbis Pontificiis. (*Certum facimus, & tibi promittimus*) pro ſui Juris conſervatione, & implemento exigere, aut quærere aliud non debuit, niſi quod Pontifex, Abbatiam vacantem effectivè conferret perſonæ illi idoneæ, erga quam eidem Pontifici ſuam priùs *intentionem* ſignificaverat, atque *conſenſum* præſtiterat; & ſatis Iuri ſuo conſuluit, nemini vacantis Abbatiæ poſſeſſionem relaxando, niſi illi, quem Pontifici deſignaverat, adhibita etiam ipſius, aut proviſi declaratione circa facti veritatem, prout plenè demonſtravi ſupra *num.* 112. *& duob. ſeqq.* quæ hic non repeto; nec aliter uſi ſunt Sabaudiæ *Duces*, bonam fidem, & facta magis, quàm verba ſequentes intuitu Abbatiarum in Sabaudia *ultramontana* conſiſtentium, in quibus ipſimet *Adverſantes* Pontificiæ promiſſionis vim, & efficaciam viguiſſe, & adhuc vigere profitentur.

140 Inſtant tertio loco *ubi ſupra* fuiſſe à S.M. *Innocentio XI.* prædicta duo ſuppoſita, facto ipſo comprobata, cujus ſeriem referunt, prout ſequitur: (*Vacante enim anno* 1679. *Abbatia S. Ianuarij, Sereniſſima Duciſſa pro D. Abbate Pallavicino ſuam intentionem ſignificavit, Miniſter in Urbe reſidens pluries inſtetit, ut perſonæ deſignata conferretur, & Summus Pontifex ſemper unius tenoris reſponſa dedit* (*che non poteva in ciò ſodisfarla*) *& velle Abbatiã liberè conferre ſemper declaravit, non obſtantibus aſſertis privilegiis, utpotè, quia aliàs deciſum fuerat, ad Regionem Pedemontanam non extendi. Anno itaque* 1681. *excluſo dicto Abbate Pallavicino, illam contulit Eminentiſſimo Sacchetto, & cùm intellexiſſet in præjudicium Eccleſiaſticæ libertatis Cuſtodes apponi, tàm in dicta Abbatia, quàm in Prioratu Caſtelletti collato bon. mem. Eminentiſſ. Ginnetto, juſſit formari proceſſus, & paratus erat adhibendo remedia, à ſacris Canonibus præſcripta ſeverè punire eos, qui talia attentaverant; opus tamen non fuit ad hos actus devenire, quia metu cenſurarum fuerunt ſublati Cuſtodes, & propter rationes à Nuncio Apoſtolico expreſſas Æconomi appoſiti non fuerunt.*)

141 Hujus facti ſeries, quoties uſque ad ſui exitum in ſenſu veritatis exponatur, non ſolùm non probat *adverſæ partis* aſſumptum, ſed in eodem irrito nocendi conatu invulnerabile Ius Suæ Regiæ Celſitudinis evidentèr oſtendit: Etenim ſi inſpiciatur initium, jam patet, *Principem* pro Abbatia tunc vacante, perſonam de eâdem providendam Pontifici deſignaſſe; ſi verò ſubſequutum Pontificis placitum ponderetur, voluit quidem *Innocentius XI.* juſti, rectique tenax, & ab omni carnis, & ſanguinis fœnore ſolutus, poſthabitis Ducis *intentione*, atque *conſenſu*, eamdem Abbatiam ad libitum conferre, ſed ea *erronea inſinuatione* ductus, quod dum *Nicolai promiſſio*, aliaque Pontificum *Indulta* non egrediebantur limites Sabaudiæ *ultramontanæ*, nihil *Iuribus* Ducis Sabaudiæ

detra-

detrahebat, liberè de Abbatia *Pedemontana* diſponens, & hanc fuiſſe in mente Pontificis ſequutæ proviſionis cauſam fundamentalem profitentur *Adverſantes* in prædictis verbis ibidem (*Et Summus Pontifex ſemper unius tenoris reſponſa dedit (che non poteva in ciò ſodisfarla) & velle Abbatiam liberè conferre ſemper declaravit, non obſtantibus aſſertis privilegijs, utpotè, quia aliàs deciſum fuit ad Regionem Pedemontanam non extendi*) quod idem plenè probant contra producentem *epiſtolæ*, tunc Romæ à *Secretario Status*, ſeu à *Datario* ſcriptæ ad *Nuncium* Taurinenſem, nunc exhibitę *in Summ, à num.25. uſque ad num.30.* & ſignanter illa, quæ datur *num.26.* ſub die 19. *Novemb.* 1681. atque alia *num.* 28. ſub die 27. *Maij* 1682. quarum eſſentialia hic recenſere non erit inutile: Legitur in prima: *Queſto Signor Reſidente preſe hieri udienza da Sua Santità per dolerſi delle Abbadie di S. Gennario, e Caſtelletto, conferte a' Signori Cardinali Sacchetti, e Ginnetti.*) Error ſcribentis in hac parte manifeſtè convincitur, nam beneficium ſub titulo SS. *Petri*, & *Pauli de Caſtelletto* Diœceſis Vercellenſis eſt, & ſemper fuit ſimplex Prioratus, nunc ſolitus dari in commendam, neque Miniſter Sabaudiæ petiit unquam hunc Prioratum conferri *ad præviam Ducis ſupplicationem*, ſed de eo dumtaxat juſtè conquæſtus eſt, quod fuiſſet de eodem proviſus alienigena, & extraneus contra expreſſam pactionem à *Nicolao V.* contractam in ſecundo capite ſuæ Promiſſionis, ubi poſt ſibi impoſitam formam ſervandam in Epiſcopatibus, & Abbatiis, dein diſcretivè loquens de Prioratibus, ac aliàs diſpoſitioni Pontificiæ reſervatis, ſoluit ſibi præſcribere neceſſitatem habendi *præviam Ducis intentionem*, atque *conſenſum* pro perſona, de iiſdem beneficiis providenda, prout fecerat in capite præcedenti, in ordine ad Epiſcopales, & Abbatiales dignitates; ſed ſolummodò promiſit illa non conferre, niſi perſonis, quæ eſſent de *locis Ditionis* ipſius *Ducis*, aut ſibi *gratæ*, vel *acceptę* de *aliis locis oriundæ*, quòd animadvertere volui, ut ſciat *Curia Romana*, Ducem Sabaudiæ, atque ejus Miniſtros, nihil unquam tanquam debitum quæſiviſſe, nec hodie quęrere, præter, & ultra contenta in *Pontificijs promiſſionibus*, & *Indultis.*

142 Sequitur in eadem epiſtola: (*Sua Santità hà riſpoſto, che altre volte per parte de i Duchi di Savoja ſi è preteſo d'haver Privilegii Apoſtolici, mà che eſaminata diligentemente la materia, particolarmente) al tempo d' Aleſſandro 7. e di Clemente X. ſi è ſempre conchiuſo non competere a' Duchi ſopra di ciò diritto alcuno, e ſi è moſtrata ferma in queſta determinatione:*) Cujus ponderis ſit *conſultatio*, ſeu *reſolutio*, quæ dicitur ſequuta, *Alexandro 7.* regnante, ſatis oſtendi ſupra à *num 56. uſque ad num.97.* Hoc unum eſt nihil Romę de illa tunc Reſidenti Sabaudię, aut Taurini Miniſtris Aulæ à *Nuncio* Pontificio ſignificatum, nam facilè fuiſſet, rem adeò abſurdam, & irrationabilem, ab omni hominum ſano judicio alienam Summo *Pontifici* demonſtrare, ad hoc, ut certioratus de Iuris, & facti veritate ab erronea, & inani illa inſinuatione recederet: Quod autem ex adverſo allegatur idem fuiſſe concluſum in Pontificatu *Clementis X.* apud nos, nec *oculus vidit*, nec *auris audivit*, neque *Officiales Datariæ* in ſuis *facti allegationibus*, & *ſummario*, aliquam de hac jactata concluſione mentionem fecerunt, & in hoc Pontificatu nullam aliam contentionem, niſi occaſione vacantis Abbatiæ de *Sixt* exiſtentis in partibus *Sabaudiæ ultramontanæ* agitatam fuiſſe reperio, prout memini ſupra *num.135.*

143 In ſecunda ex prædictis duabus *epiſtolis* habentur hæc verba: (*Si è già tante volte provato in voce, & in ſcritto, e con gli eſempii, e con le dottrine di non haver il Signor Duca di Savoja diritto alcuno ſopra le Abbatie del ſuo Dominio, particolarmente nel Piemonte, al quale non vi ſi poſſono applicare per conto alcuno i preteſi Indulti*: Poterat quidem Scribens dicere, & in veritate teſtari, fuiſſe ante Pontificatum *Innocentii XI*. hoc Ius *nominandi* à Datariæ *Officialibus* oppugnatum, primò in Pontificatu *Sixti V*. ſub prętextu, quod *Promiſſio Nicolai V*. eſſet perſonalis, & tunc, ſicuti conſtat ex *epiſtola* ejuſdem Pontificis ad Sereniſſimum *Ducem*, de qua *in Enucleat. num.* 179. adductum fuit pro ratione prętenſę perſonalitatis, quia in *literis Apoſtolicis Nicolai* deerant illa verba (*Ad perpetuam rei memoriam*) & legebatur dumtaxat *Ad futuram*: Item quia non fiebat ibidem expreſſa mentio de Succeſſoribus: Attamen evanuit cum ipſis frivolis rationibus illa inanis exceptio, exhibitis maximè ſubſequutis aliorum Pontificum *Indultis*, juxta tradita *in ead. Enucleat. num.* 180. & 181. Poterat etiam adducere in Pontificatu *Clementis* 8. *Petrum Cardinalem Aldobrandinum* contra hęc Promiſſa, & Indulta inſurrexiſſe, dubium à nemine unquam anteà excogitatum *Nuncio* Taurinenſi in ſua *epiſtola* ſuggerendo, quòd *Nicolai*, aliorumque Pontificum *Promiſſa*, & *Indulta* non comprehenderent *Principatum Pedemontanum*, ſed non apparet hoc vanum Cardinalis *Aldobrandini* commentum, alii tunc, quàm prædicto *Nuncio* innotuiſſe, & multò minùs, quòd ipſemet *Cardinalis* aliam ſuppoſitæ reſtrictionis rationem, & doctrinam, aut exemplum, quam propriæ imaginationis adduxerit, prout luculenter demonſtravi ſupra *à num.* 39. *uſque ad num.* 53. ultra jam tradita *in Enucleat. num.* 237. *& ſeqq.*

144 Hæc epiſtola Cardinalis *Aldobrandini* latuit in *reconditis Datariæ* penetralibus uſque ad Pontificatum *Alexandri* 7., in quo *Flavius Cardinalis Chigius* eadem apud Patruum, qua olim *Aldobrandinus* ſumma poteſtate pollebat, & in quadriennali contentione tunc agitata nihil ſanè frequentiùs legitur in *epiſtolis* inter *Nuncium Taurinenſem*, & Pontificios Miniſtros, de quibus *in ſumm. à n.* 14. *uſque ad n.* 24. quàm illa jactatio, quòd nullum Ius Sabaudiæ Duci competeret in Abbatiis *Pedemontanæ Regionis*, & maximè, poſtquam *Officiales Datariæ* hanc vanitatem præventiva conſultatione munierant; Verumtamen, quemadmodum ſupra expoſui *à num.* 56. *uſque ad num.* 66. vox, vox, prætereaque nihil: Hinc, prout jam dixi ſupra *num.* 73. & 74. ipſimet *Officiales Datariæ* nunc eamdem *conſultationem* à Prædeceſſoribus ſuis emanatam celebrantes, ſola eorum, qui in ea intervenerunt ſubſcriptione firmatam exhibuerunt *in ſumm. num.* 13. imò aliqua *Iuris*, & *facti* motiva ab uno ex præcipuis ipſius conſultationis *Authoribus* ſcripto relicta, adeò *levia*, & *abſurda* agnita fuerunt, ut nec adduci meruerint: Siquidem ſumma vis omnium rationum ad denigrandam, & eludendam *Nicolai V. promiſſionem*, in eo uſque ad præſentem diem ſtetit, ſi non intelligerentur, & ignotæ, ac nunquam diſcuſſæ in ſola jactantium fama, & exiſtimatione manerent.

145 Datum eſt incomparabili præſentis *Pontificatus felicitati*, in quo juxtà *Divi Auguſtini* monitum relatū à *Gratiano* in *cap. Sana quippè* 11. *diſtin.* 9. ſola, ſed cognita ratio, rerum judicia probat, & perficit, atque *cætera* tanquam *inania* tranſmittuntur, ut inſtante Miniſtro Sabaudiæ, hujus

jactatæ

jactatæ reſtrictionis Iura, & fundamenta ab *Officialibus Datariæ* producerentur, quibus tandem exhibitis manifeſtè compertum fuit, nihil realiter adeſſe in illis vocibus, quas ſola jactantium fama, & exiſtimatio comprobaverant: Ea enim omnia, quæ ad fundandam excluſionem *Pedemontis* à Pontificiis *Promiſſionibus*, & *Indultis* adducuntur, conſiſtunt in grammaticalibus nugis, & ſpernendis verborum cavillationibus, quas nec *Pedaneus* quidem *Iudex*, forenſibus plebeculæ jurgiis intentus audiret, dum non ſolùm communem uſum loquendi, ſed expreſſam Summorum Pontificum *diſpoſitionem*, & *mentem* ſuperſtitioſa *ſubtilitate* corrumpunt, prout huc uſque in præcedentibus tradita demonſtrant, & magis ſtrictè *à num.73. uſque ad num.97.* quibus præceſſerunt allata *in Enucleat. cap. fin. per tot.*

146 Facilè itaque fuit, ut *Innocentius XI.* ex erroneo ſuppoſito ſibi facto, quòd in rei veritate Promiſſa, & Indulta *Sedis Apoſtolicæ* erga Duces Sabaudiæ non comprehenderent *Principatum Pedemontanum*, voluerit de *Abbatia S. Januarii* tunc vacante liberè diſponere, nulla habita ratione ad *perſonam* à Sua Regia Celſitudine deſignatam; ſed iſta, quæ dicitur Pontificia proviſio, tanquam contra Sanctiſſimã *Innocentii* mentem ipſi tribuenda non eſt, dum res aliter ſe habebat, quàm ſibi fuerat inſinuatum, prout declaravit *Nicolaus Papa in epiſt. 7.* ad Michaelem Imperatorem relatus à *Gratiano in cap. ſententiam cauſ. 39. quæſt. 9.* & *Pelagius Papa* Joanni Comiti reſcripſit apud eumdem *Gratian. in cap. Dicenti 16. cauſ. 25. quæſt. 2.* & ſtatuunt *Pontificiæ Decretales in cap. Si quando, cap. Si proponenti ſub tit. de reſcript., cap. cùm teneamur de probat., cap. literas, verſic. (porrò) de reſtit. ſpoliat. cum concordant.*, & ante omnes præceperat *Antoninus Pius*, quem refert Ulpianus *in l. 1. ff. de appellat.*

147 Præviderant *Nicolaus*, & ſubſequuti *Pontifices*, quòd ex importunitate petentium, vel per præoccupationem hujuſmodi Promiſſiones, & Indulta facilè ſubverti poſſent: Idcircò in ſuis *Apoſtolicis literis* ſanxerunt, ut quælibet noxiæ, prædictis *Promiſſionibus*, & *Indultis*, proviſiones. & collationes, tanquam contra, & præter illorum mentem extortæ, pro *nullis*, & *irritis* haberentur; itaut tàm Princeps, quàm ejus ſubditi, citra *cujuſlibet cenſuræ periculum*, iiſdem parere minimè tenerentur; quinimò poſſent tanquam attentatis *firmiter reſiſtere*: Unde ſi *Officiales Datariæ*, hujus irritæ proviſionis exitum in ſua *facti expoſitione* non omiſiſſent, ſed illius ſeriem ex integro narraſſent, fateri neceſſe haberent, non fuiſſe hanc *proviſionem*, niſi *verum attentatum*, atque illud dediſſe juſtam Suæ Regiæ Celſitudini cauſam *Iure proprio utendi*, ne ſuũ effectum ſortiretur; prout etiam Eminentiſſimo Cardinali *Sacchetto* legitimum impedimentum præſtitiſſe, ut ſe abſtineret, prout abſtinuit à capienda, nulliter proviſi beneficii poſſeſſione, quam, omnibus notum eſt, à die obitus ultimi poſſeſſoris permanſiſſe, uti vacantem penès *Subcollectorem Reverendæ Cameræ* fructuum, à beneficiis vacantibus provenientium, donec eluſa per plures annos piiſſimi *Principis* moderatio, novis nunc *attentatis* laceſſita, validum aliquod remedium excitavit, quamvis validiora ſe offerrent, quæ ad impediendam quamcumque directam, vel indirectam hujus *Pontificiæ Promiſſionis* infractionem, ipſimet *Pontifices* in præmemoratis *literis Apoſtolicis* propria effecerunt: *Ea enim* inquit *Innocentius 3. in cap. ut famæ 35. in fin. ſub tit. de ſent. excom. noſtra facimus, quibus authoritatem noſtram impartimur.*

148 Pertrahi tandem nequeunt ad prætenſam obſervantiam ſequutæ in præſenti Pontificatu trium Abbatiarum proviſiones;de quibus in *alleg. fol.8.§. (idemque demum)& in ſumm. facti fol.59.lit.P.P.& ſeqq.* nam quoad Abbatiam S.Mariæ de Sylva Vercellen, vacantem per obitum Cardinalis Bichii, extra Romanam Curiam defuncti, non debuit *Miniſter Sabaudiæ* pro habita prius ſpe ad favorem proprii filii, urgere prlùs quàm decebat ſummam Clementiſſimi Pontificis benignitatem, & proprii muneris, atque nominis debitum cenſuit, ad alterius commodum ſuavitèr, & tranquillè Principis juribus conſulere, quæ citra rumorem, & invidiam, pro domo ſua vindicare non poterat: Cæterum *Officiales Datariæ* negare nequeunt hujus Abbatiæ proviſionem favore *R. D. P. Thomati* ſequutam fuiſſe poſt prævìam declarationem ab eodem Miniſtro factam nomine Principis de *Regio conſenſu* erga Prælatum meritis,& doctrina conſpicuum, & ejus ſubditum optimè meritum, cum annua penſione ſcutorum tercentum pro Comite Buttileriæ; neque collatio dein ſubſequuta *Abbatiæ S.Solutoris* majoris emanavit, niſi poſt certioratum pro perſona providenda de Principis *conſenſu* Pontificem,quamvis hæc Abbatia vacaſſet per obitum in Curia *Victorii Ripæ* Epiſcopi Vercellenſis, & idem ſervatum fuit intuitu Abbatiæ de Caramania, quæ in Curia, & apud Sedem per obitum *Cardinalis Chigii* vacaverat.

149 Reaſſumere nunc quilibet facilè poterit, omnes illas proviſiones,ab *Adverſantibus* ſpecialiter adductas, quarum dumtaxat intuitu attentata controventio juſtam reclamandi cauſam dare potuit *Sabaudiæ Ducibus*, & inſimul ponderare ea, quæ in hoc capite reſpectivè ad eaſdem ſingulas proviſiones, tàm in facto, quàm in jure ſuccenſui, videlicet in Pontificatu *Clementis VIII.* pro *Abbatia Ripalta à n.* 110. *uſque ad n.*116. pro *Abbatia S.Solutoris à n.*116. *uſque ad n.* 125. & pro *Abbatia Caramaniæ à n.*125. *uſque ad n.*129. In Pontificatu *Vrbani VIII.* pro *Abbatia S.Stephani Vercellen.à n.*129. *uſque ad n.*132. & pro illa Caburri *n.* 132. 133. necnon in Pontificatu *Alexandri VII.* poſt quadriennalem de pluribus Abbatiis contentionem, de qua *à n.*56.*uſque ad n.*97. & iterum *n.* 134. atque tandem ſub *Innocentio XI.* pro *Abbatia S. Ianuarij à n.* 140. *uſque ad n.*148. Etenim omnibus maturè perpenſis, facilè comperient, nec in una quidem ex ipſis proviſionibus legitimè inchoatam dici poſſe *obſervantiam* illam *interpretativam*, ſeù *præſcriptivam*, quam completam, & exitialem *Officiales Datariæ* ad excludendas Abbatias *Principatus Pedemontani* à reiteratis Summorum Pontificum promiſſionibus, & indultis expendunt, & maximè dum in eodem tempore, videlicet ſub Pontificatu *Clementis VIII.* uniformem hujus Pontificiæ promiſſionis uſum, tàm citrà, quàm ultra montes tanquam indubitatum habuerunt *Cardinalis de Oſſat cit.epiſt.*301., *Anaſtaſius Germonius de ſacror.immun.lib.3.cap.*11.*n.*24. quod idem in ſubſequutis Pontificatibus reſpectivè probant *Gottofredus à Bavo in ſua prax.crim. quæſt.*16. *ex n.*110. *Theſaurus ſenior deciſ.* 131. *n.*11. *Guichenon. hiſt.Sabaud. tom.*1. *cap.*11. *fol.mihi* 95. *Ioannes Corraſius in ſpecim. jur.Eccleſ. tom.*2. *in fin. fol.mihi* 215. *Præſes Fauſſonus in ſua celebri conſultatione fol.*11. *verſ. (tertiò, & ultimò) Ludovicus Thomaſſin. de benefic.lib.*2.*c.*40. *n.*12. & noviſſimè *Franciſcus Pinſſonius de regal.tom.*1.*cap.*14.*n.*10. *& n.*41. & fuſiùs *tom.*2. *à fol.mihi* 991. *uſque ad fol.*999. ubi *fol.*995. legitur relatio facta à *D. de Servient*, olim per decem, & ultra annos Legato Regis Chriſtianiſſimi apud Suam Regiam Celſitudinem de forma, quæ in

Ditione

Ditione ejuſdem *Ducis* ſervabatur circa proviſiones Epiſcopalium, & Abbatialium dignitatum.

150 Poſt hæc ſupervacuum videbitur, pleraque alia ſuperaddere, quibus cujuslibet contrarii uſus, ſeù non uſus exceptio in ſubjecta facti ſpecie, aut inciviliter quæritur, aut inutiliter proponitur; certiſſimi quippè juris eſt, quamlibet obſervantiam etiam interpretativam ſuffragari non poſſe, niſi fuerit pacifica, & uniformis, *Rota par.1. recent. deciſ.45. n.4. & par.2. deciſ.365. n.2.* item *par.4. deciſ.455. n. 8. & 9. & par.6. deciſ.29. n.8.* nec poſſe ſuper ea fieri aliquod fundamentum, *ead. Rota par.9. deciſ.302. tom.1. n.32. atque tom.2. deciſ.439. n. 53. & par. 11. deciſ.355. n.21. Cardin.de Luca ſub tit. de jur.patron. diſcurſ. 19. n. 5.* prout etiam nihil relevare, quando obſervantia non eſt proxima actui, de cujus interpretatione agitur, *Rota par.2. recent. deciſ.170. n.4. deciſ.216.n.4. & par.9. tom.1. deciſ.93. n.19. & apud Ottbobon. deciſ.26. Cardin.de Luca ſub tit. de benef. diſcurſ.67. n.9.* quòd eo fortiùs tenendum eſt in caſu noſtro poſt centum, & quinquaginta annos, in quibus jam aliter ſervatum, & declaratum juſtificatur ex ſupra traditis *à n.3.uſque ad n.33.* & probatur exemplis adductis *n.108.* quibus omnibus omiſſis ſufficeret dicere, durante prædicto longiſſimo tempore non inveniri, qui nec quidem de hac chimerica, & irrationabili reſtrictione meminerit, ex notatis *n.23. 55. 91. & 107.*

151 Illud pariter unanimi utriusque juris Interpretum conſenſu receptum eſt, non ſolam promiſſionem, & pacta, ſed etiam privilegia, & indulta habentia tractum ſucceſſivum, & reiterabilem, ſeù facultativum amitti non poſſe per non uſum, aut contrariam obſervantiam, *Bartolus in l.fin. n.6. verſic. (ſi verò quæratur) ff.de conſtit.Princip.Baldus in cap. plerumque n.9. de reſcript. Felinus in cap. cum acceſſiſſent n.29.* ubi etiam *Decius n.83. de conſtit. Boſſius de Princip. & privileg. n. 343. Larrea alleg. fiſc. lib. 1. cap.17. n.28. & ſeq. Sanfelicius obſervat.4. n.19. Caſtropelao de priv.punct.18.* quod idem procedit quoties fuit in poteſtate ſaltem habituali privilegiati utendi ſuo privilegio, licet aliquando ob aliquam cauſam actualiter uti non potuerit, aut aliquo reſpectu, vel ad vitandum majus malum ſe ab illius uſu abſtinuerit, *Selva de benef. par.3. quæſt.36. n.1. Franciſc. Marc. deciſ.Delphin. cap.58. n.6. par.1. Rota in Meſſenen decanat. ſub die 27. Ianuarii 1642. coram Dunozet, §. (ex hinc ceſſat) Caſtropelao de privil. tract.3. diſput.4. punct.18. n.1. Puteus deciſ.369.* cum quibus concordant laudati ſupra *n.123. & 124.* ultra quod cum Pontificia promiſſa, & indulta reſpiciant dignitatem *Ducis Sabaudiæ, & ſuorum Subditorum* ſecuritatem, & tranquillitatem, certum eſt, quemlibet actum contrarium non potuiſſe aliquod præjudicium inferre *Succeſſoribus in dignitate*, ad quos non jure hæreditatis, ſed ſanguinis tale jus pervenit, *cap.grande de ſupplend. neglig. Prælat. Panorm. in cap.cum acceſſiſſent de conſtit. n.8. Felinus ibid.n.28. Cancer.variar.reſol.par.13. n.22. Menoch.de præſumpt.lib.6. quæſt.41.n.5. Larrea alleg.fiſc. lib.2. cap.67. n.37.* ubi plures cumulat. Etenim de juribus magnorum Principum judicandum non eſt ex ſolo uſu, ſed ex titulis, & fundamentis, quibus verè, & realiter inſiſtunt? nam prudentia duce, & juſtitiæ clavo non errante, nunquam in tuendis, ſeù vindicandis *propriæ Coronæ* juribus ſerò ſapiunt Supremi Principes, & quemadmodum nefas eſſet præſumere, quòd Summi Pontifices hoc jus Apoſtolica promiſſione vallatum, *Sabaudiæ Ducibus* auferre voluerint, ità iniquiſſimũ

dicere,

dicere, quod ex non uſu ab iisdem Ducibus intelligatur amiſſum, juxtà ſententiam *Papiniani in l.neque utilem, ff.ex quib. cauſ.major.*

152 Nec leviùs urget adverſus ſuppoſitam interpretationem incontrovertibilis uſus ejuſdem Pontificiæ promiſſionis quoad Epiſcopales Eccleſias, ſicuti notavi ſupra *n.99.* & fusè tradidit *D.Eques Fallettus cit.cap. 3. ex* §. (*& quidem*) quarum intuitu loquuntur *Adverſantes* contra propriam facti conſcientiam, dum etiam pendente hac Abbatialium proviſionum contentione vacantes in *Principatu Pedemontano* Eccleſiæ *Vercellen, Albeu, Salutien, Iporedien, Montis regalis, & Auguſten*, non fuerunt à Sanctiſſimo collatæ, niſi illis reſpectivè perſonis idoneis, erga quas priùs Sua *Regia Celſitudo* ſuis literis propria manu ſignatis, & viva ſui Miniſtri voce ſuam intentionem ſignificaverat, & proprium conſenſum præſtiterat, & ſic impleta fuit ex utraque parte contracta à *Nicolao V.* aliisque *Pontificibus* repetita promiſſio circa formam ſervandam in proviſionibus Epiſcopalium,& Abbatialium dignitatum,quod idem durante præmemorata quadriennali contentione excitata in Pontificatu *Alexandri VII.* ſervatum fuiſſe comperio: Nulla autem ratio ſinit,ut in pari Pontificiæ Promiſſionis vinculo prævalere debeat in *Abbatias* offenſio, & pro *Epiſcopatibus* gratia.

153 Tandem ultra ea, quæ in debilioribus terminis affert *Larrea* omninò videndus *cit.alleg.67.per tot.* illud pariter obſervandum eſt, ea privilegia amitti non poſſe per non uſum, & inobſervantiam, quæ in vim contractus ex ſequuta promiſſione tranſiverunt, ſicuti occurrit in ſubiecta hypotheſi ſub illis verbis Pontificiis (*certum facimus, & tibi promittimus*) *Petrus Henric. de Pontif. cap.24. Bambergh de jur.Reg.& Imper.cap. 15. Felin. in cap.novit de judic. n.3. & 12. Giurba conſ. 89. n. 14. Alexander conſ.29. collat.1.lib.1.* quod idem pariter ſtatuendum eſt, ſtantibus *clauſulis irritantibus, & derogatoriis,* quæ leguntur ampliſſimis verbis conceptæ in prædictis *Pontificijs Conſtitutionibus*, publicam Ducum Sabaudiæ, & ejus ſubditorum ſecuritatem reſpicientibus, *Cardin. de Luca de benef. diſcurſ.76. Gonzalez ad reg.8. Cancell. gloſſ.1. §.2. n.9. Simoneta de reſervat. qu.40. n.1. & 2. Garzias de benef. par.5. cap.1. n.4. & 17. Ludoviſius deciſ.188. n.6. Creſcentius deciſ.4. ſub tit. de privil. Achilles de Graſſis deciſ. 237. Rota par.10. recent. deciſ.361. n.6. & deciſ.156. n.1. par.11.* ſuper quo obſervantiæ puncto videndus D.Advocatus *Sardinius obſerv.ult. fol.155. verſic.* (*reſta hora*) D.Eques, & Advocatus *Fallettus cap.3.uſque ad fin.* præter jam tradita ab *Hercule Ranconio in ſua conſult. fol.4. verſic.* (*circa prætenſum non uſum*) *& ſeqq.*

154 Cæterum ea nunc breviloquè perſtringendo, de quibus in præcedentibus latè differui, & ſingulariter à *n.1. uſque ad n.33. & à n.73. uſque ad n.97.* ultra jam allegata *in Enucleat. cap.fin.per tot.* Comprehenſio *Principatus Pedemontani*, ex quo componitur *Ditio ciſmontana Ducis Sabaudiæ* adeò clara, evidens, & indubitata reſultat ex apertiſſimis verbis, & expreſſa mente *Nicolai*, aliorumque *Summorum Pontificum* in ſuis *Apoſtolicis Promiſſionibus*, & *Indultis* favore *Regiæ Sabaudiæ Domus*,& ſuorum ſubditorum, ut meræ fatuitati tribuendum ſit, quòd poſt centum, & quinquaginta annos ſubſequuti Pontifices, incipiendo à *Clemente VIII.* voluerint in ſuis proviſionibus ex falſo ſuppoſito dubiæ, & obſcuræ prædeceſſorum voluntatis declarare, & interpretari *Nicolaum V. Leonem X. Clementem VII. Iulium III. Gregorium XIII.* non habuiſſe in mente,

neque

neque volu iſſe in verbis contractæ promiſſionis complecti niſi *Sabaudiam ultramontanam*, ſicuti diſtinguendo *obſervantiam interpretativam* ab *obſervantia præſcriptiva* demonſtravi ſupra *à num.77. uſque ad num.*104. ex quibus omnibus manifeſtè convincitur minùs rectè *Adverſantes* attentatis controventionibus, hoc ſpecioſum obſervantiæ interpretativæ nomen prætexiſſe, ut ſub ejus quæſito colore Pontificiam promiſſionem, in *Pedemontano* ſaltem *Principatu* faciliùs, & honeſtiùs eludere poſſent, non ignari, quòd in majores, atque inevitabiles facti,& juris abſurditates inciderent, quoties velo levato præſumere vellent *Sabaudiæ Duces ab anno* 1595. ex voluntario *non uſu*, ſeu *contrario uſu* inducente *obſervantiam præſcriptivam* à jure ſuo in *Ciſmontana Provincia* cecidiſſe.

CAPUT V. ET FINALE.

Recollectis inanibus adversùs hujuſmodi Pontificia Promiſſa,& Indulta contentionibus pro tempore excitatis, earumdem cauſa nutrici, uſque nunc neglecta remedium expoſcitur.

155 HUC uſque diſcuſſum Jus nominandi, ſeu ſupplicandi ſuam originem trahens à formali, & præciſa neceſſitate, quam anno 1451. ſibi *Nicolaus V.* impoſuit habendi à *Duce Sabaudiæ* præviam, & paſſivam *intentionem*, atque abſolutum *conſenſum* de perſonis reſpectivè promovendis ad omnes, & quaſcumque Epiſcopales, & Abbatiales dignitates in ejuſdem *temporali dominio*, *ditione*, ſeu *ſtatu* conſiſtentes, ſine ulla contentione permanſit penès Sereniſſimos *Sabaudiæ Duces*, erga quos *Leo X.*& *Clemens VII.* contractam à *Nicolao* promiſſionem novo firmitatis robore in ſuis ampliſſimis *Apoſtolicis literis* ad perpetuam rei memoriam ſpecificè muniverant: Verumtamen cùm ſub *Duce Carolo 3.* Sabaudia *ultramontana*,& in Ciſ*montana* totus ferè *Principatus Pedemontanus* ad potentiſſimum *Galliarum Regem* vi, & armis devenisſent, Summus Pontifex *Julius 3. Henrico Regi 2.* gerenti ſe tanquam Succeſſorem Sabaudiæ Ducum, hoc idem *Jus nominandi* tàm *citrà*, quàm *ultrà* montes flagitanti reſcripſit ſub die 20. *Octobris* 1550. prout ex *Cardinali Oſſato* retuli ſupra *num.*9. in illis verbis, quæ nunquam ſatis ponderata hic denuò tranſcribere non piget.

Oltre queſto hò ritrovata la copia d'un Breve ſpedito dal ſudetto Papa al medeſimo Rè delli 28. Ottobre 1550., per il quale non oſtante che il medemo Rè haveſſe fatta un'altra dichiaratione à favore della Santa Sede nel toccante li paeſi della Savoja, e del Piemonte; nulladimeno pretendeva, che li Duchi ſuoi predeceſſori haveſſero ottenuti Indulti, de' quali eſſo doveva gioire: Sua Santità riſpoſe, che Sua Maeſtà non haveva coſa alcuna da eſibire de i ſudetti Indulti nel tempo di Paolo 3. meno del ſuo, e niente di meno promette in parola di Papa per ſe, e ſuoi ſucceſſori Papi, e per la Santa Sede, che ſe Sua Maeſtà proverà fra diciotto meſi, che ſiano ſtati conceſſi privilegii, & indulti Apoſtolici à i ſudetti Duchi, e

che

che tali privilegii, & Indulti ſiano ſtati validi. & in uſo. e che à ragione di ciò il detto Rè habbia qualche diritto in riguardo de' Veſcovadi, & Abbatie de i ſudetti Paeſi gli verranno fatti buoni.

156 Poſt hæc Summus Pontifex non niſi (ut par erat de omnibus prædictis requiſitis certioratus) hoc idem *Ius nominandi* ipſimet *Regi Henrico* tanquam *Sabaudię Ducum Succeſſori*, tàm *citrà*, quàm *ultrà* montes, & ſpecificè in *Principatu Pedemontano* cōmunicavit ſuis *Apoſtolicis literis*, quarum tenor, prout etiam prædicti *Brevis* ſub die 20. *Octobris* 1550. licet ab *Officialibus Datariæ* non exhibeatur; attamen de hujus integra veritate facti pleniſſimè conſtat ex indubitatis documentis, & auctoritatibus allatis ſupra *à num.*8. *uſque ad n.*23. & à Præſide *Deleſchereine in ſua epiſt.*8. italici idiomatis omninò legenda.

157 Acceſſit huic irrefragabili declarationi, quæ ſola omnem contradicendi impoſterum anſam radicitùs extirpavit, ipſiuſmet Pontificis ampliſſima hujuſmodi *Promiſſionum*, & *Indultorum* confirmatio, & ampliatio erga prædictum Ducem *Carolum* 3. juxtà notata ſupra *num.* 6. & dein alia *Gregorii* 13. erga Sereniſſimum *Ducem Emanuelem Philibertum* ejuſdem *Caroli filium*, & in Principatu Succeſſorem, de qua *in Enucleat. num.* 29. & 30.

158 Alia dubietas emerſit in Pontificatu *Sixti V.*, cui cùm Dux *Carolus Emanuel* hujus nominis *primus* exhibitis dumtaxat *Nicolai literis*, novum Apoſtolicæ firmitatis robur expoſceret, reſpondit Pontifex, quòd juxtà conſultationem habitam ab *Hippolyto Cardinali Aldobrandino* tunc *Prodatario*, aliiſque duobus *Cardinalibus* talis petitio ſubſiſtere nequibat, allegando eidem Duci motiva ſibi ad contradicendum à prædictis *Cardinalibus* inſinuata, videlicet, quia in prædicto *Brevi Apoſtolico* non legebantur illa verba (*ad perpetuam*) ſed ad *futuram rei memoriam*, & quòd ibidem nulla fuerat facta ſpecialis mentio de *Succeſſoribus Ducis*, ergà quem contracta promiſſio inceperat, *finem epiſtolę* ad ipſummet inſcriptæ, faciens hiſce propè modum verbis: (*Si farà conſiderare meglio, & in tanto ſe V. A. vorrà dir altro l'intenderemo volentieri, eſſendoci molto caro di darli ſodisfazione*) ſicuti habetur in eadem *epiſtola*, cujus tenorem recenſui *in Enucleat. num.* 179.

159 Egebant ſanè frivolæ illæ exceptiones majori ponderatione ad fundandam oppoſitæ *perſonalitatis* exceptionem, in qua tunc *Officiales Datariæ* ſuum unicum licet inermem Achillem conſtituerant per ea, quæ tradidi *in Enucleat. à num.*178. *uſque ad num.* 183. Hinc poſt editam ab *Antonio Bagnaſacco* doctiſſimam ſuper hoc puncto *conſultationem*, & inſimul exhibitas *Leonis* X. *Clementis* 7. *Iulii* 3. & *Gregorii* 13. ſubſequutas *conſtitutiones*, evanuit hæc inanis umbra, quæ ſola tunc excogitari potuit ad obtegendos præfulgentes hujus Pontificiæ promiſſionis radios, unde ipſemet *Cardinalis Aldobrandinus*, dein ad ſummum Apoſtolatus apicem evectus, aſſumpto *Clementis* 8. nomine ſuorum prædeceſſorum *promiſſionibus*, & *indultis* ad perpetuam rei memoriam novum Apoſtolici muniminis robur adjecit ſub die 19. Iunij 1595.

160 Irrepſit poſt hæc anno 1600. ideale illud, & inane *Petri Cardinalis* tunc Nepotis regnantis *Aldobrandini* commentum, ad excludendas à *Pontificiis promiſſionibus*, & *indultis* Abbatias *Principatus Pedemontani*, quòd dein anno 1659. pari potentia fovit *Flavius Cardinalis Chigius*, & *Officiales Datariæ* pro tempore inter ſecreta miniſterii nobis ignota tenuerūt, ſi fortè

ſi fortè beneficio, & opportunitate temporis etiam mures ferrum roderent, & exceptio alioquin omni ratione vacua, prout demonſtravi à *num.33. uſque ad num.104.* eundo vires acquireret: Hinc poſt turbatas hoc occulto, & tetro colore limpidiſſimas cryſtallini hujus fontis aquas, ea ſequuta ſunt attentata; quæ licet, ut reſpectivè ad ſingula oſtendi *num.*104. *& ſeqq.* ſatis fuerint pro conſervatione Iuris jam quæſiti repreſſa; attamen quia validiùs, & majori firmitate juxta datam ab ijſdē Pontificiis conſtitutionibus facultatem oppugnari poterant, nunc ab *Adverſantibus* tanquam acta ad inducendam obſervantiam interpretativam, moderationi, & patientiæ piiſſimorum Principum exprobrantur.

161 Vigentem nunc contentionem veluti ex ſilice ignem excitavit nimium læſa Principis, & ſubditorum moderatio, dum ex attentatis inaudita feſtinatione, duarum Abbatiarum paucos ante dies in *Pedemontio* vacantium proviſionibus, auferebatur eidem Principi facultas utendi Iure ſuo, & penès providendos, quamvis ſubditos ob indicta ultra modum, & indebitis cautionibus onera nihil ferè remanſiſſet præter vanam nominis umbram; ſed torrentis impetum cohibuit nunquam deficiens Summi Pontificis æquitas, ex qua datum fuit *Miniſtro Sabaudiæ* docere de *Iuribus Suæ Regiæ Celſitudinis* coram Eminentiſſimis DD. *Cardinalibus Spada, & Albano,* & imperatum *Officialibus Dataria*, ut ea, quæ ipſis in contrarium occurrebant, oſtenderent.

162 Videbantur documenta, *Eminentiſſimis DD.* meis exhibita, & motiva tàm in facto, quàm in Iure oretenus adducta ſufficere, ut *Sanctitas Sua* certiorata de indubitatis *Suę Regiæ Celſitudinis juribus*, huic cauſæ proprio oraculo finem imponeret; ſed dum pro hac declaratione *Sabaudię Miniſter* urgeret, illud à prædictis DD. *Cardinalibus* reſponſum accepit, quod in *Enucleat. num.*209. non ſilui, & iterum hic repeto, videlicet; Se, quidē poſt diſcuſſa merita cauſæ unà cum ipſiſmet *Datarię Defenſoribus* conveniſſe, quòd *Promiſſio Nicolai V.*, & ſubſequuta *Pontificum Indulta* Ius perpetuum *nominandi Sabaudiæ Ducibus* præberent, ſed unicam, & peremptoriam intuitu Abbatiarum, de quibus agebatur exceptionem diluendam ſupereſſe, in qua *Datarię propugnatores* adhuc inſiſtebant, aſſerentes hoc Ius *Suę Regię Celſitudinis* ex iiſdem *literis Apoſtolicis* coarctari intra limites geographicos *Sabaudiæ Provinciæ* ultra montes, & nullo modo verificari poſſe in *Principatu Pedemontano.*

163 Firmato itaque puncto principali circa inſitam, & inevitabilem vim, atque efficaciam *Pontificię promiſſionis*, prodierunt in lucem typis impreſſa Supremorum utriuſque *Sabaudię Magiſtratuum* reddita *Principi* pro veritate *Reſponſa*; necnon doctiſſimæ latini, & italici idiomatis *inſignium Iuriſconſultorum*, etiam exterorum *allegationes*, ex quibus Romæ vulgatis, cuilibet etiam legum ignaro, hoc de quo quæritur *Ius Suę Regię Celſitudinis* ſatis innotuit; nec ego pro mei ingenii tenuitate, injuncti muneris partes omiſi, edita *Enucleatione hiſtorico legali*, in cujus *cap. fin.* unicum illud excitatæ reſtrictionis motivum perſtrinxi, quod pro integra rei definitione reſolvendum ſupererat; attamen, cùm nihilominùs *Adverſantes* hac adhuc remora uterentur, ad ſiſtendas vacantium Abbatiarum proviſiones favore illorum, erga quos *Sua Regia Celſitudo*, iuxta formam à *Pontificijs Promiſſionibus*, & *Indultis* præſcriptam, ſuam Summo Pontifici *intentionem*, atque *conſenſum* ſignificavit, neque oppoſitæ

Digitized by Google

exceptionis inſubſiſtentiâ ullo efficaciori medio convinci poſſet, niſi ex ſublata illa unica ratione, quam ſemper hoc jus *Regiæ Sabaudiæ Domus* egrè ferentes adhibuerunt, videlicet ſi ratio ipſa non intelligeretur, prout animadverti ſupra *n.*149. Sanctitatem Suam ſuppliciter exoravi, ut poſtquàm non ſolùm *Eminentiſſimi DD. Cardinales* ab eadem jam deputati ad audienda, & referenda utriusque partis jura, ſed etiam *Sanctitas Sua* pluries mihi declaraverat, nullam aliam in hac cauſa difficultatem remanere, niſi quod *promiſſa*, & *indulta* reſtricta aſſerebantur intra limites *Sabaudiæ ultramontanæ*, dignaretur præcipere *Officialibus Datariæ*, ut hujus jactatæ vanitatis fundamenta in ſcriptis, pro debita reſponſione communicanda proponerent; Hinc *Sanctitatis Suæ* monitis urgentibus emanarunt à *Dataria* editæ *facti*, & *juris* D*iverſorum allegationes*, ad hanc reſtrictionem fulciendam, quarum paleas diligenter excuſſit *D. Eques Falbettus* in *Neapolitana Curia* ſtrenuus cauſarum Patronus, & italico idiomate non minus accuratè profligavit P*raeſes Deleſchereine in ſuis epiſt.7. & 8.*

164 Mihi, ut liberè dicam, quod ſentio, poſt lecta, & inſpecta *Nicolai V.* aliorumque Pontificum *placita*, irrationabilis adeò, & à communi humanæ mentis judicio aliena viſa fuit hæc inanis exceptio, ut pigeret ſuperfluo, & inglorio labore rem jam ſatis *in cit. cap. fin.* meæ *Enucleationis* expunctam denuò inſectari; ſed ad detegendam vanæ hujus ſubauditionis monſtruoſitatem, calamo parcere non potui, poſtquam placuit *Officialibus Datariæ* eamdem ingenti apparatu celebrare, fictitiis declarationum, & rerum judicatarum coloribus fucatam, atque ementiris nunquam interruptæ per *centum annos* obſervantiæ veſtibus perſonatam.

165 Mirari ſanè non deſino, quomodo *ſcribens* in *facto* pro *Dataria*, poſt fruſtrà quæſitum in Pontificiæ promiſſionis ſcyrpo, imaginariæ ad *Sabaudiam ultramontanam* reſtrictionis nodum, ad effectum excludendi *Suam Regiam Celſitudinem* à jure *nominandi*, ſeù *proponendi* ad Abbatiales dignitates, in *Principatu Pedemontano* dumtaxat exiſtentes, hoc idem *jus nominandi* ex præciſa, & formali præviæ, & paſſivæ intentionis, atque conſenſus neceſſitate proveniens, ab ipſo, ex natura adductæ exceptionis firmatum, & pluries in eodem ſenſu ab adhibitis pro Dataria *Advocatis* in ſuis *conſultationibus* admiſſum, necnon jam plenè coram Eminentiſſimis Dominis meis *Spada*, & *Albano* diſcuſſum, & unanimiter cognitum, nunc adhuc tanquam inveſtigandum, & reſolvendum ſimulare præſumpſerit, vana illa jactatione, quæ legitur in poſtremo ſuæ *allegationis paragrapho*; ſiquidem nemo poteſt, niſi in Sole calligans, aut ſtudio contradicendi, hanc veritatem in dubium revocare, dum ipſius veritatis evidentia ex ſolo *Pontificiæ promiſſionis* contextu manifeſtior ad ſeipſam convincendam cenſenda eſt, quàm omne id, quod ad eam perſuadendam valuerint in editis *allegationibus* ratio, authoritas, & exemplum; quæ omnia hic repetere ſupervacuum exiſtimo.

166 Cæterum hanc vim, & efficaciam *nominandi* in hujusmodi Pontificiis *promiſſionibus*, aut *indultis*, ultra jam allegata exempla *Leonis X. in Enucleat. n.*144. *Julii III.* prout ſupra *à n.*8. *uſque ad n.*18. & aliud allatum in *Enucleat. n.*154. apertiſſimè probant compacta Cardinalium in Conclavi *electionis* Pii 2. de quibus meminit *Thomaſſinus de benef. par.* 2. *lib.* 2. *cap.* 35. *n.* 10. & in *Bulla* Pauli 4. quam recenſet P*inſſonius tom.* 2. *fol. mihi* 261. prout etiam immediatè poſt promiſſionem *Nicolai V.* convincunt acta ſub *Caliſto* 3. penes *Oderic. Raynald. in ſuis annal. Eccleſ. ad ann.* 1458. *tom.* 19. *n.* 6. in quibus

omnibus

omnibus ex eodem motivo reſuendi apud Apoſtolicam Sedem *jus liberæ collationis* in beneficiis conciſtorialibus, futuro Pontifici interdictum fuit, ne daretur Principibus facultas *nominandi*, aut *præſentandi*, & ne ſe aſtringeret Principibus, aut aliquibus ipſorum, aut eos certificaret, quòd nullas Eccleſias Cathedrales, aut Monaſteria conferret, niſi de ipſorum beneplacito, aut voluntate; quod idem jus in *Nicolai promiſsione*, & ſubſequutis *indultis* præter jam laudatos Authores in *Enucleat. à n.134. uſque ad n.144.* ſpecialiter aſſeruit *Hieronymus Lippomanus*, olim Sereniſsimæ Reipublicæ Venetæ *Legatus* apud Sereniſsimum *Emanuelem Philibertum Sabaudiæ Ducem* in ſua *relatione*, quæ legitur typis impreſſa in *Theſauro politico tom.2. cap.29. ubi fol.410. §. (in horum confiniorum)* teſtatur hoc jus *nominandi* Ducibus Sabaudiæ ex antiquis *privilegiis* competere, & dein in iiſdem terminis retulerunt *in hiſt. Saband. Botterus, & Lambertus Vander Burghius*, qui licet una cum *Lippomano* loquentes de *Sabaudia ultramontana*, hujus Pontificiæ *promiſsionis* vim, & efficaciam apertiſſimè probent, tamen in aliquo non officiunt manifeſtæ veritati in eo, quod eadem *promiſsio* reſpiciat *Sabaudiam ciſmontanam*, prout demonſtravi ſupra *n.94.*

167 Cum hæc *nominandi facultas* in Pontificiis *Nicolai*, aliorumque Pontificum *Promiſſionibus*, & *Indultis* firmiter radicata nulla poſſet ratione convelli, & poſt hanc veritatem ſemel cognitam, atque probatam corruat fictitia moles decantatæ reſtrictionis ad *Sabaudiam ultramontanam* et non minus abſurdum, quàm improbum ſit aſſerere, quòd aut Summi Pontifices habuerint in animo contra fidem promiſſionis perpetuo manſuram, hoc *Ius certum*, & indubitatum *Sabaudiæ Ducibus quæſitum* auferre, aut præſumere, quòd ipſimet *Duces* voluerint, ſeu potuerint ſponte ab eodem Iure recedere; Ideo non mirum, quòd *Officiales Datariæ* pro tempore id præcipuè curaverint, ne unquam *Nuncius Apoſtolicus Taurinenſis*, de hoc Iure *nominandi* à Pontificiis *Promiſſionibus* proveniente, cum *Principe*, aut ejus *Miniſtris* loqueretur, ſed illud ſemper in profundo ſilentio ſepultum obtegeret, ſicuti hoc in mandatis ſpecialiter olim habuiſſe comperio in ſuis inſtructionibus paſſim Romæ vulgatis *Laurentium Campegium* Epiſcopum Ceſenatenſem, qui illius *Nunciaturæ* miniſterium exercuit ab anno 1624. uſque ad annum 1627. quod idem à *Cardinali Chigio* mandatum fuiſſe *Nuncio Taurinenſi* probat ipſiuſmet Cardinalis *epiſtola*, jam relata ſupra *n.72.* in illis verbis (*avvertendo ſempre di non trattare del punto dell'origine delle collazioni, ſe ſi habbiano à fare dal Sommo Pontefice liberamente, e ſecondo la propria coſcienza, ſenza intentione, e conſenſo veruno del Sig. Duca, poiche è già ſtabilito, è determinato, onde non parli mai di conſenſo, ne riſervi ſopra di ciò ragione alcuna, mà ſolamente tratti intorno alla nuova pretenſione di placitare le Bolle Apoſtoliche delle proviſioni fatte come ſopra liberamente da Sua Santità*): Quod autem placuit D. *Cardinali* ex abundantia cordis aſſerere ibid (*poiche è già ſtabilito, è determinato*) quoties referatur ad aliquam *diſceptationem* ſuper hoc puncto, tàm Romæ, quàm Taurini tunc agitatam, diſtat à veritate facti, nàm in illa quadriennali contentione ex iiſdem documentis *Dataria* de hac neceſſitate præcedentis *intentionis* atque *conſenſus* meminiſſe, prout ſemper ſervatum fuerat, quoties *Sabaudiæ Duces* conqueſti ſunt de attentatis proviſionibus, contra formam à *Pontificia Promiſsione* præſcriptam, quarum intuitu nullam aliam unquam vim fecerunt, niſi in iactata, ſed nunquam diſcuſſa reſtrictione ipſius *Promiſſionis* ad Sabaudiam *ultramontanam*, prout conſtat in Pontificatu *Clementis*

VIII.ex ſæpius allegata *epiſtola Cardinalis Aldobrandini*, de qua ſupra *n*. 39. *& ſeqq*. *& in Enucleat*,*ex n*.235.

168 Ex huc uſque traditis conſtat *Nicolai V*. *Promiſsionem* aliorumque Pontificum *Placita* præbuiſſe Sabaudiæ Ducibus *Jus nominandi*, ſeu *ſupplicandi* ad omnia Beneficia conciſtorialia,in ſuo *temporali Dominio* conſiſtentia,& hanc veritatem tanquam indubitatam iam fuiſſe admiſſam ab *Adverſantibus* coram Eminentiſſimis DD.meis Cardinalibus *Spada*,& *Albano*: Item manifeſte patet, unicam illam exceptionem à *Datariæ Officialibus* oppoſitam, videlicet, quòd ab iiſdem *Indultis*, & *Promiſsionibus* voluerint Summi Pontifices excludere *Abbatias*, ſeu *Monaſteria Principatus Pedemontani* nullam habere neque facti,neque Iuris ſubſiſtentiã,imò eſſe vanum commentum, omnino contemnendum,neque alicujus etiam in legali diſciplina modicè verſati ponderatione dignum: Tandem certiſſimum eſſe, quod aliquæ proviſiones attentatæ in Pontificatibus *Clementis* 8.*& Alexandri* 7.Principe,& ejus Miniſtris reclamantibus,nec minimum præjudicium inferre potuerint huic indubitato Suæ *Regiæ Celſitudinis* Iuri, & multo minus aliquam *obſervantiam interpretativam*, aut *preſcriptivam* inducere, *Pontificiæ Promiſsionis* læſivam; Quibus ſic firmatis, nihil aliud ſuper eſſe videtur *Miniſtro* Sabaudiæ niſi *Sanctitatem ſuam* humiliter deprecari,ut dignetur Abbatias nunc in *Pedemontio* vacantes conferre illis perſonis idoneis, erga quas ſua *Regia Celſitudo*,iuſta formam in prædicta *Nicolai Promiſsione* præſcriptam,*Sanctitati* ſuæ propriam *intentionem* aperuit, & *conſenſum* ſignificavit; neque enim quodlibet aliud novum *Indultum* obtinendum poſſet, aut fortius, aut apertius hoc Ius indubitatum Suæ *Regiæ Celſitudinis* aſſerere: Si quidem formalis,& præciſa neceſſitas,quam *Nicolaus*, & ſubſequuti Pontifices in vim contractæ *Promiſsionis* ſibi impoſuerunt habendi præcedentem, & paſſivam *intentionem*, atque *conſenſum* à Sabaudiæ Ducibus circa perſonas idoneas de Epiſcopatibus, & Abbatiis vacantibus providendas, non ſolum continet in ſe implicitum *Ius nominandi*, ſeu *præſentandi*,ſed præbet facultatem activam iiſdem Ducibus pro deſignatione,& electione perſonæ providendæ, magis amplam, & favorabilem,quàm ſit *Ius* illud *nominationis* ſeu *præſentationis*, à Iure canonico certis legibus circumſcriptum, & variis caſibus obnoxium,prout obſervatum fuit ſupra *num*. 21. & demonſtravi *in Enucleat*. *num*.128.*& ſeqq*.

169 Multo minus hoc novum Indultum peti debet per modum *declarationis* in ordine ad comprehenſionem *Pedemontanæ Regionis*, poſtquàm *Nicolaus*, cæterique Pontifices,expreſſis verbis in ſuis *Promiſsionibus*, & *Indultis* complecti voluerunt favore Ducum Sabaudiæ omnes Epiſcopatus,& Abbatias, in *Diſtrictu* ſui *temporalis Dominii*, ſeu in eorundem Principum *Statu*,& *Ditione* conſiſtentes, alienigenis, & exteris dumtaxat excluſis,nã id aliud nõ eſſet,quàm multiplicando entia ſine neceſſitate,inutilia, & otioſa verba à Summo Pontifice requirere, in quibus omnes Provinciæ, & dignitates *Regiæ Sabaudiæ Domus* nominatim deſcriberentur contra latini ſermonis venuſtatem, & conſuetum in ſimilibus *Indultis literarum Apoſtolicarum* ſtylum, ab hac verborum prolixitate alienum, cujus in hac eadem hypotheſi notabile præbet exemplum *Conſtitutio Sixti IV*.de qua ſupra *n*.2. ubi quamvis Regia Mater,& Tutrix Sereniſſimi *Philiberti* Sabaudiæ Ducis in ſuis precibus expoſuiſſet pro omnibus Clericis, & beneficiis exiſtentibus in *Ducatu*, *Diſtrictu*, *Ditione*,

Comi-

Digitized by Google

Comitatibus, Terris, locis, & aliis *Dominiis* Sabaudiæ *ultra*, & *citramontanis*, dominio ipſius Ducis mediatè, vel immediatè ſubjectis: Attamen Summus Pontifex in parte diſpoſitiva, ſupplicantis quidem precibus indulſit, ſed Pontificium loquendi morem induens, adhibuit illa tantum generalia, & indefinita verba *Ducatus, Ditionis, & Dominij*.

170 Nihil ſanè hujuſmodi *Promiſſionibus*, & *Indultis* addendum ſupereſt tam quoad ipſorum vim, & efficaciam, quàm amplitudinem, & extenſionem, nam ritè, & rectè perpenſa, afferri quidem poſſunt in exemplum, cæteris *Concordatis*, & *Indultis* erga Supremos Principes à *Sede Apoſtolica* emanatis, non autem validioribus exemplis comprobari. Hoc unum dumtaxat in illa parte, quæ in *Iure iam quæſito* conſervando conſiſtit, iuxta diſtinctionem *legis finalis*, & ibi *gloſſa in verb.(in conſervando) ff. de leg.* exoptari poſſe videtur, videlicet, quod *Officiales Datariæ* in *Bullis*, quas inſtante proviſo expedire ſolent, poſt deſignatam à Principe perſonam providendam, & ſubſequutum erga eandem perſonam Pontificis placitum, mentionem facere teneantur de præcedenti Suæ *Regiæ Celſitudinis intentione*, atque *conſenſu*, ſeu ipſius prævia *nominatione*; vel *ſupplicatione*: Etenim, quamvis extrinſeca illa, & relativa poſt impletam à Pontifice Promiſſionem in literis dein expeditis expreſſio non augeat indubitatum *Ius* Principis, neque rei anteà geſtæ veritatem imminuat; ſicuti in puncto loquentes de hoc *Iure nominandi*, Sabaudiæ Ducibus quæſito, animadverterunt *Cardinalis Oſſatus epiſt.301. Ludovicus Thomaſſinus de benef.tom.1.part.2. lib.2.cap.40.n.11. Pinſſonius de regal.tom.1. cap. 14. n. 10. & 41.* atque fuſiùs *tom.2.à fol.mihi 941. uſque ad fol.999. Ioannes Corraſius in ſpecim.Iur.tom. 2.fol. 215. Lubinus de benef.franc.tom.2.in notand.ſuper nominat. fol. mihi 459. §. (boc idem)*, & ego fusè demonſtravi ſupra *n.114.* & *n.139.* ultra iam tradita *in Enucleat.n.207.* Nihilominùs hujus relativæ expreſſionis omiſſio, cui in hac præ cæteris antiquiori promiſſione nondum contrarius *Datariæ* ſtylus dedit initium, & frequentes per centum, & quinquaginta annos aliorum Summorum Pontificum renovationes, omnem cavillandi prætextum adimebant, hanc tamen centum ab hinc annis viam aperuit, ut *Officiales Datariæ* hujuſmodi proviſionum Pontificiarum qualitatem, & modum ab earumdem *Bullarum* expreſſo tenore metientes, cum de præambula veritate facti, ex ipſiſmet literis expeditis convinci nequeant, turbare limpidiſſimas hujus *Cryſtallinæ promiſſionis* aquas quandoque præſumpſerint, unde dum ipſis hoc *Ius nominandi* Ducum Sabaudiæ ad Beneficia conciſtorialia, in ſua *Ditione* conſiſtentia, citra manifeſtam injuriam, & evidentem abſurditatem in ſua ſubſtantia, & parte eſſentiali oppugnare non licuit, hoc unum dumtaxat molliti ſunt, ut *Pedemontani Principatus* Abbatias à *Pontificia Promiſſione* ſubducerent, quod, quo Iure impellente *Petrus Cardinalis Aldobrandinus* primo loco tentaverit, & dein ad commodum *Cardinalium Nepotum* in *Alexandri* 7. Pontificatu *Datariæ Officiales* magis enixè curaverint, manifeſtum efficit hodie renovata contentio, in qua ex *incomparabili* Summi Pontificis *benignitate* datum eſt, ut tandem *Contradicentes* velo levato, hujus ſibi à ſuis prædeceſſoribus traditæ vanitatis rationes exhiberent, quæ hujus idealis ſubauditionis inſubſiſtentiam manifeſtè convincunt.

171 Hac rei veritate cognita, ambigendum non eſt, quod *Sanctitas Sua* non dignetur *Abbatias* nunc in *Pedemontio* vacantes perſonis idoneis à Principe deſignatis conferre; Neque enim Deo iuvante in eo ſtatu verſamur, ut Sua *Regia Celſitudo* induci debeat ad *conſentiendum*, ut ex quinque

Abba-

Abbatiis vacantibus, duæ *Cardinalium Nepotum* commodo cedant, prout aliàs hujuſmet controverſiæ probavit eventus, ſed quia iſta proviſio non evellet radicitùs cauſam, itaut in poſterum eadem contentio non reviviſcat, quoties *Sanctitas Sua* non dignetur declarare, ut quemadmodum certiſſimum eſt, neque ullus unquàm in dubium revocavit, quod *Nicolai V. Promiſſio*, à *quinque Pontificibus* renovata, & ampliata favore *Ducum Sabaudiæ* importet ſaltem implicitum, & virtuale *Ius nominandi* ad omnes, & quaſcumque dignitates Archiepiſcopales, Epiſcopales, & Abbatiales, in *Diſtrictu* ſui *temporalis Dominii* conſiſtentes, prout etiam ad quatuor illa minora Beneficia ibidem expreſſa, ita teneantur *Officiales Datariæ* in *literis*, quæ pro hujuſmodi dignitatibus, & beneficiis expediuntur hanc veritatem profiteri, in qua re *Sabaudiæ Miniſter* non inſiſteret, niſi inſimul Catholica fides Pontificatum æternum, & humana conditio Pontifices mortales oſtenderent.

172 Supervacua omninò foret iſta flagitatio, quotiès innata Sabaudiæ Ducibus pietas, & ſingulare erga Summos Pontifices, atque Sedem Apoſtolicam obſequium, quoquomodo non obſtarent in illis etiam remediis, & præcautionibus adhibendis, quæ ad exigendam, & tuendam *contractæ promiſſionis* integram obſervantiam ab ipſiſmet *Pontificiis Conſtitutionibus* acceperunt; in quibus non tam Principi, quàm ſubditis datum eſt, ut cuilibet attentatæ contraventioni citra ullum cenſuræ periculum firmiter reſiſtere valeant, aut in illis removendis inhærere; quas quamvis apertè non infringant, tamen non ſine *Regii Iuris præiudicio*; & ſubditorum detrimento datæ fidei implementum eludunt; ſiquidem Mediolanenſes freti quodam *indulto* ipſiuſmet Pontificis *Nicolai V.* de quo memini *in Enucleat. n.* 107. atque Veneti, Siculi, & Lucenſes, atque ubicumque plus valent boni mores, quàm alibi optimæ leges neceſſarium exiſtimarunt, ne *Pontificiæ conceſſiones* arcendi ab omnibus beneficiis Eccleſiaſticis alienigenas, aut inviſos ſine ſubſequuto Principis placito turbarentur, tot præcautionibus uti, inter quas nec ſpolia beneficiatorum, nec beneficiorum vacantium fructus Reverendæ Cameræ cedunt; nam quælibet privilegia, & multò magis promiſſa nequeunt etiam per indirectum ſubverti, aut violari, *cap. quanto amplius 26. de privileg.* explorati autem juris eſt, quòd conceſſo fine, cenſentur etiam conceſſa omnia media, per quæ devenitur ad finem, & ſine quibus facilè finis ipſe transvertitur. *cap. prudentiam, §. (ſi verò)* ubi *Canoniſtæ de offic. delegat. l.* 1. *& ibi communiter Repetent. ff. de Iuriſdict. omn. Iudic.*

173 Glorientur inclyti *Sabaudiæ Duces*, quòd Apoſtolica Sedes, & Reverenda Camera in *Principatu Pedemontano* gaudeant omnibus prærogativis, quibus ſimul junctis, in nulla ex Provinciis, & Regionibus Catholicis fruuntur, prout facti permanentis veritas oſtendit, quam facilè foret à partium enumeratione referre: Non habet hæc *Auguſta* ex *Saxonum Cæſarum progenie Domus*, tot inſignium meritorum intuitu, quibus poſt adeptum Sabaudiæ Principatum, continuato *ſeptem ſeculorum* ſpatio Summos Pontifices coluit, pretioſiorem hac promiſſione retributionem, in qua *Nicolaus V.* neceſſitate ipſa in præmium verſa, & quinque ſubſequuti Pontifices illam perpetuam legem ſibi ipſis impoſuerunt, ut omnes, & quoſcumque Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, & Abbatias, in *diſtrictu* ſui *temporalis dominii* conſiſtentes, prout quatuor alia Beneficia ibidem expreſſa non providerent, niſi de perſonis, erga quas haberent præcedentem

Ducis

Digitized by Google

Ducis *intentionem*, atque *conſenſum*; Cætera verò minora beneficia *Cancellariæ* regulis obnoxia, & liberæ Summorum Pontificum diſpoſitioni relicta ſunt, nam conventa alienigenarum excluſio libertatem collationis minimè lædit, exiſtimarunt Princeps, & Magiſtratus bonam fidem,& facta magis, quàm verba inſequentes, ſatis in tuto poſitam hujus *Pontificiæ promiſſionis* obſervantiam, quoties perſona à Principe Summo Pontifici priùs deſignata, vacantem Epiſcopatum, aut Abbatiam, effectivè, & realiter obtineret, & id dumtaxat reſpexerunt, ut ante captam à proviſis poſſeſsionem quoquomodo liqueret ex actis coram ſe faciendis, quòd proviſio ſequuta fuiſſet ad præcedentem Ducis *nominationem*;unde à principio cadentis nunc ſeculi, in quo cœperunt *Officiales Datariæ* hanc promiſsionem intuitu Abbatiarum *Pedemontanæ Regionis* adverſis oculis introſpicere, tunc dumtaxat conqueſti ſunt, quoties contigit, contrarias *Pontificiæ promiſſioni* proviſiones attentari.

174 Cum itaque experientia jam ſatis docuerit, prædictam in *Bullis* omiſſionem dediſſe *Contradicentibus* anſam, nec in poſterum defecturam, excitandi *aereos vapores*, ad obtegendam *Pontificiam promiſſionem*, quamvis meridiana luce clariorem; idcircò hæc expreſsio relativa ſaltem ad præcedentem Ducis ſupplicationem, facienda in iiſdem *Bullis* expetitur, quam niſi ſtudio contradicendi abnuere nequeunt *Officiales Datariæ*,dum paſsim in *Bullis*, quas expediunt, omnium Abbatiarum exiſtentium in *Gallia Belgica*, & *Comitatu Burgundiæ*, mentionem faciunt de præcedenti illorum Principum *ſupplicatione*; qui jus ſuum ab *indulto* eſſentialiter, in nihilo diſcrepante à *Pontificia* erga Sabaudiæ Duces *promiſſione* metiuntur, de quo in *Enucleat. n.144. & 145.* quod idem non controvertunt intuitu beneficiorum Conciſtorialium *Brixiæ*, aliarumque Regionum, in quibus *Rex Chriſtianiſſimus* hoc eodem jure utitur, ſibi communicato à *Sabaudiæ Duce*, prout tradidi ſupra *n.44. & in Enucleat. n.*154. niſi malint, quod de præcedenti Suæ Regiæ *Celſitudinis* conſenſu convinci poſſint ex iiſdem precibus in forma ſignandi,quæ Summo Pontifici ſubſcribendæ ab ipſiſmet *Officialibus* exhibentur, ſicuti quotidiè fit intuitu *Cardinalium* pro verificatione *indulti*, quo ſub titulo prævii *conſenſus* gaudent, ad nominandas perſonas providendas de beneficiis vacantibus per obitum ſuorum familiarium.

175 Ita propemodum in *Regno Galliæ*, poſteri cautiores effecti, *conſenſum* Regis pro diſſectionibus Epiſcopatuum, in *Bullis* Pontificiis olim neglectum adſcribi obtinuerunt, ne quis ſupereſſet cavillandi locus, prout notat *Petrus de Marca de concord. Sacerd. & Imper. lib.4. cap.13. n.5.* neque ulli unquam Supremo Principi, jus aliquod ad nominandum, ſeù ad proponendum habenti negatum fuit, ad proprii juris probationem, quòd in *Bullis* fiat aliqua mentio de præcedenti *ſupplicatione*, aut *nominatione*, unde omnis æquitas, & juſtitia poſtulat, ne iſta cautio in hoc *certiſſimo*, & *indubitato* Suæ Regiæ Celſitudinis ad *nominandum jure* deficiat,ſicuti *Miniſter* Sabaudiæ *Sanctitatem Suam* humillimè deprecatur.

Digitized by Google

Digitized by Google